

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova

Biroul Permanent al Parlamentului Republicii Moldova

În conformitate cu articolul 73 din Constituția Republicii Moldova și articolul 47 din Regulamentul Parlamentului se înaintează cu titlu de inițiativă legislativă proiectul de Hotărâre cu privire la Raportul Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra mediului.

Anexă:

1. Proiectul de Hotărâre;
2. Raportul Comisiei de anchetă.

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA		
D.D.P. Nr. <u>286</u>		
"13"	07	2022
Ora _____		

Deputații în Parlamentul Republicii Moldova

Coșeru Ina
Cuzniț Mariam
Băcil Ion
Jeanne Pătru
L. Mădăruș
Carp Lilian
In Sibore

HOTĂRÂRE

cu privire la Raportul Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra mediului

Parlamentul adoptă prezenta Hotărâre.

Art. I. – Se ia act de raportul și concluziile Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra mediului.

Art. II. - Guvernul Republicii Moldova va raporta Parlamentului Republicii Moldova în termen de 120 de zile asupra:

- a) asigurării elaborării și aprobării actelor normative necesare conform recomandărilor descrise în Raport;
- b) asigurării implementării recomandărilor în termenii stabiliți în raport.

Art. III. – Se solicită Procuraturii Generale în termen de 120 de zile să prezinte Parlamentului Republicii Moldova raportul privind rezultatele investigațiilor efectuate, conform recomandărilor din raportul comisiei de anchetă.

Art. IV. – Prezentul raport se remite Guvernului, Consiliului Suprem de Securitate, Procuraturii Generale, Consiliului Superior al Procurorilor și Centrului Național Anticorupție.

Art. V. – Controlul asupra executării prezentei hotărâri va fi exercitat de către Comisia mediu și dezvoltare regională a Parlamentului.

Art. VI. – Prezenta hotărâre intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

**RAPORTUL COMISIEI DE ANCHETĂ
A PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA**

**Exploatarea substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra
mediului**

Conținut

Preambul	3
1. Prezentarea generală a sectorului extractiv în Republica Moldova. Cadrulul instituțional, normativ și regulator al subsolului	11
1.1 Informații generale privind sectorul extractiv în Republica Moldova	11
1.2 Cadrul instituțional, normativ și regulator aferent domeniului exploatărilor miniere	13
1.3 Constatările și recomandările comisiei de anchetă privind reglementările cadrului normativ și instituțional al subsolului	17
2. Monitorizarea sistemului de aplicare a taxelor, impozitelor. Fondul de garanție pentru recultivarea terenurilor exploatate	32
3. Impactul asupra mediului a procesului de exploatare a subsolului	64
4. Sistemul de calcul și monitoring a mișcării substanțelor minerale utile extrase	72
5. Constatările Comisiei de anchetă privind exploatarea resurselor minerale utile	84
5.1 Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a resurse naturale utile solide	84
5.2 Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a zăcămintelor de gaze naturale și petrol	115
5.3. Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a sondelor arteziene	127
6. Particularitățile procedurii de insolvabilitate a agenților economici beneficiari ai subsolului	131

Preambul

Comisia de anchetă privind modul de exploatare a substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra mediului (denumită în continuare Comisie) a fost constituită prin Hotărârea Parlamentului nr. 163 din 04 noiembrie 2021 în componența a 10 persoane :

Președinte: COȘERU Ina – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

Vicepreședinte: MUDREAC Radu – Frațiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor

Secretar: CUȘNIR Mariana – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

Membri:

BABICI Ion – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

BOLEA Vladimir – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

CARP Lilian – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

FRUNZĂ Petru – Frațiunea parlamentară „Partidul Acțiune și Solidaritate”

LOZOVAN Irina – Frațiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor

SIBOVA Inga – Frațiunea parlamentară a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor

APOSTOLOVA Reghina – Frațiunea parlamentară „Partidul ȘOR”.

Scopul Comisiei a fost analiza respectării condițiilor de extragere a substanțelor minerale și a cerințelor speciale de protecție a mediului înconjurător la exploatarea zăcămintelor, precum și determinarea lacunelor și carențelor cadrului legal din domeniul vizat.

Pentru realizarea sarcinilor trasate, Comisia a solicitat prezentarea informațiilor relevante din partea Ministerului Mediului, Ministerului Finanțelor, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Inspectoratului pentru Protecția Mediului, Agenției de Mediu, Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, Agenției Relații Funciare și Cadastru, Agenției Proprietății Publice, Agenția de Supraveghere Tehnică și a altor autorități și instituții publice care au tangență cu sectorul de extragere a resurselor minerale utile.

Pe perioada mandatului său de activitate, Comisia a desfășurat 24 ședințe de audieri și 8 vizite în teritoriu, cu întocmirea proceselor-verbale.

Au fost audiate 146 **persoane**, conducători de întreprinderi, reprezentanți ai administrației publice centrale și locale, organizații neguvernamentale de mediu, agenți economici din industria extractivă și petiționari.

La fel, pe parcursul activității sale, Comisia de anchetă a solicitat informații scrise, înaintând **205** demersuri și interpelări Procuraturii Generale, Inspectoratului General al Poliției, Agenției Proprietății Publice, Serviciului Fiscal de Stat, Ministerul Mediului, etc.

Toate informațiile, răspunsurile oficiale și alte informații care au venit în adresa Comisiei de anchetă, sunt anexate la dosar. Toate înregistrările audio efectuate în cadrul audierilor sunt accesibile, fiind păstrate în arhiva Secretariatului Parlamentului. Mai jos este redată lista persoanelor participante la lucrările Comisiei de anchetă:

Ministerul Mediului	
Igor Pșenicinii	Secretar general de stat
Rodica Iordanov	Secretar de stat
Vasile Melnic	Șef de cabinet
Alexandru Tambur	Șef Serviciul protecția solului și subsolului
Adrian Delinschi	Consultant principal
Ministerul Finanțelor	
Dorel Noroc	Șef Direcția politici fiscale și vamale
Eugeniu Verlan	Șef Secția fonduri de dezvoltare din cadrul Direcției Investiții Publice
Corina Alexa	Șef adjunct al Direcției politici fiscale și vamale
Ministerul Economiei	
Alexandru Beșliu	Șef Direcția dezvoltarea mediului de afaceri
Cezar Iliș	Consultant principal, Secția reglementarea mediului de afaceri și IMM
Inspectoratul General al Poliției	

Sergiu Sîrbu	Inspector
Procuratura Generală	
Ghenadie Pîrlîi	Procuror-șef al Secției investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice din cadrul Direcției politici, reforme și protecția intereselor societății
Mihai Uglea	Procuror, Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice
Procuratura Soroca	
Tatiana Zaharii	Ofițer superior de urmărire penală al SUP a IP Soroca, comisar principal – conducătorul grupului de urmărire penală
Inspectoratul de Poliție Soroca	
Dmitrii Vozian	Ofițer de investigații al BZCP al sectorului de poliție nr.5 al IP Soroca, comisar
Agenția Națională Transport Auto	
Sergiu Cecoi	Director-adjunct Agenția
Tudor Banari	Șeful Direcției de control transport rutier, autogări și protecția consumatorului
Agenția Proprietății Publice	
Natalia Luchianenco,	Șef al Direcției administrarea bunurilor imobile
Victor Cociug	Consultant principal al Direcției administrarea bunurilor imobile
Inspectoratul pentru Protecția Mediului	
Ion Bulmaga	Șef al Inspectoratului
Gheorghe Roșca	Șef Direcția control geologic și resurse funciare

Alexei Chicuş	Inspector principal Direcția control geologic și resurse funciare
Sergiu Melega	Şef interimar Direcția juridică
Alina Botnariuc	Şefa Direcției control gestionare resurse de apă și aer atmosferic
Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale	
Igor Lungu	Director adjunct al Agenției
Vladislav Stropșa	Şef adjunct al Direcției folosirea subsolului
Mihail Tonu	Şef Secția Fondul de stat de informații privind subsolul
Agenția de Mediu	
Burduja Anatolie	Şef al Direcției evaluarea de mediu și expertiza ecologică
Agenția Relații Funciare și Cadastru	
Valeri Perceamlî	Director general adjunct
Viorel Lupu-Gorița	Şef direcția relații funciare și protecția solurilor
Agenția Servicii Publice	
Angela Matcov	Şef al Departamentului cadastru
Valeriu Ginju	Şef al Secției administrarea registrului obiectelor de infrastructură tehnico-edilitară Departamentul cadastru.
Serviciul Fiscal Principal de Stat	
Nicoleta Nemerenco	Director adjunct al Serviciului
Igor Lazăr	şef Direcția generală metodologia impozitelor și taxelor
Steluța Guțu	Şef Direcție impozite locale și alte venituri din cadrul Direcției generală metodologie impozite și taxe
Olga Golban	Şef Direcție generală metodologie proceduri fiscale

Sergiu Arhirii	Şef Direcţie generală conformare
Curtea de Conturi	
Svetlana Purici	Şef al Direcţiei generale de audit III
Larisa Ceban	Auditor public principal, Şeful echipei de audit
Reghina Bogatîreţ	Şef al Direcţiei juridice
Agenţia de Supraveghere Tehnică	
Zaporojan Mihail	Şef Direcţie securitatea industrială la folosirea subsolului
Ion Mihailov	Inspector principal
Î.S. "Administraţia de Stat a Drumurilor"	
Sergiu Bejan	Director general interimar
Iurie Pasa	Director adjunct
Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare	
Vasile Nemţanu	Consultant principal, Serviciul politici în domeniul fondului funciar şi îmbunătăţiri funciare,
Institutul de Pedologie si Agrochimie "NICOLAE DIMO"	
Popov Leonid	Director
Î.S. "Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului"	
Cristina Stoianov	Administrator autorizat
Uniunea Administratorilor Autorizaţi din Moldova	
Nicolae Bostan	Vicepreşedinte
Concernul Republican de Producţie al Industriei Materialelor de Construcţie INMACOM	
Timofei Timohin	Administrator
Centrul analitic "Expert-Grup"	
Alexandru Fala	Expert

Congresul Autorităților Locale din Moldova	
Alexandru Morcov	Expert
Autoritățile administrației publice locale	
Ion VICOL	Președintele raionului Anenii Noi
Valentin JIZDAN	Șef Secția construcții, Anenii Noi
Gîtlan Mihai	Primarul comunei Cosăuți
Melnic Andrei	Consilier local Cosăuți
Sapojnic Ion	Consilier local Cosăuți
Boicu Valeriu	Consilier local Cosăuți
Taşnic Ion	Specialist funciar Cosăuți
Alexandr NICHITENCO	Primar al satului Varnița
Svetlana STEFANIUC	Secretar al Consiliului Local Varnița
Galina CUȘNIR	Primar al comunei Ciobanovca
Veaceslav PLĂMĂDEALĂ	Primar al satului Puhăceni
Victor GORI	Primar al comunei Botnărești
Andrei DRUZI	Primar al satului Merenii Noi
Rodica RUSSU	Primar al comunei Telița
Ion BERZOI	Primar al satului Bulboaca
Vladimir ILIȘOV	Primar al comunei Zolotievca
Ludmila CEAGLIC	Primar al comunei Calfa
Leonid ZALEVSCHI	Primar al comunei Chetrosu
Vitalie CRANGACI	Primar al satului Chirca
Adrian DRAGUȚAN	Primar al satului Cobusca Nouă
Laurențiu PERJU	Primar al satului Cobusca Veche
Gheorghe VASILIȚA	Primar al satului Delacău
Ruslan CREȚU	Primar al satului Floreni
Eduard STURZA	Primar al comunei Geamăna

Lilia BREHOVA	Primar al satului Gura Bîcului
Rodica CROITOR	Primar al satului Hîrbovăţ
Ala BRUMĂ	Primar al satului Maximovca
Valentin VIERU	Primar al satului Mereni
Maria OSTAPENCO	Primar al comunei Ochiul Roş
Constantin MORARI	Primar al satului Roşcani
Vitalie COTET	Primar al comunei Speia
Elena NICOLAEV	Primar al satului Şerpeni
Vadim BULGARU	Primar al comunei Țîntăreni
Ilie LEAHU	Primar al comunei Băcioi
Vasile DOLGHII	Primar al comunei Micăuţi
Oleg STOLER	Primar al comunei Păpăuţi
Angela URSACHI	Primar al comunei Mateuţi
Valentina BURDUJAN	Primar al comunei Soloncenii
Simion TATAROV	Primar al oraşului Rezina
Administratori - beneficiari ai subsolului, administratori al insolabilităţii	
Veaceslav Timotin	S.R.L. "Valiexchimb" S.A. "Cariera Micăuţi"
Dumitru Ciobu	S.R.L. "Ex – Stone"
Ion Răileanu	S.A. „CALCAR”
Alexandru Gritunic	S.A. "Cariera de granit şi pietriş Soroca"
Andrei Postică	„Mina de Piatră"
Chibac Andrei	SRL „Arconics-Com"
Brihuneţ Pavel	SRL „Fabrica de Materiale de Construcţii"
Cheptene Alexandru	A SRL „Izvorul din Piatră"
Constantin Cazacu	SA "Cariera Cobusca"

Istrati Vitalie	SRL „Nisip-Si”
Bodnariuc Boris	SRL „Topograf”
Minciună Sergiu	SRL „Gravel Nord”
Negură Gheorghe	SRL „Acit Trans”
Igor Vasilos	SRL ”Pietriș Grup”
Vitalie Gorea	Cariera ”Ivanos”
Sergiu Draguța	SRL ”Sigiliu LUX”
Mihail Usatii	SRL ”Sigiliu LUX”
Botnariuc Victor	S.R.L. „Diles”
Ignat Ion	S.R.L. „Meteor”
Chiper Terenti	Î.I. „Chiper Terenti”
Cebotari Dumitru	S.R.L. „N. Gorgan”
Gurițanu Tudor	S.R.L. „Mercons-Prim”
Samson Ion	S.R.L. „Silmax-Exim”
Cojocari Vasile	S.R.L. „Oblonis”
Cobuscian Alexei	S.R.L. „Cobușcian Alexei”
Răciula Valeriu	S.R.L. „Explorator Grup”
Speianu Octavian	S.A. „AIC-1” Anenii Noi
Gogu Piotr	S.R.L. „Safari Impex”
Zavricico Mihai	S.R.L. „Zavricico-Prim”
Rapcea Sergei	S.R.L. „Carieratel”
Răciula Valeriu	S.R.L. „Somer Decomur”
Anna Mazur	C.A.P. ”Bacii”
Igor Haraja	S.R.L. Pesticoms-Prod-Grup
Ștefan Birău	S.A. ”Lafarge Ciment Moldova”
Petiționari	

Dumitru Bîrsanu	Administrator S.R.L."Floarea Pietrei", Cariera Ungheni III
Dragoș Lișinschi	Director-adjunct, S.R.L."Floarea Pietrei", Cariera Ungheni III
Iurie Ivanov	Administrator al S.A. pentru Producerea Materialelor de Construcție "Minerul", s. Cocieri, rn. Dubăsari
Vitalie Vîlcu	Preot, s. Bulboaca
Nicolae Lupașcu	Consilier, s. Tarasova, rn. Rezina
Victor Godzun	Petiționar, s. Tarasova, rn. Rezina
Cerlat Iacob	Reprezentant petiționari s. Slobozia Dusca
Beleaev Vladimir	Reprezentant petiționari s. Slobozia Dusca
Ciobanu Gheorghe	Deținător cotă parte "C.A.P. Bacii"
Sergiu Sloniv	Administrator SRL "Anchir" (petiționar)
Ion Cozmulici	Reprezentant petiționari s. Negrești, mun. Strășeni
Mihail Mugureanu	Reprezentant petiționari s. Negrești, mun. Strășeni

1. Prezentarea generală a sectorului extractiv în Republica Moldova. Cadrulul instituțional, normativ și regulator al subsolului

1.1 Informații generale privind sectorul extractiv în Republica Moldova

Republica Moldova dispune de un potențial relativ redus de resurse minerale, puțin variate și modeste ca volum, fapt care limitează ponderea industriei extractive în structura economiei țării noastre dar nu și importanța acesteia. Cele mai răspândite resurse minerale utile care se găsesc pe teritoriul Moldovei sunt calcarul, argila, rocile de

nisip și prundiș, ghipsul etc. utilizate în mare parte pentru dezvoltarea industriei materialelor de construcție.

Repartiția teritorială a zăcămintelor este neomogenă, concentrații mai mari de zăcămintele fiind înregistrate în zona Mun. Chișinău, zona râului Nistru în partea de centru-nord, bazinul râului Prut în partea de nord a țării.

Baza de materie primă minerală este constituită din 17 tipuri de zăcămintele de substanțe minerale utile nemetalifere, 4 tipuri de zăcămintele de ape subterane și 2 zăcămintele de hidrocarburi.

La moment dreptul de extracție îl dețin 171 de beneficiari ai subsolului iar în total la balanța de stat se află 485 de zăcămintele de substanțe minerale utile nemetalifere solide, inclusiv 47 complexe (cu 2 sau mai multe substanțe minerale utile) care conform gradului de valorificare industrială sunt distribuite în felul următor:

- În proces de exploatare - 183
- Pregătite pentru exploatare - 37
- Explorate de rezervă - 245
- Nu se prevăd pentru valorificare - 20

Totodată la balanța de stat se află 362 zăcămintele de ape subterane, care conform gradului de valorificare industrială sunt repartizate după cum urmează:

- În proces de exploatare - 41
- Pregătite pentru exploatare - 8
- Explorate de rezervă - 313

Cea mai mare parte a resurselor minerale este folosită în calitate de materie primă pentru industria materialelor de construcție iar volumul extracțiilor anuale atestă o creștere continuă. Din nisip spre exemplu, se fac betonul, mortarul pentru zidării și tencuieli. Pietrișul de asemenea este folosit preponderent la executarea betoanelor și la producerea asfaltului. Există o dependență directă a vânzărilor din sectorul extractiv în raport cu cererea și vânzările din sectorul de construcții.

În ultimii ani, se atestă o creștere substanțială a extragerilor tuturor tipuri de resurse. O creștere impresionantă ca volum a avut loc în cazul pietrișului, prundișului, bolovanilor

și a silexului. Reieșind din datele oferite de către Biroul Național de Statistică (BNS), proporția diferitor tipuri de substanțe extrase reiese și din numărul de întreprinderi miniere specializate pe exploatarea acestor resurse: aproape 60% din întreprinderi extrag nisip și prundiș, sub 40% sunt specializate pe piatră pentru construcții, și mai puțin de 2% pe piatră calcaroasă și ghips.

Ca și volum, cantitatea de substanțe minerale utile nemetalifere extrase spre exemplu, în anul 2018 a constituit 7304 mii tone. Comparativ cu anul 2017 volumul total de substanțe minerale utile nemetalifere s-a majorat cu 857,5 mii tone. Tot în acest an valoarea totală a producției în industria extractivă, conform datelor BNS, reprezintă 850,9 mil. MDL iar venitul din vânzări încasat de cele aproximativ 120 întreprinderi miniere a fost de peste 1mlrd.MDL.

Din totalul substanțelor minerale extrase și producția finală, 98% este destinat pentru piața internă, unde se atestă un deficit de resurse minerale ca materie primă, dar și în cazul produselor finite precum: cărămizi pentru construcții, țiglă pentru acoperișuri, produse din ceramică etc. Deficitele respective sunt suplinite de importuri. Importul produselor minerale în anul 2018 a atins cifra de 1 mlrd. USD, reprezentând peste 17% din toate importurile Republicii Moldova. Conform datelor privind *comerțul internațional*, volumul importului de produse minerale menționate în capitolul 25 din nomenclatorul combinat a mărfurilor a atins nivelul maxim, de 665 mii tone în anul 2018. Din tot volumul importului, 99% o reprezintă poziția tarifară 2517: prundiș, pietriș, pietre concasate. În raport cu producția internă, importurile de aceste resurse minerale reprezintă mai puțin de 10%.¹

1.2 Cadrul instituțional, normativ și regulator aferent domeniului exploatărilor miniere

Obiect al relațiilor reglementate de legislația de mediu sunt resursele naturale: solul, subsolul, apele, flora, fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, care, conform art. 4 alin. (1) din Legea cu privire la protecția mediului înconjurător nr.1515-XII din 16.06.1993, constituie patrimoniul național al Republicii Moldova.

---

¹ Centrul Analitic Independent "Expert-grup, Valorificarea resurselor minerale utile în Republica Moldova: pe plus sau minus?, 2020

Transmiterea dreptului de proprietate și de folosire a resurselor naturale persoanelor fizice și juridice nu îi scutește pe beneficiarii acestor drepturi de respectarea legislației cu privire la protecția mediului înconjurător.

Specificul economic al resurselor minerale în proces de exploatare este caracterul lor epuizabil și impactul nociv asupra mediului înconjurător. Pentru ca industria extractivă să contribuie la o creștere economică durabilă, fără a prejudicia rezervele destinate generațiilor viitoare și calității mediului înconjurător, este necesară o bună guvernare a sectorului.

Conceptul de dezvoltare durabilă presupune implementarea unor mecanisme și politici, care să permită dezvoltarea economică și, totodată, conservarea stării mediului, alimentând creșterea gradului de responsabilitate și a eficienței economice, în sensul minimizării costurilor vizavi de daunele suferite de mediu, datorită consumului uman.

Abordarea sistemică acestor măsuri presupune edificarea unui cadru instituțional și normativ ce ar acoperi întregul lanț valoric de politici ce țin de industria extractivă. Acest lanț valoric de politici trebuie să cuprindă toate etapele de la instituirea cadrului instituțional și normativ până la implementarea politicilor de dezvoltare durabilă.

Cadrul normativ existent ce reglementează domeniul de exploatare a substanțelor minerale utile este format din următoarele acte:

- Codul subsolului nr.3/2009;
- Codul funciar nr.828/1991;
- Codul fiscal nr.1163/1997;
- Legea cu privire la resursele naturale nr.1102/1997;
- Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat nr.1538/1998;
- Legea privind reglementarea prin autorizație a activității de întreprinzător nr.160/2011;
- Legea nr.778/2001 cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică;
- Legea nr.1515/1993 privind protecția mediului înconjurător;
- Legea nr.851/1996 privind expertiza ecologică;
- Legea nr.86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului;
- Legea nr.116/2012 privind securitatea industrială a obiectivelor industriale periculoase;
- Legea nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător;
- Hotărârea Guvernului nr.485/2009 cu privire la aprobarea Regulamentului Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale;
- Hotărârea Guvernului nr.887/2017 cu privire la crearea Inspectoratului pentru Protecția Mediului;
- Hotărârea Guvernului nr.570/2009 cu privire la aprobarea unor acte normative în vederea implementării prevederilor Codului subsolului;
- Hotărârea Guvernului nr.646/2010 cu privire la aprobarea listei substanțelor minerale utile de importanță națională;
- Hotărârea Guvernului nr.392/2011 pentru aprobarea Regulamentului Fondului de stat de informații privind subsolul;

- Hotărârea Guvernului nr.185/2012 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de calculare a normativelor și de compensare a cheltuielilor pentru lucrările de prospecțiuni și explorări geologice, realizate din contul mijloacelor bugetului de stat;
- Hotărârea Guvernului nr.259/2013 cu privire la implementarea unor prevederi ale Codului subsolului;
- Hotărârea Guvernului nr.895/2016 cu privire la concesionarea lucrărilor de explorare geologică a hidrocarburilor pe teritoriul Republicii Moldova, cu ulterioara lor exploatare;
- Hotărârea Guvernului nr. 1131/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de prezentare de către beneficiarii subsolului a rapoartelor privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile;
- Hotărârea Guvernului nr. 635/2020 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la folosința apelor subterane pentru irigarea prin picurare a terenurilor agricole ocupate cu culturi horticoale;
- Hotărârea Guvernului nr.1003/2010 cu privire la aprobarea Concepției sistemului informațional automatizat "Registrul Geologic de Stat";
- Hotărârea Guvernului nr.1088/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției pentru Supraveghere Tehnică;
- Hotărârea Guvernului nr.549/2018 cu privire la constituirea, organizarea și funcționarea Agenției de Mediu;
- Hotărârea Guvernului nr. 931/2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele de calitate a apelor subterane;

Bazele reglementării în acest domeniu sunt stabilite în Codul Subsolului, care a fost aprobat în 2009.

În Cod sunt specificate cadrul instituțional și competențele principalelor instituții, responsabile de gestionare a subsolului:

Ministerul Mediului – este organul central de specialitate al administrației publice responsabil de elaborarea și promovarea politicii statului în domeniul folosirii și protecției subsolului, adoptarea deciziilor cu privire la transmiterea pentru valorificare industrială a zăcămintelor de substanțe minerale utile (cu excepția celor de importanță națională), precum și adoptarea deciziilor cu privire la limitarea, suspendarea sau încetarea dreptului de folosire a subsolului în cazurile încălcării normelor și regulilor de folosire a subsolului prevăzute de legislație;

Agencia pentru Geologie și Resurse Minerale – este autoritatea administrativă centrală responsabilă de implementarea politicii în domeniul cercetării și folosirii subsolului, precum și a supravegherii miniere, de eliberarea actelor de confirmare a perimetrelor miniere, verificarea și coordonarea planurilor anuale de dezvoltare a lucrărilor miniere și coordonarea formularelor cu proiectarea pierderilor de substanțe minerale utile la extragere, precum și de ținerea Balanței de stat ale rezervelor de substanțe minerale utile;

Inspectoratul pentru Protecția Mediului – este autoritatea administrativă centrală responsabilă de implementarea politicii statului în domeniul protecției

mediului și utilizării raționale a resurselor naturale. Este responsabil de exercitarea controlului de stat asupra folosirii raționale și protecției subsolului, în asigurarea respectării de către beneficiarii subsolului a actelor legislative și normative ce reglementează relațiile în ceea ce privește folosirea și protecția subsolului, precum și a documentației tehnice (tehnologice) de proiect, efectuează controlul geologic de stat și supravegherea minieră;

Agencia de Mediu - este autoritatea administrativă centrală responsabilă de controlul ecologic și efectuarea expertizelor ecologice în domeniul folosirii subsolului;

Agencia pentru Supraveghere Tehnică – este responsabilă de supravegherea tehnică de stat asupra respectării de către beneficiarii subsolului a cerințelor securității industriale la desfășurarea activităților sau lucrărilor legate de folosirea subsolului, precum și de expertizele de stat a proiectelor și schemelor tehnologice în procesul lucrărilor de folosire a subsolului;

Î.S. Expediția hidro-geologică din Moldova - întreprinderea este responsabilă de realizarea politicilor statului în domeniul cercetărilor geologice, folosirii raționale și protecției subsolului, dar și asigură realizarea programelor de stat de cercetare geologică a subsolului în scopul extinderii bazei de materie primă minerală și monitorizării stării subsolului;

Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea - de competența autorităților administrației publice locale de nivelul întâi sunt: coordonarea atribuirii terenurilor proprietate publică a unității administrativ-teritoriale pentru cercetare geologică și exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile, participarea la elaborarea programelor de extindere și folosire rațională a bazei de materie primă minerală la nivel local și luarea măsurilor pentru realizarea acestora, controlul asupra respectării regulilor de comercializare a substanțelor minerale utile solide în afara locurilor de extragere.

De competența autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea sînt: elaborarea programelor de extindere și folosire rațională a bazei de materie primă minerală la nivel local și asigurarea realizării acestora, participarea la soluționarea problemelor legate de respectarea intereselor social-economice și ecologice ale populației din teritoriu în cazul atribuirii subsolului în folosință, participarea la elaborarea programelor de stat de cercetare geologică a subsolului și de extindere a bazei de materie primă minerală.

Ministerul Finanțelor - este autoritate publică centrală în domeniul finanțelor publice, acordă asistență metodologică autorităților publice în procesul bugetar, reglementează procesul și procedurile privind elaborarea și aprobarea proiectelor bugetelor anuale pentru toate componentele bugetului public național;

Serviciul Fiscal de Stat - este autoritate publică centrală în domeniul administrării fiscale, coordonează și organizează activitățile aferente procesului de prognozare a veniturilor pe componentele bugetului public național, precum și a procedurilor de încasare, monitorizare și raportare a executării sarcinilor pe venituri la bugetul public

național. Exerciță controlul asupra efectuării la timp și în volum deplin a plății pentru folosirea subsolului.

1.3 Constatările și recomandările comisiei de anchetă privind reglementările cadrului normativ și instituțional al subsolului

Până în anul 2017 activitatea de extragere a substanțelor minerale utile era supusă reglementării de licență și antreprenorii cu acest gen de activitate erau obligați să obțină licențe de la Camera de licențiere din subordinea Ministerului Economiei. Din 2017 licențierea activității de extragere a resurselor minerale utile a fost anulată și actualmente *nu există un act permisiv final care să autorizeze agentul economic pentru exploatarea minieră.*

Atribuirea incoerentă, pe alocuri dublată și birocratizată a competențelor de administrare de stat în domeniul folosirii și protecției subsolului.

Ministerului Mediului (MM) îi sunt atribuite atât competențe de elaborare a politicilor, cât și de implementare a acestora. Majoritatea competențelor atribuite Ministerului în Codul Subsolului nu sunt de domeniul implementării politicilor. De exemplu, MM trebuie să se implice în procesul de transmitere pentru valorificare industrială a zăcămintelor de substanțe minerale (Codul Subsolului, art. 10, lit. d), prin aprobarea deciziei finale. De asemenea, unele competențe atribuite MM sunt îndeplinite de către instituții din subordine, precum efectuarea expertizei ecologice de stat de care este responsabilă Agenția de Mediu (Codul Subsolului, art. 10, lit. l). Atribuirea unor competențe nespecifice sau acumularea celor a instituțiilor din subordine are un impact negativ asupra atribuțiilor de bază, de elaborare a politicilor și cadrului normativ.

Nu este clară procedura de atribuire a sectorului de subsol în folosință prin concurs și întocmirea de către Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale (AGRM) a listei tuturor sectoarelor de subsol aprobată de Minister.

Procesul de atribuire a sectoarelor de subsol este unul structurat atât în Codul subsolului cât și-n actele normative relevante procesului cum ar fi *Regulamentul cu privire la modul de atribuire în folosință a sectoarelor de subsol și în Regulamentul cu privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru dreptul de folosință asupra sectoarelor de subsol pentru prospecțiuni și explorări sau pentru extragerea substanțelor minerale*

utile, aprobate prin Hotărârea de Guvern (HG) nr. 570 din 11.09.2009. Succint pe etape, este redat în felul următor:

Etapă 1: Lista sectoarelor de subsol scoase la concurs

- AGRM pregătește lista sectoarelor scoase la concurs;
- Ministerul aprobă lista sectoarelor.

Etapă 2: Decizia Ministerului

- Solicitantul depune cerere la Minister;
- Ministerul consultă cererea cu AGRM;
- Se aprobă sectorul.

Etapă 3: Concursul

- Concursul este organizat de AGRM;
- Solicitantul depune setul de documente în cadrul concursului.

Etapă 4: Decizia Ministerului. Semnarea contractului

- Câștigătorul concursului depune cerere la Minister;
- Ministerul încheie contractul.
- Antreprenorul obține dreptul de folosire a sectorului de subsol

Etapă 5: Atribuirea perimetrului geologic/minier

- Se depune setul de documente pentru atribuire a perimetrului minier;
- AGRM atribuie perimetrul minier sau geologic.

În practică, Agenția doar întocmește concluzia geologică în baza cererilor depuse la Minister de către agenții economici conform prevederilor Anexei nr.1 la HG 570/2009. Însă o listă a sectoarelor propuse ar trebui să vină la inițiativa statului bazată pe programele de extindere a bazei de materie primă minieră.

Nu este limpede nici aspectul ce ține de perioada și frecvența întocmirii acestei liste, precum și faptul dacă lista se poate completa pe parcursul anului, inclusiv și procedura de demarare a concursului. Din aceste considerente, procesul de planificare este unul netransparent și discreționar și lasă loc pentru tergiversare precum și corupere.

Există loc de interpretare privind instituția responsabilă de primirea pachetului de documente și eliberarea actului de atribuire a perimetrului geologic.

Odată ce s-a desfășurat concursul pentru atribuirea în folosință a sectorului de subsol și identificarea câștigătorului concursului, acesta trebuie să depună o cerere adițională la MM și să încheie un contract cu această instituție. Câștigătorul concursului poate însă să nu obțină un aviz pozitiv din partea MM și să-i fie refuzat contractul pentru folosirea subsolului.

După încheierea contractului cu Ministerul agentul economic trebuie să obțină actul privind perimetrul geologic sau minier pentru a începe utilizarea sectorului de subsol atribuit. Pentru a obține aceste perimetre solicitantul depune o cerere la AGRM, care este responsabilă de atribuirea perimetrelor geologice și miniere. Însa, acest lucru nu se stipulează expres în *Regulamentul cu privire la atribuirea perimetrelor geologice și miniere, capitolul II*.

Există o contradicție în prevederile normative privind lista documentelor atașate la cerere pentru obținerea dreptului de folosință a subsolului depusă la Minister.

Sunt contradictorii prevederile punctelor 15 și 16 din *Regulamentul cu privire la atribuirea perimetrelor geologice și miniere, capitolul III*, unde se stipulează că proiectul minier se anexează la cererea depusă la MM pentru încheierea contractului (pct.15), în timp ce în pct.16 se stabilește elaborarea proiectului minier deja ulterior încheierii contractului cu Ministerul. Aceste confuzii de reglementare trebuie clarificate în Regulamentul menționat mai sus, care de fapt a fost aprobat pentru a aduce mai multă claritate în implementarea prevederilor Codului Subsolului.

O incoerență a actelor solicitate pentru emiterea actului de confirmare a perimetrului minier în dependență de tipurile de folosire a subsolului.

În conformitate cu prevederile alin(2) art. 22 din Codul Subsolului, pentru obținerea actului de confirmare a perimetrului minier, solicitantul depune următoarele acte:

- a) copia de pe contractul cu privire la atribuirea în folosință a sectorului de subsol;
- b) proiectul perimetrului minier;
- c) copia de pe avizul expertizei de stat a rezervelor de substanțe minerale utile.

La atribuirea sectoarelor de subsol în scopuri nelegate de extrageri, îndeplinirea acestor condiții nu este posibilă, și anume, beneficiarul de subsol nu va putea prezenta și nici nu este relevantă, *copia de pe avizul expertizei de stat a rezervelor de substanțe minerale utile*, aviz care este eliberat doar în cazul zăcămintelor de substanțe minerale

utile (alin. 3, 5 art.52 din Codul Subsolului). Nici avizul privind expertiza de stat a informației geologice nu este relevant pentru acest tip de folosire a subsolului deși se solicită conform alin.2 art .52 din Codul Subsolului.

Pentru clarificarea acestor confuzii legislative, este necesar de specificat expres actele relevante fiecărui tip de folosință a sectorului de subsol. La fel, este necesar de ajustat conținutul proiectului minier cu genul de activitate pentru care este aprobat. La moment nu este specificat pentru tipul de folosință nelegat de extrageri și extragerea apelor subterane ș.a, în afară de extragerea minieră.

Documentația geologică a zăcămintelor aflate în rezervă și a celor exploatare 30-40 ani conțin date geologice eronate.

Documentația geologică conține informații referitor la structura zăcămintului, inclusiv date de ordin topografic. Majoritatea zăcămintelor aflate în rezervă și unele aflate în exploatare au coordonate de reprezentare spațială în coordonate convenționale or, la eliberarea actului de confirmare a perimetrului minier se solicită coordonatele punctelor unghiulare ale perimetrului minier în sistemul MOLDREF-99 (pct.23 din anexa 3 la Hotărârea de Guvern 570/2009).

Nu există un Regulament cu proceduri de modificare pentru fiecare caz de perfectare a perimetrului minier, condiții de acceptare sau refuz, coordonare suplimentară cu alte autorități a perimetrului minier. Conform alin. 6, art 57 Codul Subsolului, limitele perimetrului minier pot fi schimbate, dar nu sunt indicate materiale care pot sta la baza modificărilor or, dacă perimetrul minier va fi reperfectat în baza documentației de proiect, el nu va corespunde cu situația la momentul reperfectării, în condițiile în care zăcămintul este exploatat și o parte de rezerve sunt epuizate.

Se impun modificări în Codul Subsolului , la art.39, la obligațiile beneficiarului subsolului, indiferent de anul atribuirii în folosință a sectorului de subsol, să reperfecteze proiectul perimetrului minier în Sistemul MOLDREF-99. La fel și-n Hotărârea Guvernului nr. 1131/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de prezentare de către beneficiarii subsolului a rapoartelor privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile, la pct.3 de completat cu prezentarea planurilor topografice de dezvoltare a lucrărilor miniere în format digital (.dwg) elaborate în sistemul de coordonate MOLDREF-99 cu scopul de a monitoriza corect evidența rezervelor de substanțe minerale utile solide.

Nu există un conținut- cadru pentru Planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, precum și al Proiectului tehnic (tehnologic) de exploatare a zăcămintelor.

În conformitate cu art.11, 56,57, 59 Codul Subsolului, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, coordonează și verifică actele susnumite însă, în lipsa acestui conținut cadru nu este posibil de înaintat obiecții asupra conținutului și calității acestora. Situația se repetă și-n cazul coordonării *normativelor pierderilor de substanțe minerale utile la extragere*. Se impune elaborarea și aprobarea unui asemenea regulament unde vor fi reglementate aceste normative.

Un șir de acte normative și regulatorii menite să pună în aplicare Codul Subsolului aprobat în anul 2009 sunt stagnate la etapa de planificare sau elaborare.

Din anul 2013, Curtea de Conturi (CCRM) în timpul auditului său a sectorului a identificat mai multe acte normative neelaborate, multe din ele rămân a fi neelaborate sau neaprobat până în prezent. Una din motivele tergiversării procesului de adoptare în termenii planificați a cadrului normativ poate fi lipsa personalului calificat pentru elaborarea proiectelor de acte normative.

Sunt nefinalizate sau neelaborate următoarele acte normative:

- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind ordinea constituirii și utilizării mijloacelor speciale”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind controlul geologic de stat și supravegherea minieră de stat”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind modul de amplasare a construcțiilor pe suprafețele cu zăcămintele de substanțe minerale utile”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind modul de prezentare a dărilor de seamă de către beneficiarii subsolului”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de atribuire a sectoarelor de subsol pentru cercetarea geologică din contul mijloacelor financiare ale solicitantului”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind extragerea substanțelor minerale utile pentru necesitățile proprii ale proprietarilor funciari”;

- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind modul de finanțare a lucrărilor de cercetări geologice de la bugetul de stat”;
- Proiectul Hotărârii Guvernului „Despre aprobarea Regulamentului privind modul de creare și folosire a mijloacelor fondului de lichidare și recultivare”;
- Elaborarea și aprobarea Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de efectuare a expertizei de stat a informației geologice;
- Regulamentul cu privire la descoperitorii zăcămintelor de substanțe minerale utile;
- Regulamentul ce privește cantitatea limită a rezervelor de substanțe minerale utile atribuită unui agent economic.
- Elaborarea și aprobarea Instrucțiunii privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul;
- Elaborarea și aprobarea Instrucțiunii privind modul de efectuare a măsurărilor în scopul determinării volumului valorificat a substanțelor minerale utile solide;
- Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind stabilirea procedurii și modului de sistare totală sau parțială a activității de exploatare a subsolului;
- Elaborarea și aprobarea Regulamentului privind modul de trecere la pierderi a substanțelor minerale utile de la balanța de stat și a întreprinderii miniere.

Aplicarea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului la etapa planificării activității de proiectare a întreprinderii miniere extractive este evitată.

Art. 56(alin 1) Codul Subsolului, prevede:

- *Proiectarea întreprinderilor miniere extractive, a obiectivelor și construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile se execută de către organizațiile de proiectare și se efectuează în baza acordului de mediu, în cazul în care activitățile planificate sînt cuprinse în anexele nr. 1 și nr. 2 la Legea nr. 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului și au fost supuse procedurii de evaluare a impactului asupra mediului, și/sau, după caz, în baza informației geologice și de altă natură privind subsolul, care a trecut expertiza geologică de stat, ținându-se cont de dezvoltarea complexă a regiunii și de cerințele securității industriale și ecologice.*

La rândul său punctul 20 anexa 1 Legea nr. 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului, prevede aplicarea procedurii de evaluare a impactului în următoarea condiție:

- *Cariere și exploatații miniere de suprafață, în cazul în care suprafața șantierului depășește 25 hectare sau, pentru turbării, 150 hectare.*

Analizând cele 120 de cariere în proces activ de exploatare, nu avem nici o carieră care să elaboreze evaluarea impactului asupra mediului, procedură complexă care ar elucida mai multe aspecte de impact asupra mediului.

Agenții economici folosesc această găselniță în legislație elaborând proiectele întreprinderii miniere pe sectoare de subsol maxim până la 24,99 ha, evitând acordul de mediu și rezumandu-se doar cu expertiza ecologică de stat, procedură simplistă și mai puțin actuală versus provocărilor de mediu în procesul exploatărilor miniere.

Se impune ajustarea acestor prevederi și eliminarea acestei limite de 25 ha pentru șantierul minier, precum și noțiunii de șantier în prevederea normativă de mai sus este neclară.

Prevederi vagi privind schimbarea destinației terenurilor de către agentul economic.

În Codul Subsolului este stipulat faptul că atribuirea terenurilor se efectuează în conformitate cu legislația funciară (art. 29). Legislația funciară este vagă la capitolul ce ține de schimbarea destinației terenurilor pentru explorarea și/sau exploatarea subsolului. În Codul Funciar este menționată doar obligația de a utiliza terenurile în conformitate cu destinația (art. 29), deci de a schimba destinația acestora în cazul trecerii lor de la terenuri agricole la cele cu destinații speciale. Nici în *Regulamentul cu privire la modul de transmite, schimbare a destinației și schimb de terenuri* nu este specificat expres când beneficiarul subsolului trebuie să schimbe destinația terenului. Astfel, nici cadrul legal ce ține de subsol, dar nici cel funciar nu prevede clar când agentul economic trebuie să schimbe destinația terenului, până sau după demararea lucrărilor în perimetrele miniere. În lipsa unor prevederi clare există riscul că mulți agenți economici vor începe lucrările de explorare și/sau exploatare fără a schimba destinația terenurilor, ceea ce și a fost constatat de Curtea de Conturi în raportul său din 2013. Astfel, pentru diminuarea riscurilor menționate este recomandabil ca în legislația privind subsolul să fie stipulat expres la ce etapă beneficiarul trebuie să schimbe destinația terenului.

Controlul de stat în domeniul folosirii raționale și protecției subsolului reglementat prin Legea 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător este inadecvat, defectuos și inoportun.

Protecția mediului reprezintă un ansamblu de reglementări, acțiuni și mijloace care au drept scop menținerea și protejarea factorilor de mediu împotriva degradării, prin diferite forme, în urma activității antropogene și constituie o prioritate națională.

Inspectoratul pentru Protecția Mediului, deține responsabilitatea cu privire la controlul calității și cantității anumitor categorii de resurse naturale și a factorilor de mediu, care influențează și vor influența în mod direct asupra vieții umane or, asigurarea protecției mediului și folosirea rațională a resurselor naturale reprezintă principala modalitate prin care se dă valoare și conținut securității ecologice a Republicii Moldova.

Controlul de stat asupra folosirii raționale și protecției subsolului, după tipul, conținutul și scopul care îl urmărește, este diferit de celelalte controale de stat prin faptul, că această nu se limitează doar la etapa verificării actelor juridice ce confirmă dreptul de folosință asupra resurselor naturale din oficiu.

Legea 131/2012 stabilește un șir de impedimente de ordin juridic și organizatoric în exercitarea operativă a controlului geologic. Astfel art.28 alin.(7), (9), prin care actul de control intră în vigoare la expirarea a 30 zile lucrătoare de la data comunicării lui persoanei vizate în act, dacă nu a fost contestat conform prezentei legi, iar la stabilirea încălcărilor ce conțin indici ai unei infracțiuni, în termen de maxim 5 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a actului de control se expediază un denunț către organul de urmărire penală, cu anexarea materialelor de control.

Totodată, temeiurile și condițiile efectuării unui control inopinat stipulate în art. 19 din Legea 131/2012, nu pot fi întrunite la examinarea unor petiții sau sesizări parvenite de la cetățeni, instituții de stat, care în cele mai dese cazuri doar descriu starea lucrurilor și nu anexează probe concludente și veridice, fiind imposibilă examinarea acestora fără ieșirea la fața locului.

De menționat faptul, că în conformitate cu prevederile art.74, art.75, art.76 ale Codului Subsolului, Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 548/2018, Inspectoratul este autoritatea centrală din subordinea Ministerului Mediului investită cu funcția de control geologic de stat și supraveghere minieră, care nu presupune în sine verificarea activității de antreprenor desfășurată de beneficiarii subsolului ci doar modul de valorificare a subsolului și protecția acestuia și a mediului înconjurător.

Capitolului IX din Codul penal al Republicii Moldova, actualmente nu asigură realizarea principiului inevitabilității răspunderii juridice pentru orice încălcare a legislației ecologice.

Infracțiunile din categoria dată au un caracter latent pronunțat, astfel la incriminarea faptei este necesar de analizat nu doar urmarea periculoasă care s-a produs, ci și realizarea unei stări de pericol ca rezultat al săvârșirii faptei socialmente periculoase, prevăzută de legea penală, dar și legătura cauzală dintre acestea.

Spre exemplu, infracțiunea de poluarea a apei poate fi incriminată potrivit prevederilor art.229 Cod penal doar dacă aceasta faptă a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei. Cu toate acestea, poluarea apei provoacă urmări grave de viitor, adică daunele în proporții considerabile se pot produce în timp.

În context, deși Capitolul IX din Codul penal conține 13 articole care reglementează faptele socialmente periculoase ce constituie infracțiuni care afectează relațiile sociale cu privire la integritatea mediului, în practică sunt aplicabile doar 2-3 articole (art.231-tăierea ilegală a vegetației forestiere, art.233-vânatul ilegal, art.234-îndelitnicirea ilegală cu pescuitul).

Relațiile sociale pe care le reglementează norma penală în cazul infracțiunilor ecologice au evoluat, iar actele normative aplicate sunt depășite de timp.

Poluarea mediului a atins proporții impunătoare, de aceea în domeniul protecției mediului răspunderea trebuie să fie de tip preventiv și patrimonial, după principiul poluatorul plătește, iar infracțiunile-formale.

Obligația pozitivă de a lua toate măsurile rezonabile și adecvate pentru protejarea drepturilor în temeiul art.8 § 1 al Convenției Europene, presupune, în primul rând, obligația principală a statelor de a crea un cadru legislativ și administrativ care să aibă drept obiectiv prevenirea eficace a daunelor asupra mediului și asupra sănătății umane (Budayeva împotriva Rusiei, nr. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 și 15343/02, pct. 129-132, 20 martie 2008). În cazul în care un stat trebuie să soluționeze problemele complexe ale politicii de mediu și economice, în special atunci când este vorba de activități periculoase, trebuie, de asemenea, să se rezerve un loc deosebit unei legislații adaptate la particularitățile activității în cauză, în special la nivelul riscului care poate rezulta. Această obligație trebuie să determine autorizarea, punerea în funcțiune, exploatarea, securitatea și controlul activității în cauză, precum și să impună oricărei persoane interesate de aceasta adoptarea unor măsuri de ordin practic care să asigure protecția efectivă a cetățenilor a căror viață riscă să fie expusă la pericolele inerente domeniului în cauză [Oneryildiz împotriva Turciei, (MC), nr. 48939/99, pct. 90, CEDO 2004-XII].

Actualmente, potrivit informației prezentate de Procuratura Generală, în perioada anilor 2010-2021 au fost pornite 55 cauze penale în temeiul următoarelor articole din Codul penal: 186 (furtul), 191 (delapidarea averii străine), 196 (cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere), 228 (încălcarea cerințelor de protecția a subsolului), 241 (practicarea ilegală a activității de întreprinzător), 244 (evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), 300 (încălcarea regulilor la efectuarea exploatărilor miniere sau a lucrărilor de construcție miniere), 327 (abuzul de putere sau abuzul de serviciu), 328 (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), 329 (neglijența în serviciu), 352 (samavolnicia).

Din numărul total de cauze penale intentate, în privința a 8 cauze urmărirea penală a fost finisată, cu expedierea acestora în instanțele de judecată competente pentru examinare în fond însă, încă nici-o persoană juridică, fizică sau cu funcție de răspundere nu a ajuns să fie condamnată.

Există o interpretare ambiguă a normei privind prețul de cost a resursei minerale luată ca referință la calcularea prejudiciului adus mediului.

Instrucțiunea privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul nr.385/2004, este elaborat în baza unor acte legislative care nu mai sunt în vigoare, sau pe parcursul anilor au fost modificate.

Nu este stipulat expres care preț se ia în calcul la evaluarea prejudiciului calculat mediului, prețul de vânzare ca materie primă sau cel de sinecost, prezentat în rapoarte de către beneficiarii subsolului. Noțiunea "preț de cost", cu care se operează în instrucțiune este una neclară. Astfel este oportun de indicat o valoare de referință (în calcul fiind luată valoarea economică, utilitate/raritate, valoarea de piață) pentru fiecare tip de substanță minerală utilă indiferent de locul amplasării or, impactul iremediabil asupra mediului este același.

Se atestă o lipsă totală de documente de politici cu viziune pe termen mediu și lung pentru sectorul extractiv din Republica Moldova.

Deși art. 11 al Codului Subsolului prevede clar "elaborarea în comun cu organele centrale de specialitate a programelor de stat de cercetare geologică a subsolului în scopul extinderii bazei de materie primă minerală", programele respective așa și nu au fost inițiate iar, sectoarele de subsol atribuite pentru cercetări geologice, nu au la bază analize privind starea bazei de materie primă, rentabilitatea și argumentarea economică. Tot ce

face AGRM, la moment este întocmirea concluziei geologie pe sectoare de subsol la care se solicită lansarea concursului.

Parțial subiectul exploatării subsolului a fost inclus în Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 însă, analiza problemelor subsolului și identificarea priorităților de acțiuni are un caracter superficial și periferic. De asemenea, însăși în textul Strategiei de mediu este menționat că o sarcină prioritară ar fi „elaborarea unei strategii de explorare și exploatare a resurselor minerale ale Republicii Moldova”. Dar în planul de acțiuni ale Ministerului nu s-a gasit acest lucru până acum. Astfel, la nivel național nu există nici un document de politici ce ar descrie detaliat problemele și ar identifica punctat direcțiile de activitate pe termen lung (15-25 ani).

Resursele minerale se exploatează într-o formă nedurabilă pentru mediu și economia națională. Pentru o exploatare durabilă a resurselor este necesar de făcut inventarierea tuturor zăcămintelor în proces de exploatare, precum și a celor aflate în rezervă, informație care va sta la baza documentelor de politici naționale, oferindu-ne răspunsuri la întrebările fundamentale : de care și câte rezerve minerale dispune țara, care este nivelul actual și proiectat de exploatare, precum și care ar fi acel nivel optim de utilizare al resurselor, în funcție de cererea existentă și ofertă, scopul final ar fi extinderea perioadei de exploatare pentru mai multe generații

Lipsește programe de stat de cercetare geologică. O strategie pe termen lung ar determina necesitatea și direcția de cercetare pentru extinderea bazei de materie primă minerală, pentru satisfacerea cererii actuale și compensarea epuizării resurselor în urma extragerii. La moment cercetările se efectuează la inițiativa agenților economici.

Nu este elaborat și implementat sistem informațional automatizat "Registrul geologic de stat"

Aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1003/2010, care ar reprezenta un sistem informațional unic în domeniul cercetării și folosirii subsolului, cu identificarea separată a fiecărui obiect, date privind cercetarea, folosirea și protecția subsolului în RM și care ar include și elemente spațiale tridimensionale ale mediului geologic, neomogene în timp și spațiu, cartarea geologica a teritoriului Republicii Moldova la scara 1:50000.

Lipsa programelor de fortificare a cunoștințelor și capacităților tehnice a specialiștilor în domeniul minier

Reieșind din structura și complexitatea unor zăcămintele des se atestă o marjă de eroare destul de mare la etapa de cercetare și evaluare a rezervelor. Metodele combinate de cercetare susținute de utilaje corespunzătoare ar putea diminua considerabil această diferență care ulterior ar spori deficiența monitorizării volumelor real extrase.

Recomandările în domeniul instituțional și normativ

1. Reevaluarea competențelor instituționale în domeniul exploatarei subsolului. Este necesar de revizuit și de reglementat expres atribuțiile Guvernului, Ministerului, AGRM și Agenției de Mediu în procesul de atribuire, folosință și control ecologic al subsolului. Se recomandă de analizat oportunitatea de transmitere a competențelor de atribuire în folosință a subsolului de la Minister către o altă autoritate subordonată care să fie capabilă să gestioneze domeniul pe tot lanțul valoric inclusiv cu revenire la o formă viabilă de autorizare finală a activității economice extractive.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** AGRM, Agenția de Mediu
- **Control:** Guvernul RM;
- **Termen de realizare și raportare:** 120 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

2. Revizuirea procesului de atribuire a sectoarelor de subsol prin concurs. Este necesar de revizuit modul de elaborare a listei sectoarelor scoase la concurs, periodicitatea întocmirii lor și frecvența.

Reevaluarea modalității de încheiere a contractului, inclusiv și conținutul-cadru a contractului. Clarificarea momentelor ce țin de procedurile de atribuire a perimetrelor geologice și miniere, a listei de documente depuse de beneficiarii sectorului de subsol, elucidarea tuturor divergențelor și ajustarea prevederilor Codului Subsolului și Regulamentele de rigoare ce țin de procesul de atribuire a perimetrului minier.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** AGRM, Agenția de Mediu
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 90 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

3. Se impune elaborarea și aprobarea unui Regulament cu proceduri de modificare pentru fiecare caz de perfectare a perimetrului minier, condiții de acceptare sau refuz, cu indicarea materialelor care pot sta la baza modificărilor.

Modificări în Codul Subsolului , la art.39, la obligațiile beneficiarului subsolului, și anume reperfectarea proiectul perimetrului minier în Sistemul MOLDREF-99, indiferent de anul atribuirii în folosință a sectorului de subsol. La fel și-n *Hotărârea Guvernului nr. 1131/2016 pentru aprobarea Regulamentului privind modul de prezentare de către beneficiarii subsolului a rapoartelor privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile*, la pct.3 de completat cu prezentarea planurilor topografice de dezvoltare a lucrărilor miniere în format digital (.dwg) elaborate în sistemul de coordonate MOLDREF-99 cu scopul de a monitoriza corect evidența rezervelor de substanțe minerale utile solide.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** AGRM, Agenția de Mediu, ÎS. EHGeoM
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

4. Elaborarea conținutului-cadru pentru Planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, precum și al Proiectului tehnic (tehnologic) de exploatare a zăcămintelor.

- **Responsabil:** AGRM ;
- **Instituții implicate:** AGRM, ÎS. EHGeoM
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

5. Elaborarea și/sau aprobarea, precum și actualizarea unui șir de acte normative și regulatorii enumerate în Capitolul 1 al raportului, menite să pună în aplicare Codul Subsolului aprobat în anul 2009 care la moment sunt stagnante la etapa de planificare sau elaborare.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** AGRM
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 120 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

6. Modificarea art. 56 (alin 1) Codul Subsolului, precum și punctul 20 anexa 1, Legea nr. 86/2014 privind evaluarea impactului asupra mediului, cu impunerea obligativității de obținere a acordului de mediu cu evaluarea impactului asupra mediului indiferent de suprafața sectorului de subsol atribuit în folosință.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** Agenția de Mediu
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

7. Elaborarea prevederilor clare privind schimbarea destinației terenului în cadrul legal ce ține de subsol, dar și în cel funciar. În lipsa unor prevederi clare există riscul că mulți agenți economici vor începe lucrările de explorare și/sau exploatare fără a schimba destinația terenurilor.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** AGRM, MAIA ;
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

8. Controlul geologic de stat și supravegherea minieră a activității de întreprinzător în domeniul extractiv se recomandă a fi reevaluată și analizată oportunitatea scoaterii parțiale sau integrale a aspectelor de control geologic și ecologic de sub incidența *Legii nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător*.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** Ministerul Economiei, IPM
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 90 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

9. Elaborarea unui Proiect de lege pentru completarea și modificarea Capitolului IX din Codul penal al Republicii Moldova, în vederea implementării unitare a politicii naționale și internaționale a statului în materie penală la compartimentul protecției mediului și intereselor publice.

Operarea modificărilor la capitolul vizat este binevenită pentru asigurarea realizării principiului inevitabilității răspunderii juridice pentru orice încălcare a legislației ecologice cu aplicarea următoarelor aspecte:

- a) Aplicarea principiului-poluatorul plătește
- b) Introducerea unor reglementări noi
- c) Extinderea pedepselor complementare
- d) Atribuirea caracterului formal material infracțiunilor ecologice

- **Responsabil:** Ministerul Justiției;
- **Instituții implicate:** Procuratura generală;
- **Control:** Ministerul Justiției;
- **Termen de realizare și raportare:** 90 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Justiției;

10. Elaborarea și aprobarea unei Instrucțiuni noi privind prețul de cost a resursei minerale luată ca referință la calcularea prejudiciului adus mediului.

Este necesar de stipulat expres care preț se ia în calcul la evaluarea prejudiciului calculat mediului, prețul de vânzare ca materie primă sau cel de sinecost, prezentat în rapoarte de către beneficiarii subsolului. Este necesară definirea noțiunea de "preț de cost", care pentru moment creează confuzii.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** IPM
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

11. Se impune necesitatea elaborării documentelor de politici pe termen mediu și lung privind exploatarea resursele minerale într-o formă durabilă pentru mediu și economia națională. Este necesară inventarierea tuturor zăcămintelor în proces de exploatare precum și cele în rezervă pentru a înțelege starea reală a lucrurilor în acest sector.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, AGRM, Agenția de Mediu, IPM, ÎS. EHGeoM ;
- **Control:** Guvernul RM;
- **Termen de realizare și raportare:** 180 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

12. Elaborarea programelor de stat de cercetare geologică.

O strategie pe termen lung ar determina necesitatea și direcția de cercetare pentru extinderea bazei de materie primă minerală, pentru satisfacerea cererii actuale și compensarea epuizării resurselor în urma extragerii. La moment cercetările se efectuează la inițiativa agenților economici.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, AGRM, Agenția de Mediu, ÎS. EHGeoM ;

- **Control:** Guvernul RM;
- **Termen de realizare și raportare:** 180 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului;

13. Promovarea programelor de fortificare a cunoștințelor și capacităților tehnice a specialiștilor în domeniul minier.

Metodele combinate de cercetare susținute de utilaje corespunzătoare ar putea diminua considerabil diferențele existente care ulterior ar spori deficiența monitorizării volumelor real extrase.

- **Responsabil:** Ministerul Mediului;
- **Instituții implicate:** Ministerul Finanțelor, IPM, AGRM, Agenția de Mediu
- **Control:** Ministerul Mediului;
- **Termen de realizare și raportare:** 120 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului.

2. Monitorizarea sistemului de aplicare a taxelor, impozitelor. Fondul de garanție pentru recultivarea terenurilor exploatate

Substanțele minerale utile au o importanță majoră pentru economia națională, fiind utilizate în diverse domenii. Cea mai mare parte din resursele minerale sunt utilizate în industria construcțiilor. Din nisip spre exemplu, se fac betonul, mortarul pentru zidării și tencuieli. Pietrișul de asemenea este folosit preponderent la executarea betoanelor și la producerea asfaltului. Astfel, este firesc să existe o dependență a vânzărilor din sectorul extractiv față de cererea și implicit vânzările din sectorul de construcții. O corelație înaltă se atestă între indicele volumului producției industriei extractive și suprafața dată în exploatare de apartamente și case de locuit – corelație de 0,80 în perioada 2000-2017. Începând cu anul 2017 atestăm o creștere constantă a valorii producției industriale fabricate pe industria extractivă cu o medie anuală de peste 10%. Creșterea acestei valori în anul 2020 față de anul 2016 este de 58,27% (tab. 1).

Tabelul 1

Valoarea producției industriale fabricate pe industria extractivă mii lei (conform datelor BNS)

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
799,480.90	760,863.50	657,715.80	717,822.60	850,875.80	976,366.40	1,040,996.00
	95.17%	86.44%	109.14%	118.54%	114.75%	106.62%

Din multitudinea de tipuri de impozite care se aplică industriei extractive pot fi evidențiate 3 ca fiind cele mai importante: redevența (royalty), impozitul pe venitul

întreprinderilor și taxa de rentă a resurselor. Redevența se aplică pe bază de volum sau valoare a resurselor minerale extrase și asigură un venit stabil pentru autorități odată cu demararea procesului de exploatare. Impozitul pe venit se aplică în mod obișnuit și în sectorul minier, fiind impozitat profitul întreprinderilor. Deseori, companiile din sectorul minier au posibilitatea să recurgă la o depreciere accelerată, ceea ce duce la diminuarea profitului impozabil în primii ani de activitate. Taxa de rentă a resurselor se aplică în mai puține state, și constă în impozitarea adițională a companiilor, odată ce acestea și-au recuperat investiția inițială din proiect, sau au atins un grad de profitabilitate.

Regimul de impozitare a resurselor minerale existent nu stimulează utilizarea eficientă a resurselor minerale și de asemenea, nu asigură un preț corect al acestora. La elaborarea regimului de impozitare este necesar de ținut cont de trei aspecte primordiale: (i) orice intervenție în subsol creează prejudicii mediului, unele din ele pot fi iremediabile, astfel, inclusiv prin regimul de impozitare și plăți este necesar de acoperit aceste pierderi, însă și de diminuat prejudiciile aduse mediului; (ii) Resursele minerale aparțin tuturor cetățenilor țării, astfel, acestea trebuie vândute la un preț optimal, ținând cont de relațiile economice din domeniile respective, (iii) asigurarea unei extrageri eficiente și raționale.

În țările cu fenomene de corupție larg răspândite orice lacună aferentă regimului de impozitare (și plăți) din acest domeniu conduce la transferul beneficiilor care trebuie să aparțină societății spre un număr restrâns de persoane. De asemenea, un sistem inadecvat de impozitare conduce la faptul că prețul final nu acoperă costurile totale legate de extragerea mineralelor utile (de regulă nu acoperă costurile de mediu, prejudiciile terțelor, subestimarea prețului resurselor în rezerve, eficiență joasă de extragere).

Referitor la practica internațională aferentă regimurilor fiscale aplicate pentru sectorul industriei extractive, urmare a unui studiu realizat de SFS în acest sens, se diferențiază:

- modelul de concesiune, în care firmele primesc dreptul exclusiv de a explora subsolul și plătesc un set de plăți standard (bonusuri, redevente, taxe de arendă și impozite pe venit) sau

- regimul contractual bazat pe partajarea producției între compania extractoare și stat ca proprietar al resurselor naturale.

Modelul de concesiune este folosit în mod tradițional în țările cu un sector de resurse minerale dezvoltat - SUA, Canada, Marea Britanie, Norvegia.

În Rusia sunt utilizate ambele modele, însă sistemul de concesiune este dominant.

În practica internațională, impozitarea sectorului industriei extractive se realizează sub mai multe forme:

1. Impozit pe veniturile miniere - acesta se aplică din momentul când proiectul a atins o rată de rentabilitate predefinită și, ulterior, generează profit. Venitul din minerit sau venitul economic este diferența dintre venitul obținut din activitatea minieră și cheltuielile (investițiile și pierderile) aferente acestui proces. Acest mecanism se utilizează în Senegal și Australia (pentru activitățile miniere de cărbune și fier).

2. Taxe specifice, plăți de arendă sau redevențe (royalty) – mecanismul este pe larg utilizat în majoritatea țărilor Comunității Națiunilor și Uniunii Europene și presupune aplicarea unei anumite rate (fixe sau la scară glisantă), în funcție de tipul și calitatea mineralului util extras, asupra:

- volumului mineralelor extrase – mecanismul fiind aplicat în România (cu excepția activităților miniere de cărbune și metale nobile), Republica Belarus, Republica Kazahstan (suplimentar fiind aplicat și un impozit pe profitul excedentar, calculat pe scara variabilă de rate);

- valorii (costului) mineralelor extrase – mecanismul fiind aplicat în Ucraina, în România (pentru activitățile miniere de cărbune și metale nobile), în Rusia (cu excepția extragerilor din zonele offshore), în Republica Azerbaidjan, Republica Kîrgîză, Republica Tadjikistan și Republica Uzbekistan;

3. Rata variabilă aplicată în funcție de valoarea randamentului dintre profitul total și cheltuielile totale aferente procesului de extragere. Acest mecanism este instituit în Indonezia

În acest sens Republica Moldova aplică taxa pe „resursele naturale”. Pentru sectorul extractiv se aplică regimul general de impozitare și adițional este supus plății taxelor pentru resursele naturale. Ținând cont de faptul că impozitarea profitului este o formă generală de impozitare, care se aplică tuturor tipurilor de activități economice în mod uniform (cu mici excepții), aceasta nu creează motivații de comportament specifice doar acestui sector. Rata impozitului pe venit în prezent este de 12% din venitul impozabil.

În contextul rigorilor Legii nr.1102-XIII din 06.02.1997, principalele resurse naturale de care dispune Republica Moldova se clasifică în:

- 1) Resursele naturale **renovabile**: pământul; pădurile; apele de suprafață și subterane; apele râurilor, lacurilor, acumulărilor, canalelor; flora și fauna.
- 2) Resursele naturale **nerenovabile**: petrolul; gazele naturale; substanțele minerale utile solide.

Plățile pentru utilizarea resurselor naturale, conform Legii nr.1102-XIII din 06.02.1997, reflectă **compensarea bănească de către beneficiar a cheltuielilor publice pentru exploatarea, conservarea și restabilirea resurselor naturale.**

Subiecții plăților (plătitorii) pentru utilizarea resurselor naturale sunt persoanele fizice și juridice, inclusiv străine, indiferent de tipul de proprietate și forma de gospodărire, care, în activitatea lor, folosesc resurse naturale, cu sau fără extragerea acestora din mediul natural.

Obiectele folosirii contra plată (obiectul impunerii) sunt: (i) pământul, (ii) apele subterane și de suprafață, (iii) zăcămintele minerale, (iv) regnul animal și vegetal, (v) aerul (în scopuri tehnologice).

Taxa pentru extragerea mineralelor utile fiind parte componentă a sistemului taxelor pentru resursele naturale.

Pînă la 01.01.2021, taxele pe resursele naturale se aplicau conform Titlului VIII, Codul Fiscal și din totalul de 7 taxe, 5 tipuri de taxe erau aferente resurselor minerale utile. Fiecare taxă avînd mecanismul său de aplicare. Regimul de impozitare a Taxelor naturale a fost modificat prin Legea nr. 60 din 23 aprilie 2020, care a intrat în vigoare din 01/01/2021.

Sistemul taxelor pentru resursele naturale reglementate de titlu anterior includeau :

- 1) taxa pentru apă;
- 2) taxa pentru efectuarea prospecțiunilor geologice;
- 3) taxa pentru efectuarea explorărilor geologice;
- 4) taxa pentru extragerea mineralelor utile;
- 5) taxa pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane, altele decît cele destinate extracției mineralelor utile;
- 6) taxa pentru exploatarea construcțiilor subterane în scopul desfășurării activității de întreprinzător, altele decît cele destinate extracției mineralelor utile;
- 7) taxa pentru lemnul eliberat pe picior.

Sistemul taxelor pentru utilizarea resurselor naturale este reglementat actualmente de Titlul VIII al Codului fiscal și include următoarele taxe:

- 1) taxa pentru apă;
- 2) taxa pentru extragerea mineralelor utile;
- 3) taxa pentru folosirea subsolului.

Eliminarea taxei „pentru efectuarea prospecțiunilor geologice” și a taxei ”pentru efectuarea explorărilor geologice” este neargumentată, deoarece nota informativă nu fundamentează aceste modificări, prin urmare, vorbind în termeni pur formali, prin prisma prevederilor Legii cu privire la actele normative, această modificare trebuia să fie respinsă. Se poate presupune că la baza excluderii taxelor a stat nivelul jos de încasări, astfel acestea au fost excluse din considerente de administrare fiscală. Mai curînd trebuiau excluse taxele pentru construcția/utilizarea spațiilor subterane, care au fost păstrate și înlocuirea acestora cu alte plăți (calculate în dependență de mai multe criterii: poziție geografică, interes economic, etc) pentru utilizarea bunurilor publice ale statului.

Justificarea excluderii taxelor doar pe criteriul volumului încasărilor nu este suficientă, iar în cazul dat chiar incorectă. Sistemul de taxe pentru resursele minerale face parte integrantă din sistemul de gestiune a sistemului minier. Acesta presupune trei tipuri de instrumente care ar trebui să asigure utilizarea eficientă și echitabilă a resurselor minerale: (i) cele administrative, de regulă stipulate în cadrul de reglementare care setează cadrul pentru alocarea și executarea contractelor; (ii) clauzele contractuale, care se bazează pe cadrul legal, însă sunt specifice tranzacției respective; (iii) instrumentele de plată pentru dreptul de explorare și exploatare a resurselor (taxele pe resurse minerale, redevență, rentă, etc.).

Taxa pe resurse naturale

Calificarea taxelor pe resursele minerale similar altor impozite, de exemplu pe venit sau pe proprietate este incorectă. Deoarece aceste taxe chiar dacă au elemente comune cu impozitele, totuși au o natură total diferită. Acestea reprezintă de fapt plăți pentru dreptul de folosire a subsolului și resursele extrase. Astfel, deciziile privind includerea sau excluderea acestor taxe, precum și mărimea acestora trebuie luate de autoritățile publice centrale responsabile de gestiunea acestor resurse, adică de Ministerul Mediului și

nicidecum de Ministerul Finanțelor. În aceeași ordine de idei eliminarea unor taxe pe resursele naturale argumentând aceasta prin încasarea unor sume nesemnificative din aceste taxe fără o analiză complexă a cauzelor și efectelor pot duce la distorsionarea sistemului de gestionare a resurselor naturale.

Orice modificare a regimului de taxe pe resursele minerale trebuie să fie efectuată doar în contextul politicilor aferente sectorului minier din Republica Moldova.

Principiul de calcul a taxei pentru extragerea mineralelor utile s-a modificat, prin modificarea obiectului impozabil (baza impozabilă), pentru perioadele fiscale aferente anilor 2010-2020 - obiectul impozabil era costul mineralelor utile extrase.

Costul mineralelor utile extrase, în scopul calculării taxei, se determina conform Indicațiilor metodice privind modul de determinare a costului mineralelor utile extrase în scopul impozitării, elaborate în baza prevederilor Standardelor Naționale și Internaționale de Contabilitate și aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 117 din 03.10.2011.

Începând cu perioadele fiscale aferente anului 2021 în loc de „costul mineralelor utile extrase” ca bază impozabilă s-a introdus „volumul mineralelor utile extrase”. Astfel, calcularea taxei se calculează de către subiectul impunerii de sine stătător, pornind de la volumul mineralului util extras pentru perioada fiscală și cota corespunzătoare de impunere, stabilite în anexa nr. 2 la titlul VIII din Codul fiscal - în dependență de categoria și tipul mineralului util extras.

Utilizarea în calitate de bază impozabilă a costurilor de extracție (situația precedentă), lasă un spațiu larg pentru diminuarea plăților la buget și administrarea acestei taxe era una foarte complicată. De asemenea, aceasta avea un caracter inechitabil față de agenții economici care efectuează activități de minerit, - cei care aveau mai mari cheltuieli de extragere (din cauze inerente rezervei în cauză) plăteau și o taxă mai mare per unitate de substanțe minerale extrase. Concomitent utilizarea „costului mineralelor utile extrase”, ca obiect impozabil, au stimulat agenții economici de rea-credință să dezvolte diverse „scheme” de diminuare a plăților către bugetul public național, în rezultat fiind aduse prejudicii mediului în proporții deosebit de mari.

În concluzie, modificarea bazei de impozitare este justificată și are un șir de avantaje față de cea precedentă. Nivelul cotelor aprobate și modificarea obiectului impozabil, au asigurat majorarea veniturilor la buget din aceste taxe aproximativ cu 49,36% în comparație cu anul precedent de referință (2021/2020), aplicând noua modalitate de calcul.

Cu toate acestea, este necesar de accentuat că încasările la buget din taxa pentru extragerea substanțelor minerale utile, necătînd la majorarea acestora urmare a modificărilor, sunt extrem de joase, raportate la volumul de extracție și prejudiciile aduse proprietății publice. Resursele obținute din această taxă nu sunt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor publice necesare administrării sectorului și a prejudiciilor aduse mediului, infrastructurii edilitare (căi de comunicație) și altor activități economice și sociale ne mai vorbind de obținerea unui venit.

Cotele fixe a taxei pe resursele minerale utile aprobate prin Legea nr. 60 din 23 aprilie 2020, nu au urmărit aplicarea principiilor declarate în nota informativă de asigurare a echității și aplicării juste a sarcinii fiscale. În scopul majorării încasărilor la buget, într-

un mod simplist, cota taxei pentru extragerea mineralelor utile s-a stabilit ca valoarea medie pe unitate a mineralului util extras în mărime dublă. Pentru stabilirea mărimii cotelor în mărime fixă pentru extragerea mineralelor utile a fost efectuată o analiză a informațiilor reflectate în dările de seamă prezentate de către contribuabili pentru anii 2017-2019. O altă deficiență majoră a acestor taxe fixe este lipsa unui mecanism de actualizare a lor în dependență de rata inflației.

Astfel, necesitatea instituirii unor cote pe resursele extrase care ar asigura o rezonabilitate economică rămîne a fi actuală și astăzi.

Conform art. 315 al Codului fiscal, subiecți ai impunerii cu taxa pentru extragerea mineralelor utile sînt beneficiarii subsolului – persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător și persoanele juridice care efectuează extragerea mineralelor utile.

Totodată, începînd cu perioada fiscală 2021, taxa se calculează de către subiectul impunerii de sine stătător, pornind de la volumul mineralului util extras pentru perioada fiscală și cota corespunzătoare de impunere, stabilită în anexa nr. 2 la titlul VIII din Codul fiscal - în dependență de categoria și tipul mineralului util extras.

Tabelul 2

Cotele taxei pentru extragerea mineralelor utile

Nr. crt.	Categoria și tipul mineralului util	Unit atea de măsur ă	Cota taxei per unitate de măsură, lei
1	Argilă bentonitică	tonă	7
2	Calcar pentru producerea varului	m ³	4
3	Calcar silicios	tonă	4
4	Gaz combustibil (liber, dizolvat în petrol)	m ³	50
5	Ghips	tonă	7
6	Roci de nisip și prundiș	m ³	4
7	Materiale de formare (nisip, argilă)	tonă	6
8	Calcar pentru industria de zahăr	tonă	4
9	Materie primă silicioasă (diatomit, tripoli)	m ³	4

10	Materie primă pentru ceramică (argilă, argilă nisipoasă)	m ³	6
11	Materie primă pentru ciment (calcar, argilă)	tonă	4
	Materie primă pentru producerea cărămizii și țiglei (argilă, argilă nisipoasă, nisip degresant)	m ³	5
13	Materie primă pentru producerea sticlei (nisip)	tonă	5
	Materie primă de cheramzit (argilă, argilit)	m ³	5
15	Nisip pentru produse de silicat	m ³	5
16	Petrol (rezerve geologice și extractibile)	tonă	50
17	Piatră de construcție (calcar, gresie, granit)	m ³	5
18	Piatră naturală de fațadă (calcar, gresie)	m ³	16
19	Calcar pentru tăierea blocurilor pentru pereți	m ³	7

Urmează de specificat că, în calcularea taxei nu se include volumul pierderilor suportate în procesul de extracție a mineralului util și al pierderilor tehnologice în pilonii de protecție și tavanul excavațiilor miniere subterane care, conform proiectului, asigură securitatea oamenilor și exclud prăbușirea suprafeței terestre.

Taxa se achită de către subiecții impunerii la bugetul local de nivelul al doilea - trimestrial, până la data de 25 a lunii următoare trimestrului de gestiune.

Trimestrial, până la data de 25 a lunii următoare trimestrului de gestiune contribuabilii au obligația de a prezenta darea de seamă, aprobată pentru perioada fiscală respectivă:

- pentru perioadele fiscale aferente anilor 2010-2014 – Darea de seamă la taxa pentru extragerea mineralelor utile (Forma TMU06), aprobată prin Ordinul IFPS nr. 22 din 22.02.2006;

- pentru perioadele fiscale aferente anilor 2015-2020 - Darea de seamă la taxele pentru resursele naturale (Forma TRN15), aprobată prin Ordinul IFPS nr. 1721 din 05.12.2014;

- începând cu perioadele fiscale aferente anului 2021 -- Darea de seamă la taxele pentru resursele naturale (Forma TRN 21), aprobată prin Ordinul SFS nr. 376 din 27.07.2020.

Pentru perioada fiscală 2010-2020 sunt scutite de plata taxei întreprinderile din cadrul sistemului penitenciar. Totodată, începând cu perioadele fiscale aferente anului 2021 scutiri de plata taxei nu sînt prevăzute.

Administrator al taxelor pentru resursele naturale este SFS, care este responsabil de asigurarea colectării depline și la termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugetele de toate nivelurile, precum și de efectuarea acțiunilor de urmărire penală în caz de existență a unor circumstanțe care atestă comiterea infracțiunilor fiscale.

Conform datelor din Sistemul Informațional al Serviciului Fiscal de Stat, informația privind sumele taxei pentru extragerea mineralelor utile (cod ECO 114612/11554) planificate și achitate în perioada anilor 2010-2020 se prezintă în tabel, după cum urmează:

Tabelul 3

în mii lei

Anul	Planificat	Încasat	Nivelul executării planului anual	
			+/-	%
2010	6 657,5	5 897,1	-760,4	88,6%
2011	7 834,0	7 912,0	78,0	101,0%
2012	9 122,0	8 718,7	-403,3	95,6%
2013	9 411,2	9 641,9	230,7	102,5%
2014	8 533,5	11 748,1	3 214,6	137,7%
2015	10 245,2	11 636,1	1 390,9	113,6%
2016	10 227,3	11 190,2	962,9	109,4%
2017	10 618,1	11 695,7	1 077,6	110,1%
2018	10 941,2	15 755,4	4 814,2	144,0%
2019	14 017,8	17 672,3	3 654,5	126,1%
2020	17 445,8	17 693,8	248,0	101,4%
2021	22471,2	28 339,7	5868,5	126,1%

Taxa pentru folosirea spațiilor subterane

Taxa pentru folosirea spațiilor subterane se aplică spațiilor subterane folosite în scopul construcției obiectivelor subterane, precum și construcțiile subterane exploatate de către subiecții impunerii. Subiecți ai impunerii sunt beneficiarii subsolului – persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător și persoanele juridice care folosesc subsolul.

Baza impozabilă o constituie valoarea contractuală (de deviz) a lucrărilor de construcție a obiectivelor subterane și valoarea contabilă a construcțiilor subterane. Cota taxei se stabilește în mărime de:

a) 3% din valoarea contractuală (de deviz) a lucrărilor de construcție a obiectivelor subterane;

b) 0,2% din valoarea contabilă a construcțiilor subterane.

În cazul construcției obiectivelor subterane, taxa se calculează de către subiectul impunerii de sine stătător, pornind de la valoarea contractuală (de deviz) a lucrărilor de construcție a obiectivelor subterane și cota corespunzătoare de impunere. Taxa fiind achitată până la inițierea lucrărilor de construcție. În cazul exploatării construcțiilor subterane, taxa se calculează de către subiectul impunerii, trimestrial, pornind de la valoarea contabilă a construcțiilor subterane conform situației din 1 ianuarie a anului în curs, iar în cazul construcțiilor subterane dobândite de către subiectul impunerii în cursul anului – pornind de la valoarea contabilă la data dobândirii acestora și cota corespunzătoare de impunere.

Este necesar de menționat că situația existentă cu privire la această taxă merită o atenție deosebită și necesită modificări substanțiale. Confundarea naturii de „impozit” a acestor taxe cu cea reală, adică cu cea „de plată” pentru utilizarea unui bun public, creează mari confuzii pentru stabilirea acestor taxe. Principala chestiune constă în faptul că „plata” pentru resursele publice (spații în subsol) trebuie să acopere toate costurile publice legate de administrarea publică a acestora, acoperirea eventualelor riscuri de prejudiciu plus o rentă rezonabilă. Astfel, aceste taxe nu sunt pentru orice construcții și orice activități economice aceleași. Aceste plăți depind de factori cum ar fi: starea spațiilor subterane, poziția geografică a acestora, riscurile de prejudicii (inclusiv care depind de natura activităților), volumul total disponibil față de cererea reală pentru a fi utilizate și alți factori. Toate acestea ne sugerează ideea că modalitatea de „taxare” a folosirii spațiilor subsolului trebuie în totalitate modificată și adusă în raționamentul tranzacțiilor economice, sub obiectivul utilizării cât mai eficiente a acestor spații. Astfel, trebuie pornit de la obiectivele economice de utilizare a spațiilor disponibile, în caz contrar vom avea spații subterane neutilizate și alocări ineficiente a contractelor (de exemplu poziția geografică a acestor spații poate influența valoric, în apropierea Chișinăului spațiile au valoare mai mare decât din alte teritorii, însă taxele practic sunt identice).

Bază de calcul este valoarea contabilă a construcției, care la un moment, devine zero, fiind calculată ***uzura de 100%***, iar ***bugetul, în acest caz nu primește încasări la buget***. Practica României, în cazul dat, ca bază impozabilă servește perimetru, care ocupă construcția din subsol și adâncimea solului, care este ocupată de construcții de subsol.

Rezultate ale misiunii de audit al conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale, aprobate prin HCC nr. 67 din 16.12.2020

În anul 2020 Curtea de Conturi a realizat auditul conformității calculării și încasării taxelor pentru resurse naturale pentru anii 2018 și 2019. În cadrul audierilor au fost prezentate nereguli și disfuncționalități aferente administrării taxei pentru extragerea mineralelor utile, care au efecte nefaste asupra încasărilor la buget.

Astfel:

La 01.01.2020, pe teritoriul republicii erau înregistrate de către organele de prospectare peste 426 de zăcămintele de substanțe minerale utile (calcare, argile, nisipuri, gresie, ghips, granit, tripoli, diatomit)², fiind exploatate doar circa 157 de zăcămintele, sau 36,8% din numărul total a acestora.

---

² Informații prezentate de către AGRM.

Dinamica încasărilor la Bugetul Public Național (mai departe BPN) ale taxelor pentru extragerea mineralelor utile atestă creșterea acestora, care este condiționată, cu precădere, de evoluția situației în domeniul construcțiilor, cererii și prețurilor la materie primă, precum și de cotele taxei respective. În perioada auditată au fost încasate 33,4 mil. lei, din care 15,7 mil. lei - în anul 2018, și 17,7 mil. lei - în anul 2019, fiind înregistrată creșterea atât a obligațiunilor calculate față de buget cu 2,9 mil. lei, cât și a încasărilor cu 4,8 mil. lei.

Restanțele istorice la plata taxelor pentru extragerea mineralelor utile dețin ponderea majoră în totalul acestora. La finele anilor 2018 și 2019, restanțele la plata taxelor pentru extragerea mineralelor utile au constituit 907,6 mii lei și, respectiv, 985,5 mii lei, înregistrând o creștere de 77,9 mii lei. În totalul restanțelor, ponderea majoră revine restanțelor istorice, care constituie 69,3% sau 686,2 mii lei.

Datele privind volumul extragerilor de substanțe minerale utile raportat Serviciului Fiscal de Stat (SFS) și Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale (AGRM) nu sunt identice. Astfel, beneficiarii subsolului nu au declarat veridic către Serviciul Fiscal de Stat volumul extragerilor de substanțe minerale utile, baza impozabilă fiind diminuată cu 741,5 mii metri cubi, fapt care a determinat necalcularea pe deplină măsură a obligațiunilor față de buget³;

Guvernul a încheiat un acord de concesiune, prin care a acordat unui agent economic scutiri în afara prevederilor legale. Așa dar, deși Codul fiscal nu prevede scutirea de taxe pentru extragerea mineralelor utile cu excepția întreprinderilor din cadrul sistemului penitenciar, Guvernul, a încheiat un acord de concesiune care include prevederi ambigue, care au creat situația când agentul economic a fost scutit de plata atât a redevenței cât și a taxelor pentru extragerea zăcămintului de gaz și zăcămintului de petrol, din perioada semnării acestuia și până în prezent la BPN nefiind încasate nici redevența nici taxa pentru resurse naturale.

De menționat că, pe data de 2 iulie 2020 a avut loc ședința Comisiei guvernamentale de supraveghere a executării Acordului de concesiune între Guvernul Republicii Moldova și Compania de explorare a resurselor "Redeco LTD din S.U.A., cesionar SRL „Valiexchimp”. În cadrul acestuia s-a comunicat că conform actului de control fiscal, SRL „Valiexchimp” în perioada anilor 2007 -2017 a calculat în evidența financiară plata de arendă pentru utilizarea subsolului în RM, în sumă totală de **29,5 mil. lei**, din care a achitat doar **1,2 mil. lei**⁴. Astfel, La 1 aprilie 2017, suma totală a restanțelor a constituit **24,7 mil. lei**⁵. Consecvent s-a mai comunicat că pentru perioada 2017 -2020, SRL „Valiexchimp”, nu a raportat plata de arendă pentru utilizarea subsolului și că este scutită de plata taxei pentru resurse naturale și impozit funciar aferent terenurilor. Concomitent, reprezentantul SRL „Valiexchimp” a comunicat că procuratura a ridicat materialele companiei în cauza penală pornită în privința administratorului companiei.

Situația constatată se datorează lipsei unor reglementări privind modalitatea de raportare și achitare a plății de arendă pentru utilizarea subsolurilor Republicii Moldova, precum și

³ Impactul este imposibil de evaluat, deoarece nu este cunoscut costul volumului de extracție.

⁴ În anul 2008 - 900,0 mii lei și în anul 2010 - 300,0 mii lei. De asemenea, s-a comunicat că discrepanța dintre suma de 29 514,7 mii lei și 24 658,0 mii lei, chiar dacă au fost achitate 1 200,0 mii lei, este cauzată de faptul că lipsesc careva date pentru anul 2013 cu privire la achitare.

⁵ Calculul: 29 514,7 mii lei - 1200 mii lei = 24 658,0 mii lei.

faptului că Legea cu privire la concesiuni nr. 534-XIII din 13.07.1995 nu stabilește ca obiectul al concesiunii achitarea plății de arendă pentru utilizarea subsolurilor, iar Guvernul nu a întreprins măsuri pentru clarificarea acestor subiecte. Lipsa interesului sau interesul redus din partea **Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al RM** (responsabil de mediu din 2017 până pe 5 august 2021), în calitate de concedent, pentru a gestiona acest contract cu eficiență maximă pentru stat, precum și neelaborarea pe parcursul mai multor ani de către Ministerul Finanțelor a unui mecanism lucrativ pentru aplicarea scutirilor acordate companiei „Redeco”, precum și modului de calculare și achitare a plăților de arendă pentru utilizarea subsolului, deși această sarcină a fost delegată Ministerul Finanțelor încă în anul 1995 prin pct.4 din HG nr. 621/1995⁶, au determinat neîncasarea la buget a sumelor semnificative.

Cu privire la administrarea taxelor pentru resursele naturale și activitățile de control s-au constatat că, deși Inspectoratul pentru Protecția Mediului, conform competențelor delegate, efectuează controale privind utilizarea rațională a resurselor naturale, aplică amenzi, nivelul de încasare a acestora la buget este unul nesemnificativ, urmând a fi întreprinse măsuri pentru conformarea agenților economici amendați, restanțele neîncasate pentru toate amenzile aplicate în domeniul resurselor naturale constituind per total **106,3 mil.lei**.

Organele vizate în Raportul de audit urmau să aprobe planuri de măsuri de remediere a situațiilor constatate și implementarea recomandărilor din Raportul de audit, precum și să asigure în comun elaborarea și înaintarea propunerilor de modificare/ajustare a prevederilor cadrului regulator aferent domeniului vizat, în scopul excluderii ambiguităților și armonizării acestuia cu bunele practici ale altor țări.

Conform situației la zi prezentate de către CC:

MADRM, prin ordinul nr.91/2021 a creat un grup interinstituțional, în cadrul căruia urma să fie examinate oportunitățile de modificare a cadrului normativ, și, după caz, promovarea lor în cadrul următoarelor exerciții de elaborare a politicilor bugetar-fiscale. MF a comunicat că până la moment nu a fost organizată nici o ședință a Grupului de lucru, deși a atenționat MADRM despre necesitatea inițierii procesului.

Totodată, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului nu a prezentat informații care ar certifica implementarea integrală, parțială, sau neimplementarea recomandărilor ce vizează: (i) revizuirea, în condițiile prelungirii sau încheierii unui acord de concesiune nou, a prevederilor contractului de concesiune încheiat cu SRL „Valiexchimb”, în scopul ajustării acestora la prevederile cadrului regulator, și anume achitarea redevenței și taxelor pentru resurse naturale în mijloace bănești, și (ii) **analiza bunelor practici ale altor țări privitor la evaluarea rezervelor de minerale utile și contabilizarea acestora**, inclusiv metodele alternative, care nu necesită atragerea resurselor financiare, în scopul prezentării depline și corecte a datelor privind valoarea rezervelor de substanțe minerale utile deținute de stat, și să elaboreze politicile contabile specifice privind evaluarea rezervelor de minerale utile, cu prezentarea lor spre aprobare MF în modul stabilit⁷, pentru asigurarea evidenței

⁶ Pct.4 din HG nr.621/1995 cu privire la Acordul de concesiune între Guvernul Republicii Moldova și Compania de explorare a resurselor "Redeco" LTD din S.U.A stipulează că, Ministerul Finanțelor la elaborarea proiectelor de buget pe anul 1996 și pe următorii ani va prevedea acordarea de facilități fiscale Companiei "Redeco" LTD, ce rezultă din obligațiunile părții moldave stipulate în Acordul de concesiune, pentru soluționarea ulterioară definitivă a acestei probleme în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

⁷ Pct.1.4.8.2. și pct.1.4.5.1. din Planul de conturi contabile în sistemul bugetar și Normele metodologice privind evidența contabilă în sistemul bugetar, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.216/2015.

cantitativ-valorice a rezervelor și includerea acestor date în Registrul patrimoniului public.

Serviciul Fiscal de Stat a informat Curtea de Conturi privitor la faptul că, în partea ce tine de taxa pentru extragerea resurselor minerale, Ministerul Finanțelor a efectuat o adresare către Parlamentul Republicii Moldova, prin care a fost solicitată opinia asupra faptului dacă S.R.L. „Valiexchimp” are sau nu obligația de calculare și achitare a taxei pentru extragerea resurselor minerale, urmare a preluării în cesiune a drepturilor și obligațiilor stipulate în Acord. Privitor la răspunsul Parlamentului, Curtea de Conturi nu a fost informată.

Serviciul Fiscal de Stat în vederea stabilirii corectitudinii calculării taxei pentru extragerea mineralelor utile, a efectuat vizite fiscale la 113 de agenți economici care au dispus sau dispun de perimetre miniere și nu au declarat volumele de minerale utile extrase pentru perioada 2018-2019, cât și la cei care au raportat un volum mai mic de minerale față de cel indicat la Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale. În rezultatul măsurilor întreprinse, s-au stabilit următoarele:

- 7 întreprinderi au fost radiate din Registrul fiscal,
- 27 agenți economici nu au fost subiecți ai taxei în perioada 2018-2019,
- 20 agenți economici au calculat suplimentar taxa pentru extragerea mineralelor utile pentru anul 2018, în valoare de **237,7 mii lei**, și 14 agenți economici au calculat suplimentar taxa respectivă pentru anul 2019 în valoare de **203,5 mii lei**, cu prezentarea dărilor de seama corectate, pentru anii 2018 și 2019;
- la 45 de agenți economici nu au fost constatate devieri la calcularea taxei pentru extragerea mineralelor utile.

În același context, menționăm că, **Inspectoratul pentru Protecția Mediului** nu a prezentat informații privitor la întreprinderea măsurilor pentru colectarea restanțelor la amenzi și prejudicii calculate în urma controalelor efectuate, în scopul asigurării încasărilor la buget, precum și responsabilizării agenților economici amendați.

Astfel, din totalul de 5 recomandări ale CC înaintate, aferente administrării și gestionării substanțelor de mineralele utile, la situația din 26.11.2021, o recomandare a fost implementată integral (SFS controale), o recomandare parțial (MADRM ord.91/2021), iar 3 nu au fost implementate, nivelul de realizare constituind 30%. Neimplementarea recomandărilor înaintate, ca consecință, duce la neîncasarea la buget a veniturilor în sume adecvate și în volum deplin, precum și la acumularea continuă a restanțelor, urmând a fi întreprinse acțiuni de consolidare a măsurilor de colectare a restanțelor față de buget la taxe, amenzi și prejudicii și măsuri pentru conformarea benevolă a contribuabililor.

Repartiția veniturilor din resursele minerale pe nivelurile de buget nu este echitabilă și creează tensiuni între Administrația Publică Locală (APL) de nivelul întâi și nivelul doi. Resursele naturale minerale sunt în proprietatea statului (autoritatea centrală) chestiune care nu poate fi contestată. Taxele pe resursele naturale sunt încasate la bugetele APL de nivelul doi, în timp ce cele mai multe urmări negative de pe urma extracțiilor apar în localitățile în care are loc extracția, însă și alte localități limitrofe. Astfel, încasarea acestor taxe la APL de nivelul doi are sens dacă resursele financiare încasate sunt distribuite la toate localitățile afectate, pentru recuperarea daunelor aduse. Însă acest lucru nu se întâmplă. În aceste condiții este necesar de revizuit destinația plăților și mecanismul de repartiție a resurselor financiare acumulate, astfel încât toate localitățile care suportă prejudicii să poată recupera. În ultimii ani nu au existat venituri încasate la buget de pe

urma acordării drepturilor de exploatare a resurselor minerale. De asemenea, nu au fost identificate venituri din dividende încasate de la întreprinderi publice.

Aspecte privind controale efectuate și rezultatele controalelor efectuate de către SFS, la agenți economici subiecți ai taxelor pentru extragerea resurselor minerale.

Conform datelor disponibile din Sistemul Informațional al Serviciului Fiscal de Stat, informația aferentă controalelor efectuate, conform tabelului 4.

Tabelul 4

Perioada	Nr. agenților economiici supuși controlului	Obligații suplimentare calculate, lei	Inclusiv agenți economiici la care s-a calculat taxa pentru extragerea resurselor minerale	Obligații suplimentare aferește taxei calculate, lei
2009	41	2 680 808,75	8	181 264,18
2010	36	6 120 682,41	8	150 011,90
2011	58	6 206 946,18	33	620 648,07
2012	32	3 227 135,77	10	1 329 864,50
2013	44	1 751 653,68	23	298 475,12
2014	13	2 940 217,89	5	43 308,38
2015	36	10 986 766,55	11	231 410,42
2016	12	5 609 468,79	2	4 012,20
2017	17	12 021 695,98	0	0,00
2018	20	1 191 781,50	1	20 244,00
2019	17	14 463 584,43	1	8 999,97
2020	3	5 557 873,00	0	0,00
2021	8	6 945 804,00	3	164 972,00
Total	337	79 704 418,93	105	3 053 210,74

2009-2021				
-----------	--	--	--	--

În procesul de administrare fiscală a subiecților impunerii cu taxa pentru extragerea resurselor minerale utile au fost constatate mai multe carențe care au dus la diminuarea eficienței măsurilor de conformare, cum ar fi:

- volumul mineralelor utile extrase de facto nu poate fi apreciat de către Serviciul Fiscal de Stat. Verificarea datelor aferente volumului extras este posibilă doar prin contrapunerea datelor reflectate în dările de seamă fiscale cu cele prezentate de către contribuabili Agenției Geologie și Resurse Minerale. De asemenea, nu au fost identificate instituții de stat cu capacitate de a evalua volumul real extras al mineralelor utile;
- pentru perioada fiscală de până în 2021 obiectul impunerii a constituit costul de extragere a mineralelor utile, astfel este dificil de a determina/estima corect taxa pentru resursele minerale utile pentru perioadele respective, ținând cont de faptul că costul era determinat de entitate și putea fi modelat în dependență de necesitate;
- pierderile suportate în procesul de extragere a mineralelor utile, în contextul reglementărilor anterioare ale art. 318 alin. (4) din Codul fiscal nu pot fi determinate de către Serviciul Fiscal de Stat;
- în cadrul contrapunerii datelor prezentate la Serviciul Fiscal de Stat cu cele de la AGRM apar divergențe, una din cauze fiind unitățile de măsură prezentate în dările de seamă fiscale diferă de cele prezentate de către contribuabili Agenției Geologie Resurse Minerale (ex. m³ se prezintă în raportul Agenției Geologie și Resurse Minerale, la Serviciul Fiscal de Stat se prezintă în tone).

Lista agenților economici care desfășoară activitate de extragere, explorare a resurselor și/sau substanțelor minerale utile.

Potrivit art. 307 din Codul fiscal, subiecți ai impunerii la taxa pentru extragerea mineralelor utile sunt beneficiarii subsolului – persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător și persoanele juridice care efectuează extragerea mineralelor utile.

În acest sens, se prezintă conform tabelului de mai jos, lista agenților economici care au prezentat dările de seamă cu privire la taxa pentru extragerea mineralelor utile, forma TMU06 și TRN15 în perioada 2009-2021.

Tabelul 5: Lista agenților economici care au prezentat dările de seamă cu privire la taxa pentru extragerea mineralelor utile, forma TMU06 și TRN15 în perioada 2009-2021

Nr.	Cod fiscal	Denumire agent economic	Informația privind nr. dărilor de seamă TMU06 prezentate										Informația privind nr. dărilor de seamă TRN15 prezentate				
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	21611	I.A. MACONI - IN PROCES DE INSOLVABILITATE	4	3													
2	132494	INTREPRINDEREA DE ARENDA FABRICA INTERGOSPODAREAS	1														
3	263803	PARASCOVEI GT	2	1	1												
4	822701	CHIPERI T.G. GT	4	4	4	4											
5	1713302	GORGAN I. G. GT	4	3	1												
6	19680846	SOLZA C. A. GT	4	4	3												
7	26606300	URSU GH. S. GT	1	1													
8	1002600007710	NIGHEDI-TRANS S.R.L.	3				1										
9	1002600008739	NERUDNIC S.A.	4	4	4	4	4	4	1			3	4	4	3	4	3
10	1002600009747	VALIEXCHIMP S.R.L.															1
11	1002600012059	CARIERA IVANOS S.R.L.	4	3	4	4	4	4				4	3		3	4	4
12	1002600028292	NATANOL-PRIORIT S.R.L.	2	3	4	3	3	4				4	4	3	3	3	3
13	1002600032899	GOIANA PETR CO S.R.L.	4	4	4	4	4	4	1			3	4	4	3	3	4
14	1002600033106	HRISTICEAN TATIANA I.I.	2	4	1												
15	1002600040494	C.P. LIBERTATE	4	4													
16	1002600044403	F.P.C. GORNIAC S.R.L.	4	4	4	3	4									4	4
17	1002600046991	BAUMALL-MINERAL S.R.L.	4	4	4	4	4	4				4	4	4	3	4	2
18	1002600049936	DANIELA CHIMAC I.I.	4	4	4	4	4	3				3	4	4	3	4	4
19	1002600050130	STRATEX S.R.L.	4	4	4	4	4	4				4	4	4	4	4	3
20	1002600053197	MACON S.A.	3	3	2	2	2	2				3	2	3	3	4	2
21	1002600054758	MAGIA PIETREI S.R.L.	4	4	4	4	4	4				4	4	4	3	3	4
22	1002600055881	I.C.S. KNAUF-GIPS S.R.L.	4	4	4	4	4	4				4	4	4	1	4	4
23	1002600056084	C.A.P. BACII	4	4	4	4	4	4	3								
24	1002601000279	LARENSIA-COM S.R.L.	4	4	4	4	4	4				4	4	4	4	4	4

87	1003606006217	LAFARGE CIMENT (MOLDOVA) S.A.	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3
88	1003606007454	Firma PODIS S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
89	1003606007649	NISIP-SI S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
90	1003606007982	MINECALCSTRO S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	
91	1003606010250	S.R.L. LPKV	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
92	1003606010962	ORDONATCOM S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3
93	1003606011730	PIETRISCOM S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4
94	1003607000751	AGROPROFIL S.A.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			
95	1003607002191	FABRICA DE MATERIALE DE CONSTRUCTIE S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3
96	1003607002467	SCALA AGROVIM S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3
97	1003607003187	S.C. AMG-KERNEL S.R.L.	4																	
98	1003607003198	CARIERA DE GRANIT SI PIETRIS DIN SOROCA S.A.	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3
99	1003607003626	SORACIDOR S.R.L.	3															2	3	
100	1003607004841	GITLAN MIHAI I.I.	4	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
101	1003607006133	I.M. CREMSOCBAL	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
102	1003607007462	DIAMAX-AGRO S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3
103	1003607011542	I.M. CRISTAL-FLOR S.A.	4		2															
104	1003607012169	F.P.C. TOPOGRAF S.R.L.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	1	2	3
105	1003608000976	S.A. DRUMURI - CAUSENI																1	3	1
106	1003608003575	S.R.L. CARIERA - LUX	3	3		1														
107	1003609000490	SAMPDORIA S.R.L.	4	4	4	4	3	4												4
108	10036090006517	CERAMICA-UNGHENI S.A.			1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
109	1003609014156	PORTUL FLUVIAL UNGHENI I.S.		2	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

Potrivit datelor înscrise în Sistemul informațional al SFS, în perioadele aferente anilor 2019-2021, sunt identificați 102 agenți economici, care au depus dări de seamă - subiecți ai impunerii cu taxa pentru extragerea substanțelor minerale utile. Informația aferentă obligațiilor fiscale onorate de către agenții economici specificați se reflectă în tabelul de mai jos:

Tabelul 6

mii lei

Nr. ctr.	Tipul impozitului	Anul			Devieri			
		2019	2020	2021	2021/2019		2021/2020	
					+/-	(%)	+/-	(%)
1	TVA	104 552,26	198 106,74	170 819,65	66 267,38	163,38	-27 287,09	86,23
2	Impozitul pe venitul obținut din activitatea de întreprinzător	47 453,85	60 685,50	89 063,29	41 609,44	187,68	28 377,79	146,76
3	Impozitul pe venitul reținut din salariu	21 187,9	23 089,38	22 957,42	1 770,33	108,36	-131,96	99,43
4	Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii virate de an angajatori	66 283,39	67 332,52	78 861,99	12 578,60	118,98	11 529,48	117,12
5	Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală în formă de contribuție procentuală din salariu și la alte recompense, achitate de an angajatori și angajați	26 306,37	27 132,13	29 031,85	2 725,48	110,36	1 899,72	107,00
6	Taxa pentru extragerea mineralelor utile	16 433,51	16 591,47	28 229,20	11 795,69	171,78	11 637,73	170,14
7	Alte plăți fiscale	41 070,75	33 882,77	54 120,39	13 049,64	131,77	20 237,62	159,73
Total		323 287,22	426 820,51	473 083,79	149 796,56	147,34	46 236,28	110,84

Tabelul 7

Venituri din taxa pentru extragerea mineralelor utile 2001-2021, mii lei (conf. datelor SFS)

Anul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Venituri la bugeul public național, mii lei	338	606	1 247	2 367	5 763	7 730	8 736	11 175	6 303	5 897	7 912
Abatere a față de anul precedent		267	641	1 120	3 397	1 967	1 006	2 439	-4 872	-406	2 015

t, mii lei											
Ritmul creșterii, %		179	206	190	244	134	113	128	56	94	134

Tabelul 8

Anul	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	30.10.2020	30.10.2021
Venituri la bugetul public național, mii lei	8 719	9 642	11 748	11 636	11 190	11 746	15 755	17 672	17 694	17 043	26 427
Abaterea față de anul precedent, mii lei	807	923	2 106	-112	-446	555	4 010	1 917	22		9 383
Ritmul creșterii, %	110	111	122	99	96	105	134	112	100		155

Este de menționat că, de rând cu taxa pentru extragerea mineralelor utile, aceștia achită și alte tipuri de impozite și taxe, precum:

- taxa pe valoare adăugată;
- impozit pe venitul obținut din activitatea de întreprinzător;
- impozit pe venitul reținut din salariu;
- contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii virate de angajatori;
- prime de asigurare obligatorie de asistență medicală în formă de contribuție procentuală din salariu și la alte recompense, achitate de angajatori și angajați.

În rezultatul analizei efectuate, se atestă o **creștere a achitărilor aferente impozitelor și taxelor**, înregistrate în anul 2021 comparativ cu anul 2019 - cu 149 796,56 mii lei sau 46,34%, iar comparativ cu anul 2020 - cu 46 263,28 mii lei sau 10,84%. Informația totalizată conform impozitelor și taxelor achitate în perioada anilor 2019 - 2021:

Tabelul 9

mii lei

Nr. ctr.	Tipul impozitului	Anul			Devieri			
		2019	2020	2021	2021/2019		2021/2020	
					+/-	(%)	+/-	(+)
1	TVA	62 759,77	151 513,18	129 355,42	66 595,66	206,11	-22 157,76	85,38
2	Impozitul pe venitul obținut din activitatea de întreprinzător	40 880,07	52 716,27	80 160,10	39 280,03	196,09	27 443,83	152,06
3	Impozitul pe venitul reținut din salariu	12 21 1,61	14 020,69	14 783,71	2 572,10	121,06	763,01	105,44
4	Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii virate de an angajatori	34 515,92	40 415,77	42 429,05	7 913,13	122,93	2 013,29	104,98
5	Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală în formă de contribuție procentuală din salariu și la alte recompense, achitate de an angajatori și angajați	13 655,11	15 059,54	15 701,47	2 046,36	114,99	641,93	104,26
6	Taxa pentru extragerea mineralelor utile	10 342,47	10 646,29	120 547,69	10 205,22	198,67	9 901,40	193,00
7	Alte plăți fiscale	33 654,94	26 853,40	43 167,78	9 512,84	128,27	16 314,38	160,75
Total		208019,88	311 225,14	346145,22	138 125,34	166,4	34 920,08	111,22

Sistemul de excludere temporară a terenurilor agricole din circuitul agricol, compensarea pierderilor agricole:

Procedurile de excludere a terenurilor agricole pentru exploatarea substanțelor minerale utile
Conform prevederilor pct. 27 (1) lit. f), h), i) din Regulamentul cu privire la modul de transmitere, schimbare a destinației și schimb de terenuri, aprobat prin Hotărârea Guvernului 1170/2016, în cazul schimbării categoriei de destinație a terenurilor pentru exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile, se anexează suplimentar:

- h) actul de certificare a perimetrului minier;
- i) proiectul de recultivare a terenurilor sau actul comisiei autorității administrației publice locale privind finalizarea lucrărilor de recultivare a terenurilor (în cazul extinderii carierelor existente ori al solicitării de noi terenuri în localitatea respectivă sau în altă localitate), pentru exploatarea de zăcăminte minerale utile epuizate; încheierea pedologică privind determinarea notei de bonitate a solurilor, pentru terenurile reîncadrate în circuit după recultivare, în scopul calculării prejudiciului cauzat de degradarea stării de calitate a solului, în conformitate cu pct. 11 din nota la

Legea nr. 1308-XIII din 25 iulie 1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului.

Totodată, în cazul în care recultivarea terenurilor exploatate pentru extragerea zăcămintelor de substanțe minerale utile nu asigură returnarea terenurilor în circuitul agricol sau în fondul silvic la nivelul calității solului prevăzut în proiectul de recultivare, diferența dintre gradul de bonitate a solului de pînă la recultivare și după recultivare urmează a fi recuperată în funcție de tarifele stabilite pentru fiecare unitate grad-hectar la poziția menționată.

Nu se permite transmiterea (schimbarea categoriei de destinație) terenurilor pentru extinderea carierelor fără prezentarea actelor privind recultivarea și reîncadrarea în circuitul agricol a terenurilor atribuite anterior, conform proiectului și planului calendaristic de exploatare și recultivare a zăcămintului.

Formula de calcul a plăților pentru excluderea din circuitul agricol

Prețul normativ al terenurilor cu destinație agricolă se va calcula în funcție de fertilitatea medie a solului stabilită pentru orașul, satul (comuna) respectiv(ă) sau, la cererea proprietarului, în funcție de fertilitatea solului stabilită pentru terenul respectiv ($S \times B \times \text{Tarif}$).

În același context conform prevederilor art. 13 din Legea nr.1308/1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, pierderile cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din circuitul agricol, se compensează pornind de la tarifele specificate la poziția a III-a din anexă (36169,48 pentru o unitate grad-hectar în lei). Iar art.14 (2) Guvernul, consiliul unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau al doilea, Adunarea Populară a Găgăuziei adoptă hotărîrea, respectiv, decizia de atribuire a terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din alte categorii de terenuri, incluse în circuitul agricol pentru a fi folosite în alt scop decît cel agricol, în termen de o lună după transferarea de către persoanele fizice sau persoanele juridice a mijloacelor bănești echivalente cu pierderile cauzate de excluderea terenurilor din circuitul agricol.

(3) Modificarea destinației terenurilor și legalizarea drepturilor deținătorilor de terenuri se efectuează numai după compensarea pierderilor.

Entitățile care execută investigații pedologice sunt:

- Î. S. „Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului”

- Î. P. Institutul de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo”.

Acestea dețin personal calificat în domeniul pedologiei absolvenți ai UASM, ASM, colegii agricole din țara, alte instituții superioare de peste hotare.

Totodată în statutele entităților Î. S. „Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului” și Î. P. Institutul de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo” este indicat dreptul de a efectua cercetări pedologice.

Pe parcursul timpului au fost deschise mai multe cauze penale în raport cu specialiștii și factorii de decizie din cadrul instituțiilor abilitate cu dreptul de a efectua cercetări pedologice. Acțiunile ilicite constau în diminuarea bonității solului în studiul pentru terenurile deținute de comanditarii investigațiilor pedologice, prejudiciind astfel bugetul

public în proporții deosebit de mari. Urmare a ultimului caz pentru mai mulți funcționari din cadrul ÎS IPOT a fost suspendat dreptul de a executa investigații pedologice. În aceste condiții întreg sectorul a rămas pe umerii câtorva specialiști din cadrul Î. P. Institutul de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dîmo”, care nu pot face față volumului mare de solicitări.

Reglementarea procesului de cercetări pedologice

Cercetările pedologice se efectuează în baza prevederilor art.14 din Legea nr. 1247/1992 privind reglementarea de stat a regimului proprietății funciare, cadastrul funciar de stat și monitoringul funciar.

Autenticitatea documentației cadastrale se obține pe baza comunicărilor și cercetărilor ce se efectuează cel puțin o dată la 4 ani și ca urmare, în mod obligatoriu, se examinează întregul teritoriu al unității administrativ-teritoriale, conținutul documentației cadastrale se compară cu situația de pe teren și în ea se trec toate modificările.

Cercetările pedologice necesare elaborării părții economice a cadastrului funciar se efectuează o dată la 10-15 ani, iar cele agrochimice o dată la 4 ani. Pe terenurile unde s-au executat lucrări de ameliorare sau au avut loc procese de degradare a solului precizările se fac ori de câte ori este necesar. La fel, conform prevederilor pct. 20 din Regulamentul cu privire la conținutul documentației cadastrului funciar general, aprobat prin Hotărârea nr. 24/1995 cu modificările ulterioare Registrul cadastral al terenurilor (fișa cadastrală centralizatoare) se întocmește conform situației de la 1 ianuarie și conține informații despre toate terenurile aflate în hotarele unității administrativ-teritoriale (inclusiv informația separată despre terenurile irigate și cele desecate), despre repartizarea lor deținătorilor, categoriile terenurilor și bunurilor funciare, caracteristica terenurilor agricole privind calitatea lor după varietăți de sol și pantă etc. Informația calitativă se întocmește în baza cercetărilor pedologice și a listei de sistematizare a tipurilor și subtipurilor de soluri din Republica Moldova și notele lor de bonitare (anexa nr.3).

Iar conform pct. 23 din același Regulament, Agenția Relații Funciare și Cadastru întocmește și prezintă Guvernului Republicii Moldova registrul cadastral al terenurilor (fișa cadastrală centralizatoare republicană), informația cu privire la modificările suprafețelor de terenuri conform categoriilor de folosință și cu privire la modificările intervenite în interiorul terenurilor cu destinație agricolă (anexa nr.4), precum și partea calitativă a terenurilor întocmită de către IPOT până la 15 martie a fiecărui an.

Termenul de valabilitate a rezultatelor cercetărilor pedologice

Cadrul normativ nu descrie termenul de valabilitate, dar conform prevederilor Legii nr.1247/1992 apare necesitatea ajustării cercetărilor odată la 10-12 ani. Pentru exploatarea miniere ori de câte ori este nevoie de ajustat.

Nu sunt specialiști și entități publice abilitate cu dreptul de expertizare a rezultatelor contestate a cercetărilor pedologice

Cercetările pedologice se înregistrează în arhiva fiecărei entități. Regulamentul privind modul de ținere a Sistemului informațional „Registrul solurilor Republicii Moldova”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 835/2020 presupune efectuarea înregistrărilor în SIA RSRM.

Astfel, Registrul reprezintă totalitatea informației sistematizate despre soluri, care determină locația lor spațială, evaluarea stării de calitate a solului și/sau proprietățile care evaluează starea calității și fertilitatea potențială a învelișului de sol.

Registrul este sursa de bază a datelor despre soluri, registratorii și furnizorii de date, ordinea și setul de date necesare pentru evidență, documentele ce reglementează regulile de înregistrare și accesul la datele din Registru și a altor informații de referință propice actualizării și utilizării datelor din Registru.

Registrul este o resursă informațională de stat, ce reprezintă sursa oficială de date actualizate pentru evaluarea învelișului de sol.

Scopul principal de ținere a Registrului este formarea unei singure surse sistematizate de informație spațială cu privire la evaluarea stării de calitate și a proprietăților solului.

Proprietarul Registrului este statul.

Posesorul Registrului este Agenția Relații Funciare și Cadastru, care asigură condițiile administrative, juridice, organizatorice și financiare pentru crearea, ținerea și dezvoltarea Registrului, stabilește regulile de gestionare și utilizare a datelor din Registru.

Administratorul tehnic al SI RSRM este Instituția Publică „Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică”, care va asigura administrarea tehnică și menținerea SI RSRM.

Registratorii Registrului (în continuare – registrator) sunt următoarele entități:

- 1) Institutul de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo”;
- 2) Întreprinderea de Stat „Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului”.

Furnizorii de date în Registru (în continuare – furnizor) sunt:

- 1) Institutul de Pedologie, Agrochimie și Protecție a Solului „Nicolae Dimo”;
- 2) Întreprinderea de Stat „Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului”;
- 3) alte instituții publice autorizate de a efectua investigații pedologice.

Încălcările cele mai des documentate în domeniul schimbării destinației terenurilor.

- 1) Extinderea neautorizată a perimetrului minier și trecerea peste bornele acestuia;
- 2) Depășirea perimetrului pe terenurile agricole aflate în proprietatea terților;
- 3) Veridicitatea actelor la exploatarea minieră, nedeținerea actelor la zi pentru exploatare;
- 4) Indiferența asupra cultivării terenurilor și nerespectarea procesului de recultivare(stratul fertil lipsește);
- 5) Ignorarea art.74 al Codului Funciar privind folosirea temporară a terenurilor (acestea devin folosite permanent, adică nu sunt recultivate)
- 6) Protecția mediului în cazul exploatării miniere nu este efectuată conform procesului de exploatare.

Recultivarea și conservarea

Plățile pentru utilizarea resurselor naturale, conform Legii nr.1102-XIII din 06.02.1997, reflectă compensarea bănească de către beneficiar a cheltuielilor publice pentru exploatarea, conservarea și restabilirea resurselor naturale.

Cheltuielile publice pentru sectorul resurse minerale sunt evidențiate în programul bugetar 59 (Extracția resurselor minerale) și cele 2 subprograme 5902 (Reglementare și control al extracției resurselor minerale utile) și 5903 (Explorarea subsolului). Subprogramul 5902 înglobează cheltuielile dedicate funcționării AGRM, care aproape în totalitate sunt dedicate asigurării protecției și utilizării raționale a resurselor minerale. Iar subprogramul 5903 reflectă în esență cheltuielile pentru subsidii acordate

întreprinderilor de stat și municipale nefinanciare, în special pentru 2 activități: (i) lucrări de monitorizare a câmpului hidrogeologic deformat și a altor parametri geofizici și lucrări de prognozare a cutremurelor de pământ; (ii) lucrări de monitorizare a apelor subterane și de creare a sistemului geo-informațional.

Veniturile bugetare de pe urma atribuirii în folosință de către stat ale resurselor minerale utile larg răspândite rămân a fi neesențiale.

La volumul total de substanțe minerale utile nemetalifere extrase în anul 2018 de 1,5 milioane tone și 4,7 milioane m³, aceasta în medie este mai puțin de 3 lei pe unitate (m³ sau tonă). Sau, circa 1,7% din cifra de afaceri oficial raportată de către companiile din sectorul extractiv în rapoartele statistice, procent rămas practic intact și pentru 2019 și 2020, fiind în creștere până la aproximativ 2,6 % pentru 2021. Mai mult de jumătate din suma colectată acoperă cheltuielile directe și indirecte de administrare a sectorului (funcțiile legate de sector îndeplinite de către AGRM, MM, IPM și subsidii), prin urmare statul cedează aceste resurse practic gratis companiilor din sector. Totodată, o parte impunătoare din costurile publice legate de sectorul extractiv rămân neacoperite, acestea fiind suportate de actorii care nu beneficiază de pe activitatea minieră (APL, cetățeni). Această situație are trei consecințe majore: (i) resursele nu sunt valorificate eficient, economic și durabil; (ii) statul (fiecare cetățean) nu primește o plată corectă pentru resursele deținute; (iii) mijloacele financiare colectate nu acoperă costurile totale reale legate de extragerea resurselor minerale.

Obligațiile Beneficiarilor de subsol privind recultivarea, conservarea și lichidarea consecințelor

Una din condițiile de bază de folosire a subsolului incluse în contract este termenul planificat de recultivare a terenurilor degradate (art. 19 din Codul subsolului).

Beneficiarii subsolului sînt obligați să decoperteze stratul de sol fertil și să-l păstreze în tot volumul inițial în stare utilă pentru recultivarea terenurilor degradate (art. 39 din Codul subsolului).

La cercetarea geologică a subsolului va fi asigurată recultivarea terenurilor degradate în timpul cercetării subsolului și aducerea acestora într-o stare nepericuloasă din punct de vedere ecologic, bună pentru folosire în scopuri gospodărești (art. 45 din Codul subsolului).

Proiectele întreprinderilor miniere extractive urmează să prevadă recultivarea terenurilor degradate, depozitarea și păstrarea stratului de sol fertil decopertat în conformitate cu cerințele actelor tehnico-normative (art. 57 din Codul subsolului).

Exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile se efectuează în limitele perimetrului minier atribuit de Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, în conformitate cu proiectele tehnice coordonate și aprobate, schemele tehnologice, planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, proiectele de recultivare a terenurilor și în conformitate cu cerințele legislației ecologice (art. 59 din Codul subsolului).

La lichidarea sau conservarea totală sau parțială a excavațiilor miniere, obiectivelor și construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile, **beneficiarul subsolului este obligat să asigure**, în modul stabilit, **recultivarea terenurilor degradate de lucrările miniere** (art. 67 din Codul subsolului).

Fondul de recultivare/conservare sau lichidare a excavațiilor miniere

Conform prevederilor art. 68 din Codul subsolului:

(1) Pentru îndeplinirea lucrărilor de lichidare sau conservare a excavațiilor miniere, obiectivelor și construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile, precum și pentru recultivarea terenurilor degradate de lucrările miniere, beneficiarii subsolului, după darea în exploatare a obiectivelor, înființează fondul de lichidare și recultivare.

(2) Mărimea fondului se determină în proiectul de recultivare a terenurilor degradate și de lichidare a excavației miniere, a obiectivului sau construcției subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile. Decontările anuale pe un cont special, pentru înființarea fondului de lichidare și recultivare, se fac de către beneficiarii subsolului, proporțional cantității rezervelor de substanțe minerale utile trecute la rebut, în conformitate cu legislația fiscală.

(3) Modalitatea de creare și folosire a mijloacelor fondului de lichidare și recultivare se stabilește de Guvern.

Controlul geologic de stat se efectuează de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului.

Controlului geologic de stat se supun îndeplinirea de către beneficiarii subsolului a condițiilor prevăzute de contractele privind folosirea sectoarelor de subsol, inclusiv ***respectarea limitelor la extragerea substanțelor minerale utile și crearea fondului de lichidare și recultivare.***

În cadrul audierilor și informațiilor prezentate reprezentanții Autorităților publice responsabile de monitorizarea și controlul creării și utilizării fondului de recultivare/conservare sau lichidare a excavațiilor miniere CA a constatat că IPM în cadrul efectuării controlului de stat nu a verificat și nu verifică crearea fondului de lichidare și recultivare excavațiilor miniere. În același timp Ministerul de profil nu asigură monitorizarea executării prevederilor Contractelor în partea ce ține de recuperarea prejudiciilor cauzate mediului în procesul de exploatare a subsolului.

O problemă esențială rămâne a fi lipsa recultivării și rezervării surselor financiare necesare acestui proces pentru marea majoritate a terenurilor afectate de exploatarea resurselor minerale utile în perioada anilor 1980 - 2000.

Aspecte fiscal/contabile privind cheltuielile de recultivare a terenurilor

În conformitate cu art. 29 alin. (4) din Codul fiscal, deducerea cheltuielilor viitoare pentru recultivarea terenurilor se permite în limitele mărimii calculate, care se determină ca raport al cheltuielilor necesare pentru recultivare la soldul rezervelor industriale ale substanțelor utile de la zăcămintul respectiv, înmulțit la volumul substanțelor utile extrase pe perioada de gestiune.

În acest sens, Secțiunea a 7-a „Deducerea cheltuielilor legate de extracția resurselor naturale irecuperabile” din Anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr.693/2018 reglementează modalitatea de determinare a limitelor menționate.

Totodată, potrivit pct. 75 subpct.6) din SNC „Imobilizări necorporale și corporale” costurile de extracție a substanțelor minerale utile includ suma provizionului pentru costurile de lichidare a excavațiilor și refacerea terenului atribuit.

Astfel, atribuirea cheltuielilor suportate pentru recultivarea terenului urmează a fi efectuate în conformitate cu normele prenotate.

Subsecvent, este de menționat că Serviciul Fiscal de Stat în cadrul audierilor a punctat faptul că este în imposibilitate de a prezenta informația privind reflectarea cheltuielilor de recultivare a terenurilor de către agenți economici din domeniul exploatării resurselor minerale utile, aspectele date nefiind descrise în actele de control întocmite.

Concluzii pe marginea sistemului de aplicare a taxelor și impozitelor

1. *Structura de impunere (impozite, taxe și plăți) aplicată resurselor minerale larg răspândite nu are un caracter comprehensiv și ajustat la realitățile Republicii Moldova, pentru a asigura utilizarea eficientă, echitabilă și durabilă a resurselor naturale. Aceasta rezultă, în primul rând, din faptul că statul nu a formulat o viziune clară privind valorificarea resurselor minerale pe toate dimensiunile: economică, ecologică și socială. Sistemul aplicat în prezent creează motivații de exploatare extensivă a resurselor, în detrimentul utilizării raționale și eficiente a resurselor minerale. În schimbul obținerii unor avantaje financiare în urma transmiterii în folosință a resurselor agenților economici, statul nici nu poate recupera cheltuielile și costurile totale (inclusiv cele de mediu) aferente exploatării resurselor minerale.*
2. *Utilizarea în calitate de bază de impunere la taxele pentru prospecțiune și explorare a valorii contractuale (de deviz) a lucrărilor creează riscuri de diminuare a taxelor și administrare mai complicată. În aceste condiții agenții economici pot utiliza diferite metode de diminuare a volumului de lucrări de prospecțiuni/ explorare și respectiv să plătească sume mai mici la buget. De asemenea, această formă de impozitare nu stimulează agentul economic să efectueze lucrările în termeni restrânși.*
3. *Natura activității de valorificare a resurselor minerale utile inevitabil afectează mediul, impactul fiind întotdeauna unul negativ. Pentru reducerea impactului asupra mediului sunt necesare măsuri comprehensive de evaluare și monitorizare a situației ecologice, precum și sancționarea în cazul necesar. Cele mai importante cauze ce stau la baza prejudiciilor de mediu sunt incapacitatea autorităților de a impune respectarea prevederilor legale, precum și lipsa*

mecanismelor de asigurare (garanții financiare) a recuperării prejudiciilor aduse mediului și executării lucrărilor de recultivare și post-recultivare. De asemenea, una din problemele fundamentale este corespunderea activităților de protecție a mediului în proiectele activității miniere cu necesitățile reale.

4. Republica Moldova aplică doar taxa fixă pe unitate de volum fapt ce nu asigură încasări adecvate și sistem de taxe regulatoriu.
5. În Republica Moldova, ca bază de calcul este luată valoarea contabilă a construcției, care la un moment, devine zero, fiind calculată uzura de 100%, iar bugetul, ca urmare nu primește încasări la acest capitol.

Recomandări pe marginea sistemului de aplicare a taxelor și impozitelor

1. Revizuirea complexă și reconceptualizarea sistemului actual de aplicare a impozitelor, taxelor, redevenței și altor plăți conexe explorării și exploatării substanțelor minerale, în scopul asigurării instrumentarului care ar trebui să asigure utilizarea eficientă și echitabilă a resurselor minerale. Principalele direcții pe care trebuie intervenit sunt:
  - 1.1. Alături de aplicarea plăților pe lucrările de prospecțiune și explorare să fie aplicată și o plată pentru lucrările de exploatare a resurselor minerale;
  - 1.2. Optimizarea nivelului taxelor pentru extragerea mineralelor utile (majorarea) în funcție de tipul substanțelor minerale;
  - 1.3. În scopul asigurării încasărilor adecvate la buget, taxele fixe, stabilite în lei să fie ajustate anual cu rata inflației. De asemenea taxele să fie diferențiate: spre exemplu: primii 5 ani - taxa standard, următorii 5 ani - taxa dublă, și mai mult de 10 ani, cu un coeficient mai mare, spre exemplu 5 (practica României).
  - 1.4. Revizuirea mecanismelor de impunere a lucrărilor de prospecțiune, explorare și exploatare, trecând la impozitarea pe unități fizice. Această măsură prevede utilizarea ca bază impozabilă pentru taxele pentru efectuarea prospecțiunilor, explorare și exploatare prin unități fizice de suprafață și după caz de volum, ca plată anuală. Prin această formă agenții economice vor fi motivați să finalizeze lucrările cât mai rapid posibil, de asemenea se diminuează riscul monopolizării sectorului de persoane care utilizând anumite relații pot obține mai ușor dreptul de retragere;
  - 1.5. Revizuirea mecanismelor de impunere pentru volumul extras de minerale cu scopul aplicării cât mai largi în calitate de bază impozabilă a volumului de extragere în unități fizice. Stabilirea taxelor în funcție de substanță minerală ca sumă fixă pe unitate fizică de substanțe minerale extrase actualizând cota anuală în dependență de rata inflației. Redimensionarea corectă a taxei în dependență de tipul resursei ar contribui și la o mai bună echitate printre contribuabili;
  - 1.6. Regândirea plăților pentru utilizarea spațiilor subterane și elaborarea de măsuri pentru sporirea atractivității utilizării spațiilor subterane în scopuri economice altele decât cele de extragere a resurselor minerale. Modificarea mecanismului și baza de calcul pentru construire și folosirea construcțiilor de

subsol. Ca bază impozabilă de ales perimetrul minier, care ocupă construcția din subsol și adâncimea solului, care este ocupată de construcții de subsol.

1.7. Modificarea sistemului de aplicare a taxelor pentru prospecțiune și explorare în bază de suprafață/volumul ce urmează a fi prospectat/explorat. În acest caz administrarea taxelor ar deveni mai simplă, eliminând o parte din riscurile de diminuare a taxelor.

- **Responsabil:** Ministerul Finanțelor în comun cu Ministerul Mediului;
  - **Instituții implicate:** Serviciul Fiscal de Stat
  - **Control:** Ministerul Mediului;
  - **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Ministerul Mediului;
2. Elaborarea unui mecanism mai echitabil de distribuire a taxelor pentru resursele minerale larg răspândite între APL în care nemijlocit are loc activitatea minieră, APL de nivelul doi și alte autorități limitrofe în cazul când acestea sunt afectate. Încasările din taxele respective cel puțin trebuie să asigure acoperirea costurilor asociate de extragerea acestora, inclusiv cele din localitățile în care are loc extragerea acestora. Astfel, este necesar ca 50% din resursele încasate să fie redirecționate către APL de nivelul întâi în care are loc activitatea minieră și după caz din celelalte 50% spre alte localități limitrofe.
- **Responsabil:** Ministerul Finanțelor;
  - **Instituții implicate:** Serviciul Fiscal de Stat
  - **Control:** Ministerul Finanțelor
  - **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Ministerul Finanțelor;
3. Dezvoltarea mecanismelor de asigurare (garanții financiare) a recuperării prejudiciilor aduse mediului și executării lucrărilor de recultivare și post-recultivare. Aici ar trebui examinate cel puțin următoarele mecanisme: i) constituirea garanțiilor bancare care ar acoperi costurile de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor; ii) instituirea unui sistem de asigurări a acestui proces; iii) stabilirea unui mecanism de coordonare a cheltuielilor din provizioanele destinate recultivării
- **Responsabil:** Ministerul Finanțelor în comun cu Ministerul Mediului;
  - **Instituții implicate:** Serviciul Fiscal de Stat
  - **Control:** Ministerul Finanțelor;
  - **Termen de realizare și raportare:** 90 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Ministerul Finanțelor;

3. Impactul asupra mediului a procesului de exploatare a subsolului

Industria minieră exercită asupra mediului înconjurător influențe specifice, care se manifestă în toate etapele tehnologice de exploatare a subsolului. Influența asupra factorilor de mediu începe odată cu activitatea de explorare a zăcămintelor, iar mai apoi continuă și se intensifică în raport cu desfășurarea activităților miniere. E de menționat, că în unele cazuri, influența negativă se manifestă un timp foarte îndelungat, chiar și după lichidarea carierei sau minei.

Procesul de exploatare a zăcămintelor inevitabil afectează mediul, impactul fiind întotdeauna unul negativ. Toate proiectele includ în mod obligatoriu tehnologii miniere includ și procedee efectuate în scopul reducerii la minimum pagubele provocate mediului. În același timp, în istoria mineritului nici odată nu au fost semnalate cazuri, când starea mediului după toate lucrările efectuate în scopul reabilitării mediului (lucrările de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor) a devenit ceva mai bună sau, cel puțin, a revenit la condițiile existente la începutul exploatării zăcămintului.

În urma extragerii unui volum de substanțe minerale utile dintr-un zăcămint, câmpul fizic de tensiuni și deformații din masiv se modifică, având ca efect distrugerea stabilității rocilor gazdă, provocând mișcări ale rocilor fracturate aflate în apropierea nemijlocită a conturului excavației. Mărimea degradării suprafeței și caracterul deplasării rocilor sunt influențate de dimensiunea golului creat în urma excavației, adâncimea de situare a exploatării, grosimea și înclinarea zăcămintului, metoda și tehnologia de exploatare, caracteristicile geo-mecanice ale rocilor, tectonica și morfostructura zăcămintului, durata exploatării etc. Deplasarea suprafețelor din cadrul zăcămintului și din apropierea acestuia este rezultatul redistribuirii tensiunilor din masivul de roci sub influența excavațiilor. Asta se referă atât la exploatări în subteran, cât și a celor efectuate la zi, în cariere.

Întreaga activitate minieră, din cauza specificului său, produce multiple și variate efecte negative asupra mediului. Cele mai răspândite efecte negative sunt:

- modificări ale reliefului, manifestate prin degradarea landşaftului, care pot fi asociate și cu distrugerea gospodăriilor, obiectivelor industriale și terenurilor agricole din zonele de exploatare;
- suprafețe ce devin total sau parțial scoase din uzul agricol sau alte activități pe perioade lungi de timp determinate de ocuparea unor mari suprafețe de teren pentru activitatea de exploatare, depozitarea solului fertil, rocilor sterile și a substanțelor minerale utile, instalații industriale, căi de acces etc.;
- degradarea terenului, prin deplasări pe verticală și orizontală ale masivelor și alunecarea haldelor cu provocare unor grave accidente;
- impurificarea apelor curgătoare de la suprafață și a apelor freatice;
- dezechilibrarea regimului hidrodinamic al apelor subterane și poluarea acestora;
- influențe negative asupra atmosferei, florei și faunei din zonă;
- poluarea chimică a solului, care poate afecta pentru mulți ani proprietățile fertile ale acestuia;
- zgomote, vibrații și radiații răspândite în mediul înconjurător, cu o puternică acțiune nefavorabilă.

Putem constata, că în prezent asistăm la extinderea riscurilor de ordin ecologic, datorate unor situații reale și specifice în care își desfășoară activitatea multe din unitățile miniere:

- În primul rând, este vorba de volumele mereu crescânde de roci sterile extrase, transportate și depozitate în afara ariei de exploatare;

- În al doilea rând – extinderea activității miniere în zone care au caracteristici particulare (terase ale râurilor, zone cu niveluri de ape subterane complexe etc.), din care derivă influențe negative de lungă durată și cu extindere la mari distanțe de zăcământ;
- În al treilea rând – activitatea minieră se desfășoară într-un loc strict legat de amplasarea zăcământului, ceea ce poate crea probleme ecologice deosebite, în special într-o zonă sensibilă pentru conservarea ecosistemului.

Conform estimărilor documentate de IPM, prejudiciile cauzate mediului, în perioada anilor 2017-2018 apărute ca urmare a exploatării resurselor minerale se ridică la suma de 87 mil. lei. Aceasta fiind suma înaintată spre achitare companiilor responsabile de provocarea daunelor. În același timp, amenzile aplicate conform Codului Contravențional în aceeași perioadă, de abia depășesc suma de 140 mii MDL – de 620 de ori mai puțin decât valoarea daunelor provocate. Astfel, doar suma prejudiciilor depistate depășește, cu mult, veniturile la bugetul public național din taxele pentru resursele minerale utile. În perioada anilor 2019-2021 apărute ca urmare a exploatării resurselor minerale se ridică la suma de 840,187 mil. lei. Aceasta fiind suma înaintată spre achitare companiilor responsabile de provocarea daunelor. În același timp, amenzile aplicate conform Codului Contravențional în aceeași perioadă, de abia depășesc suma de 200 mii MDL fiind achitate doar în suma de 120,675 mii lei. În același timp a fost raportată suma prejudiciului în formă de pierderi agricole de 13 451 078 lei, doar pentru anul 2021.

Resursele subsolului de care dispune Republica Moldova sunt exploatare preponderent într-un mod extensiv, fără acoperirea de către agenții economici a costurilor totale (sociale). Ținând cont și de faptul că zăcămintele subsolului sunt proprietate ale statului (Codul subsolului, Articolul 6), autoritățile pot și trebuie să aplice metode efective nu doar în vederea asigurării unor beneficii economice pentru cetățenii săi, dar și să impună reguli stricte privind exploatarea durabilă a acestora. Rolul central în implementarea și respectarea măsurilor de mediu îi revine IPM, însă fără o colaborare strânsă cu restul autorităților centrale și locale care au tangență cu sectorul extractiv rezultatele vor întârzia să apară.

Cele mai esențiale daune ecologice legate de exploatarea zăcămintelor minerale utile sunt aferente exploatărilor în cariere. Acestea afectează suprafețele de la zi (se distrug terenuri agricole, arii împădurite, apar zone cu risc geologic avansat cum ar fi alunecările de teren, afectarea reliefului etc.), iar ciclul tehnologic minier permanent poluează mediul ambiant. De regulă, măsurile luate pentru diminuarea acestui proces negativ nu protejează la un grad absolut mediul din preajma carierei.

Proiectele de utilizare a subsolului abundă de stipulări declarative, care nu sunt implementate și nici nu prevăd resursele financiare necesare.

Proiectele de explorare și exploatare a subsolului includ și capitolul „Protecția mediului înconjurător”, care, de facto, este

prezent acolo doar formal. În toate proiectele de explorare, fără excepție (este vorba de exploatarea la zi), sunt prevăzute mecanisme concrete de protecție a mediului pe întreaga perioadă a exploatarei zăcămintului. Însă acestea nu întotdeauna țin cont de specificul regiunii, zonei, teritoriului în care se desfășoară activitatea de exploatare. De exemplu, în **rapoartele geologice figurează una și aceeași afirmație: „Exploatarea sectorului de subsol nu va genera procese geologice periculoase care vor putea influența negativ asupra mediului înconjurător, deoarece tehnologia de prelucrare a substanțelor minerale utile practic nu lasă deșeuri, iar condițiile tehnice-miniere ale sectorului sunt simple”.** Astfel, problema protecției mediului în procesul exploatarei este “rezolvată”, iar **cheltuielile prevăzute în acest scop, pot fi reduse practic la zero. Declarative sunt și alte procedee** cum ar fi – „transportul trebuie să fie în stare tehnică bună pentru a evita scurgeri de combustibil și uleiuri”, „trebuie de prevăzut măsuri pentru a exclude poluarea atmosferei cu gaze nocive și colb”, „în procesul exploatarei carierei, poluarea atmosferei cu gaze nocive și praf nu va depăși norma sanitară”, „este necesar de prevăzut măsuri pentru protecția apelor de suprafață și apelor subterane de poluanți nocivi și patogeni”⁸.

În rezultatul excavațiilor este afectată una din bogățiile cele mai importante ale Republicii Moldova, solul fertil. Stratul de sol fertil în procesul de pregătire a zăcămintului pentru exploatare este depozitat în haldă aparte, care mai apoi, în etapele finale de recultivare a carierei, va fi redepozitat înapoi în spațiul afectat de excavații. De regulă, efectul acestui procedeu este minimal. **Exploatarea la zi influențează profund toți factorii de mediu, inclusiv solul, și reclamă cheltuieli mari pentru refacerea suprafețelor degradate,** în vederea reintegrării lor în circuitul economic. În realitate putem constata că avem doar pierderi de sol fertil, mari sau mici – nu contează, care după cum se știe, în limitele Interfluviului Nistru-Prut este de o calitate superioară. **Până în prezent nu sunt estimate pierderile reale care rezultă din excluderea din circuitul agrar a solului fertil din cadrul perimetrelor miniere.** Nu este evaluat volumul de sol fertil depozitat în halde. Conform datelor statistice din 2008 volumul de sol fertil acumulat încă din anii precedenți în halde constituia 1831831 m³. La moment, această cifră probabil nu a suferit schimbări esențiale și poate fi estimată în volum de 1,5 mil. m³. Rezultând din aceea că grosimea medie a stratului fertil variază între 0,4 m și 0,6 m, aria de pe care s-a luat acest sol poate fi în jurul la 350 ha.

Impactul ecologic cauzat de haldele formate din roci sterile și deșeuri rezultate din exploatarea zăcămintelor minerale utile se manifestă sub diferite forme. Rocile sterile din decoperte la fel sunt depozitate în halde aparte. De exemplu, **ca urmare a ploilor**

⁸ Sursele: DAREA DE SEAMĂ cu privire la explorarea geologică suplimentară a zăcămintului de ghips „Criva” în scopul reevaluării rezervelor de substanțe minerale utile al blocului VII (C2), r-nul Briceni, Numărul de înregistrare de stat 20171500; DAREA DE SEAMĂ cu privire la explorarea geologică detaliată a sectorului de subsol „Micăuți” în scopul evaluării rezervelor de argilă pentru producerea cărămizii, r-nul Strășeni, Numărul de înregistrare de stat 20190900; DAREA DE SEAMĂ cu privire la efectuarea explorărilor geologice detaliate ale sectorului de subsol „Criva” în scopul evaluării rezervelor de nisip-prundiș, r-nul Briceni, Numărul de înregistrare de stat 20-16-6/1

torențiale, topirii zăpezilor, proceselor eoliene, aceste deșeuri miniere poluează terenurile agricole, pășunile, pădurile, bazinele acvatice și apele freatice din zonă. Ca exemplu, pot servi haldele carierei „Micăuți” din valea r. Ichel.

Modificările reliefului provocate de activitatea extractivă modifică destul de persistent rețelele hidrologice și spațiul hidrogeologic din cadrul zăcămintului și în afara acestuia. Orice excavație de proporție facilitează infiltrarea apelor acumulate în carierele fie aflate în exploatare, fie lichidate, fie abandonate, modificând astfel compoziția și regimul dinamic al acviferelor subterane. În consecință, **apele subterane pot deveni dăunătoare pentru utilizare sau provoacă desecarea arterelor hidrografice din zonă.**

Exploatarea zăcămintelor în Republica Moldova, practic nu ține cont de protecția monumentelor naturii, dintre care unele sunt unice. Odată cu efectuarea etapelor inițiale de cercetare geologică (cartări și prospecțiuni geologice) sunt identificate formațiunile geologice în care pot fi găsite obiecte mineralogice, petrografice și paleontologice care au o deosebită valoare științifică și culturală pentru a fi luate sub protecția specială a statului. Acestea sunt puse la evidență și ocrotite prin Legea Nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat. În Codul Subsolului, cu excepția Articolului 39 (Obligațiile beneficiarilor subsolului) în care se vorbește despre sistarea lucrărilor de exploatare în cazul descoperirii unor obiective unice naturale și cultural- istorice și să înștiințeze despre acestea autoritățile administrației publice centrale și instituțiile științifice, alte prevederi privind exploatarea zăcămintelor în cadrul obiectivelor menționate mai sus, nu există.

Despre problemele Rezervatiei Prutului de Jos și Toltrelle Moldovei se știe demult și s-a discutat de nenumărate ori. **Exploatarea petrolului din preajma lacului Beleu prin metode simpliste numai decît va contribui cu mult la distrugerea ecosistemului din rezervația naturală ocrotită de stat.** În ceea ce privește recifele din zona de nord-vest a țării (Toltrelle) o bună parte din acestea, deși au fost protejate de stat, sunt deja stârpite de pe fața pământului – Trinca, Fetești, Gordinești, Duruitoare și încă câteva. În prezent, **apar probleme și cu exploatarea gipsului în cariera „Criva”.** Aici, **lucrările extractive influențează într-un mod direct asupra compoziției chimice a apei care se acumulează în vatra carierei, iar mai apoi este pompată în râul Prut.** Lucrările miniere influențează și asupra modelării reliefului exo- și endocarstic din zonă, acestea fiind considerabil intensificate de extinderea continuă a perimetrului minier. Din cauza prezenței în imediata apropiere de carieră a unui monument al naturii, de unicat în Europa (protejat și acesta de stat) – „Peștera Emil Racoviță”, exploatarea acestui zăcămint, relativ complicat din punct de vedere morfostructural și hidrogeologic, pot genera procese endocarstice nedorite și în această peșteră. E de menționat că protecției pe întregul teritoriu al republicii sunt supuse nu numai rocile, materia primă minerală, agenții termici naturali, dar și cavitățile naturale cum ar fi Peștera Emil Racoviță, sau grottele naturale din bazinele râulețelor

Draghiște și Racovăț (Legea 1515. din 16-06-1993 privind protecția mediului înconjurător. Articolul 50).

Impactul asupra mediului a exploatărilor prin metode miniere (în subteran), **consecințele negative** la momentul desfășurării activității de exploatare, sau după închiderea minelor; **nu sunt vizibile, iar daunele provocate mediului, nu pot fi oarecum estimate sub un aspect apropiat de cel real.** Probabilele modificări ale suprafeței topografice, provocate de eventualele surpări ale tavanului galeriilor, nu pot fi oarecum estimate sau prognozate în timp. Prin metodele în subteran (nu cariere) în țară sunt exploatate doar calcarele ale căror proprietăți fizice și mecanice permit tăierea lor în blocuri prismatice utilizate la zidarie. Pierderile tehnologice depășesc 50 % din volumul zăcămintului traversat de galeriile de exploatare, iar rebutul și deșeurile fiind depozitate în galeriile alăturate zonei de abataj, exclud contaminarea mediului de la suprafață cu aceste produse inutile. Construcțiile minelor sunt destul de simple și prezintă un sistem ortogonal format din galerii orizontale echidistante cu secțiuni transversale dreptunghiulare și piloni de siguranță (cu dimensiuni de două ori mai mari, luate în raport cu lățimea galeriei). Accesul la zi și ventilarea lucrărilor miniere se efectuează prin galerii de coastă. Duritatea calcarului, metodele de întărire a tavanului galeriei, geometria lucrărilor miniere și dimensiunile pilonilor de siguranță nu permit declanșări de surpări, fisurări, deplasări ale blocurilor de roci etc., pe un termen de foarte lungă durată. Însă, pentru aceasta este necesar de respectat rigorile de proiectare, exploatare și menținerea a spațiilor subterane.

Au existat și cazuri când în procesul exploatărilor se afectează nivelurile de ape subterane. Astfel, **din cauza nerespectării proiectului de exploatare, în mina „Chișinău” a fost deschis stratul acvifer din calcarele sarmațiene. Acest acvifer prezintă sursa principală, care alimentează cu apă potabilă o bună parte din populația țării.** Sub acest aspect acviferul din sarmațianul mediu este **considerat obiect de importanță strategică și trebuie protejat la gradul cel mai înalt de securitate.** În prezent, mina „Chișinău” este practic inundată și pune multe semne de întrebări de ordin ecologic, hidrogeologic, geodinamic (pericolul generării proceselor geologice de risc), inclusiv social, atunci, când prin diferite surse de informare, locuitorii din această zonă a orașului sunt induși în eroare sau chiar supuși unei alerte neargumentate.

Exploatarea calcarelor prin metode subterane devine nerentabilă, blocurile de calcar fiind înlocuite cu alte materiale.

Deoarece apar alte tehnologii de construcții, utilizarea blocurilor de calcar (cotelețului) se reduce pe an ce trece. Din mai multe puncte de vedere și, în special, al protecției subsolului, reducerea acestor activități va avea un impact general pozitiv asupra mediului. O altă problemă, care va apărea (sau deja există) constă în utilizarea rentabilă a zeci și sute kilometri de galerii subterane ale minelor închise pentru exploatare. Evident, utilizarea galeriilor vor cere și implicarea unor servicii speciale care vor ține sub control permanent și în regim continuu starea și întreținerea acestora. Uneori apar propuneri de a utiliza galeriile subterane pentru îngroparea și depozitarea unor deșeuri, inclusiv

chimice și radioactive, ceea ce contravine legislației în vigoare (Legea 1515 din 16-06-1993, Art. 52). Realizarea unor astfel de proiecte ar putea influența acviferele subterane cu consecințe grave și imprevizibile în viitor.

Activitatea întreprinderii miniere se încheie cu lucrările de lichidare a acesteia și recultivarea teritoriilor afectate de excavațiile miniere urmând reabilitarea mediului afectat. Lucrările de lichidare a unei întreprinderi miniere prezintă un ansamblu de măsuri tehnice și juridice care asigură încetarea completă și definitivă a extragerii resurselor minerale, cu implementarea obligatorie ulterioară a măsurilor care vor exclude accesul în mină sau carieră, factorii de risc pentru populație și vor asigura protecția mediului înconjurător. Recultivarea are drept scop reabilitarea mediului și readucerea ecosistemului la condițiile de până la începutul lucrărilor care au condus la dezechilibrarea acestuia. Recultivarea carierelor se realizează ținând cont de condițiile tehnice pentru recultivare în baza unor acte normative și instrucțiuni elaborate încă din perioada anilor 1980 (GOST 17.5.103-85 «Clasificarea terenurilor degradate pentru recultivare»; GOST 17.5.3.04-83 «Terenuri. Cerințele generale către recultivarea terenurilor»; GOST 17.5.3.05-84 «Recultivarea terenurilor. Cerințele generale către lucrări de teren» și Instrucțiunea provizorie privind recultivarea terenurilor degradate în Moldova. Pentru o înțelegere mai amplă a efectelor unei recultivări vom aduce exemplul Carierei Micăuți din care s-a extras calcar recifal pe parcursul a mai multor decenii. Astfel, recultivarea carierei exploatate se prevede pe o suprafață de 34,2 ha, inclusiv pentru teren arabil – 2,9 ha, pentru împădurire: fundul carierei – 21,1 ha, bordurile carierei – 9,2 ha, pentru drum: 1,0 ha. După cum rezultă, aria reintrodusă în circuitul agrar este destul de mic, constituind mai puțin de 10% din suprafața afectată. Procesul de recultivare de regulă durează mai mulți ani și din cauza aceasta, lucrările de recultivare încep încă în timpul lucrărilor de exploatare a carierelor. În exemplul Carierei Micăuți avem: Recultivarea se efectuează paralel cu exploatarea în decurs de 10 ani. Apoi pe parcurs de 4 ani după exploatarea totală a carierei. În total, termenul de recultivare tehnică și minieră constituie 14 ani.

Lucrările de recultivare în practica minieră autohtonă prevăd redepozitarea varietăților sedimentare din stratul de decopertare în aceeași consecutivitate naturală, care era până a începe excavările.

Consecutivitatea se încheie cu redepozitarea și a stratului de sol fertil, iar pentru protejarea acestuia de eroziune eoliană sau eroziune provocată de apele de suprafață, recultivarea terenului se recomandă a fi finisată prin semănarea speciilor de vegetație multianuală. Astfel prevederile că „terenul recultivat, într-un mod optimal își va redobândi caracteristicile și calitățile afectate de activitatea minieră și, pe viitor, pot fi utilizate în diferite scopuri ale gospodăriilor locale”. În realitate situația este cu totul deosebită de cea declarată pentru realizare – zona distrusă nici odată nu își va redobândi „caracteristicile optime” de altă dată. Caracteristicile le va impune Natura, care va aduce ecosistemul la un alt echilibru dinamic, care ar putea sub diferite aspecte incomoda populația din zona fostei întreprinderi miniere. În general, lucrările de recultivare pot mări destul de semnificativ costul materiei prime extrase din zăcămint. Din acest motiv,

practic toate lucrările de recultivare se reduc la lucrări de nivelare a terenului atât cât permit dimensiunile excavației, fără a respecta nici acel minim prevăzut în proiect. Probleme în ceea ce privește reabilitarea terenurilor apar când întreprinderea minieră se declară falimentată. În acest caz cariera este pur și simplu abandonată. Pentru informație, în 2018 au fost recultivate doar numai 10 ha, de 6,5 ori mai puțin în raport cu anul 2008.

O problemă mare este extragerea neautorizată a substanțelor minerale utile, în special în zonele rurale. În urma evaluării de către IPM a situației din teren privitor la starea carierelor abandonate și exploatarea neautorizată a substanțelor minerale utile, pe parcursul anului 2018, doar numărul sectoarelor identificate care au fost exploatate ilicit se ridică la 385, activitatea cărora a produs degradarea terenurilor cu suprafața totală de 736 ha46. Problema exploatării ilicite a resurselor minerale a fost și în vizorul presei cu numeroase ocazii 47,48,49. În cele mai multe situații este vorba despre extragerea nisipului și prundișului de pe terenuri agricole, fără ca să fie schimbată destinația terenurilor și fără să fie respectate normele legale, sau din albiile râurilor Prut și Nistru, deseori sub pretextul necesității curățării căilor navigabile. Deseori, extracțiile sunt făcute de către companii, care sunt apropiate factorilor politici, dar care nu trec toate etapele legale privind obținerea autorizațiilor de exploatare a noilor perimetre miniere. La momentul de față, nu există estimări privind volumele extracțiilor ilicite, fapt care îngreunează estimarea pagubelor economice totale.

În comparație cu anul 2008, când în țară funcționau 495 cariere rudimentele aria terenurilor afectate era peste 330 ha. Apare o situație care cere explicație – din ce cauză fiind reduse circa ¼ din aceste cariere, aria afectată de activitatea celor rămase a crescut de două ori? Majoritatea carierelor neautorizate exploatează ilicit nisip, nisip în amestec cu prundiș, argilă și calcar pentru necesitățile locale, dar o bună parte dintre acestea se ocupă și cu comercializarea materiei minerale. Prin existența acestui tip de excavații ilicite, efectuate fără a respecta normele de protecție a muncii în condiții periculoase pentru lucrători, se provoacă multe prejudicii de ordin ecologic și economic. Această problemă poate să fie soluționată doar cu implicarea autorităților locale, precum și a cetățenilor și organizațiilor neguvernamentale de mediu din localitățile (regiunile) respective.

În funcție de caz, cheltuielile pentru recultivare variază și luate în raport cu venitul din valorificarea zăcămintului în medie constituie 300 mii MDL pentru un hectar. Atât pentru lucrările de lichidare, cât și pentru lucrările de recultivare la solicitarea beneficiarilor se întocmesc proiecte aparte. În Republica Moldova cu lucrările de proiectare a întreprinderilor miniere, lichidării acestora și recultivarea terenurilor se ocupă instituția de ramură «MINIER-SERVICE» SRL (Licența AMMII nr.016223). Conform datelor acestei instituții cheltuielile pentru recultivarea terenurilor afectate de activitatea minieră, în medie constituie circa 300 mii MDL pentru un hectar.

Prevederile existente de reducere a impactului asupra mediului

Cadrul legal conține un șir de măsuri ce vin să asigure protecția și diminuarea impactului negativ asupra mediului. Legea Nr. 1515 din 16-06-1993 (Secțiunea 3. Protecția subsolului) privind protecția mediului înconjurător prevede măsuri concrete care au drept scop diminuarea impactului negativ pe care îl exercită explorările geologice și industria minieră asupra mediului. Astfel, la efectuarea lucrărilor de prospecțiune, explorare, extragere, prelucrare și transportare a zăcămintelor și a diverselor materiale obținute din ele sunt interzise:

- deteriorarea stratului de sol fertil, a cursurilor de apă împreună cu biocenozele lor naturale, a landșafturilor;
- cu excepția cazurilor autorizate în mod special de organele de administrare locală de comun acord cu autoritățile pentru mediu;
- depozitarea materiei prime minerale, a deșeurilor, amplasarea diverselor instalații, mecanisme, mijloace tehnice în afara perimetrelor miniere și zonei de protecție;
- poluarea mediului în cursul transportării materiei prime minerale și a deșeurilor;
- producerea de zgomote și vibrații peste limitele admise în preajma localităților, monumentelor istorice și ale naturii, rezervațiilor naturale, zonelor recreative și balneoclimaterice.

De asemenea, cadrul legal stipulează obligațiunile impuse administrației publice locale, întreprinderilor miniere, instituțiilor geologice de ramură și cercetare. Printre acestea în special sunt menționate:

- ținerea cadastrului resurselor subsolului, evidenta extracției și prelucrării lor, a deșeurilor survenite din aceste activități, elaborarea programelor de folosire a resurselor subsolului pentru dezvoltarea durabilă a societății (Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale);
- supravegherea în permanență a lucrărilor de exploatare a resurselor subsolului, respectarea limitelor de folosire a acestora, implementarea tehnologiilor, menite să asigure un randament optimal la extragerea și prelucrarea resurselor subsolului și o reducere maximă a pierderilor și reducerea la minimum a deșeurilor (Supravegherea minieră de stat, Codul subsolului, Art.75);
- să delimiteze pe teren cu acordul organelor de administrare locală și al autorităților pentru mediu perimetrele zonelor de protecție și ale zonelor sanitare în jurul activităților de explorare, extragere și prelucrare a resurselor subsolului, să le amenajeze și să le întrețină în regimul stabilit (Agenții economici în coordonare cu instituțiile Inspectoratului pentru Protecția Mediului).

4. Sistemul de calcul și monitoring a mișcării substanțelor minerale utile extrase

1. Procedura de calcul, raportare și verificare a volumului extragerilor de substanțe minerale utile

Beneficiarii sectoarelor de subsol au obligația de a duce evidența permanentă și autentică a stării și migrării rezervelor de substanțe minerale utile, a pierderilor și schimbării

calității substanțelor minerale utile, prezentarea rapoartelor cu privire la mișcarea rezervelor.

Beneficiarii subsolului care au primit în folosință zăcămintele de substanțe minerale utile pentru exploatare prezintă Fondului de stat informații privind subsolul din cadrul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, până la data de 15 februarie a anului următor anului de gestiune, rapoartele și nota informativă în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la modul de prez. cantare de către beneficiarii subsolului a rapoartelor privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile aprobat prin HG 1131/2016.

Inspectoratul pentru Protecția Mediului exercită controlul geologic privind tinerea documentației geologice și de topografie minieră, autenticitatea datelor privind mișcarea rezervelor la exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile.

2. Procedura de evaluare a substanțelor minerale utile și evidenta substantelor minerale utile transmise beneficiarului de subsol

Rezervele de substanțe minerale utile solide se evaluează și se calculează conform rezultatelor lucrărilor de prospecțiuni și explorări geologice ale zăcămintelor. Calcularea acestora se efectuează, în conformitate cu condițiile tehnico-miniere, aprobate în urma expertizei geologice de stat, fără luarea în considerare a pierderilor și diluarea acestora în timpul extragerii și prelucrării. Oportunitatea pentru valorificarea industrială ulterioară este determinată de conținutul și formele de localizare a substanțelor minerale însoțitoare și a componentelor principale, compoziția chimică și mineralogică, proprietățile fizico-mecanice și caracteristicile tehnologice ale mineralelor.

Evidenței de stat, îi aparțin rezervele de substanțe minerale utile ale zăcămintelor valorificate, pregătite și planificate pentru valorificare, inclusiv rezervele zăcămintelor explorate în rezervă. Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale întocmește, în baza rapoartelor prezentate de beneficiarii sectoarelor de subsol, până la data de 1 mai a anului următor anului de gestiune, balanța de stat a rezervelor de substanțe minerale utile.

În cadrul audierilor pe marginea subiectelor ce țin de controlul de stat a activității geodezice, topografice, cartografice, cadastrului și securității industriale, reieșind din informațiile prezentate de autorități s-au constatat următoarele:

Potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 1088 din 18.12.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției pentru Supraveghere Tehnică, Agenția are misiunea de a asigura implementarea politicii statului în domeniile de competență, în modul și limitele stabilite de cadrul normativ legislativ. Astfel în conformitatea cu prevederile pct. 9, alin. 6) a Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției pentru Supraveghere Tehnică, Agenția în domeniul geodeziei și cartografiei realizează funcțiile stabilite doar în art. 8 lit. f) din Legea nr. 778-XV din 27 decembrie 2001 cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică.

Cu referire la efectuarea controalelor carierelor pe lucrări topografice în conformitate cu prevederile art. 76 lit. e) a1 Codului Subsolului nr. 3 din 02.02.2009 ținerea

documentației geologice și de topografie minieră, oportunitatea și autenticitatea datelor privind mișcarea rezervelor la exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile ține de competența Inspectoratului pentru Protecția Mediului și a aspectul dat nu au fost efectuate careva controale.

Referitor la activitatea geodezică, topografică, cartografică și cadastrului se execută în sistemul unic de coordonate MOLDREF 99 la scara 1:10 000 și mai mare în conformitate cu prevederile art. 31 din Legea nr.778 din 27.12.2001 și art. 221 al codului subsolului.

La momentul actual conform datelor Agenției Relații Funciare și Cadastru în Republica Moldova activează 4 persoane certificate în domeniul geodeziei, cartografiei, prospectiunilor topografice și geoinformaticii care dețin categoria V (topografie minieră). Dintre aceste 4 persoane 2 activează în funcții publice și respectiv nu pot exercita această activitate.

La executarea lucrărilor topo geodezice și cartografice executanții urmează a respecta prevederile Legii nr. 778 din 27.12.2001 cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică;

Instrucțiunea pentru ridicarea topografică la scările 1:5000, 1:2000, 1:1000, 1:500 aprobată prin Ordinul nr. 73 din 03.04.2003 al Agenției Relații Funciare și Cadastru;

Atlasul de semne convenționale pentru planurile topografice la scările 1:5000, 1:2000, 1:1000, 1:500 aprobată prin Ordinul nr. 154 din 06.12.2016 al Agenției Relații Funciare și Cadastru,

În conformitate cu anexa Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, Agenția pentru Supraveghere Tehnică este organ de control și efectuează activitatea de control de stat în conformitate cu prevederile legii menționate.

În acest context, în conformitate cu prevederile Metodologiei controlului de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor, aferent domeniilor de competență ale Agenției pentru Supraveghere Tehnică, aprobată prin Hotărârea Guvernului Nr. 781/2018, la baza controlului de stat asupra activității de întreprinzător stau criteriile de risc relevante pentru domeniile de competență ale Agenției, cu acordarea punctajului corespunzător și raportarea acestuia la ponderea fiecărui criteriu de risc, în funcție de relevanța lui pentru nivelul general de risc.

Astfel, conform prevederilor Secțiunii a 8-a "Gradarea intensității riscului pentru domeniul geodezie și cartografie", pct. 32 HG nr.781/2018 cu privire la aprobarea Metodologiei sus menționată, subdiviziunea structurală - Direcția pentru Supraveghere Geodezică Tehnică și Regim la efectuarea controalelor de specialitate prioritar s-a axat pe efectuarea controalele de stat planificate, planificate în temeiul calculului riscului major determinat din informația prezentată de agenții economici, în strictă conformitate cu sistemul național de clasificare statistică și codificare (Clasificatorul activităților în economia Moldovei - CAEM Rev.2, aprobat prin Hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică nr.20/2009).

Conform art. 13 a Legii 778/2001 cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică, materialele și **datele obținute ca rezultat al lucrărilor astronomic geodezice, de nivelment, gravimetrice, cartografice, de aerofotografiere și altor lucrări în domeniu sînt supuse evidenței de stat**, în acest scop fiind **obligatorie prezentarea datelor cu privire la lucrările executate** pe parcursul anului de

gestiune către Agenția pentru Supraveghere Tehnică până la data de 15 ianuarie a anului următor.

De menționat faptul că, în adresa Agenției în perioada de referință, nu au parvenit informații de la agenții economici care își desfășoară activitatea la extragerea substanțelor minerale utile, precum că desfășoară și activități în domeniul geodeziei, cartografie și geoinformaticii.

Totodată, potrivit Codul Subsolului Nr.3/2009 art. 22¹, actul de confirmare a perimetrului geologic, inclusiv modul de solicitare, acordare, suspendare și retragere a actului de confirmare a perimetrului geologic pentru agenții economici se stabilește de Legea nr. 160/2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător în partea în care nu este reglementat de Codul Subsolului. Conform prevederilor pct. 2 lit.b), art. 22¹, unul din actele necesare pentru obținerea actului de confirmare este extrasul de pe harta topografică la scara de 1:25000 sau 1:10000, cu limitele sectorului de subsol atribuit și cu coordonatele geografice ale punctelor unghiulare stabilite în sistemul de coordonate MOLDREF99. Iar în cele din urmă perimetrul minier se emite de către Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale și se confirmă prin actul de confirmare.

În aceeași ordine de idei, potrivit prevederilor Art. 76 al Codului Subsolului, atribuțiile de verificare a întrunirii de către agenții economici cu activitate de extragere a substanțelor minerale utile în perimetrul atribuit privitor la ținerea documentației geologice și de topografie minieră, oportunitatea și autenticitatea datelor privind mișcarea rezervelor la exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile, respectarea prevederilor proiectelor, standardelor, normelor și regulilor la cercetarea geologică a subsolului și la exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile, precum și la recultivarea terenurilor degradate de lucrările miniere, astfel activitatea de control geologic de stat se efectuează de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului (alin. (1) art. 76 Codul subsolului nr. 3/2009).

Prin urmare, potrivit prevederilor art. 4 alin. (4) Legea 131/2012 privind controlul de stat al activității de întreprinzător, se interzice suprapunerea domeniilor de control între organele de control, totodată potrivit alineatului (7) în baza planurilor publicate ale controalelor, **organele de control sînt obligate să-și coordoneze acțiunile în privința controlului preconizat și să facă schimb de informații în cazul aceluiași obiect și/sau în cazul aceleiași persoane supuse controlului**, fapt care pe parcursul timpului nu a fost asigurată de entitatea cu competențele prioritare de supraveghere prevăzute de Codul Subsolului nr. 3/2009.

Potrivit art. 10 a HG nr. 1088/2018, pct. 1, 3, Agenția este investită cu drepturi să constate contravenții, să încheie procese-verbale cu privire la contravenții și să aplice sancțiuni în conformitate cu Codul contravențional al Republicii Moldova; să elibereze prescripții și să aplice sancțiuni în temeiul procesului verbal de control, conform prevederilor Legii nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, dar nu are atribuții la eliberarea actului permisiv privind atribuirea perimetrului minier. Totodată, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale nu are competențe de constatare și control potrivit art. 11, alin. (8) Legea 160/2011, autoritățile emitente care nu au funcții de organ de control și/sau de agent constatat în procesul contravențional, pentru stabilirea nerespectării de către titularul de act permisiv a cerințelor și condițiilor stabilite de lege, în cazul în care pentru validarea și constatarea neconformităților este necesară o verificare la fața locului, vor solicita și vor utiliza documentele eliberate de către organul de control și/sau agentul constatat cu atribuții în domeniul corespunzător.

Agencia pentru Supraveghere Tehnică, în scopul delimitării atribuțiilor și soluționării problemelor enumerate mai sus, consideră oportun, să fie informată/sezizată asupra încălcărilor comise de agenții economici pe competențele de constatare atribuite și delimitate de legile organice, fapt despre care până la moment Agenția nu a fost sesizată.

Mai multe divergențele cu care se confruntă Agenția pentru Supraveghere Tehnică în activitatea de supraveghere tehnică de stat, au fost incluse în Raportul de monitorizare a procesului de implementare al Legii nr.116 din 18.05.2012 privind securitatea industrială a obiectelor industriale periculoase plasat pe pagina autorității publice centrale ierarhic superioare Agenției, Ministerul Economiei și Infrastructurii actualmente Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

Necesitatea operării modificărilor Legii nr.116 din 18.05.2012, prin care se vor exclude lacunele ce țin de interpretarea art.2 și a Anexei nr.1 al Legii, în contextul confuziilor ce se creează la identificarea obiectelor industriale periculoase în domeniul folosirii subsolului, lipsa cadrului normativ secundar cu privire la mecanismul de evaluare a siguranței în procesul de exploatare pentru obiectele industriale periculoase cu termenul normativ de exploatare depășit, lipsa cadrului legal special menit să reglementeze cât activitatea, drepturile și obligațiile ale asiguratorilor atât și ale asiguraților de răspundere civilă, lipsa documentului-normativ tehnic în domeniul securității industriale care ar prevedea procedura de întocmire a declarației privind securitatea industrială, este stringentă.

Soluționarea problemelor pe domeniile atribuite este condiționată de delimitarea strictă a atribuțiilor conform competențelor, înregistrarea genului de activitate topogeodezică de către agenții economici ce desfășoară activități miniere identificat conform sistemului național de clasificare statistică și codificare (Clasificatorul activităților în economia Moldovei - CAEM Rev.2, aprobat prin Hotărârea Colegiului Biroului Național de Statistică nr. 20/2009), precum și aprobarea proiectului de lege Nr. unic 810/MEI Legea privind funcționarea în condiții de siguranță a obiectelor de producție și a instalațiilor tehnice potențial periculoase, care prioritar prevede declararea de către deținători a tuturor cerințelor care permit aprecierea criteriului de risc începând de la etapa de proiectare până la etapa scoaterii din uz, incluse în registrul de stat prevăzut de proiectul legii menționate.

Totodată, reieșind din considerentele că ținerea Cadastrului de stat al zăcămintelor și manifestărilor de substanțe minerale utile și balanțelor de stat ale rezervelor de substanțe minerale utile, conform art. 11 al Codului Subsolului, este atribuită Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, inclusiv și dreptul de confirmare a perimetrului geologic pentru explorarea subsolului, și de confirmare a perimetrului minier pentru extragerea substanțelor minerale utile, extragerea apelor subterane și construcția și exploatarea construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile, în lipsa coordonărilor/avizărilor de către alte autorități/entități implicate (AST), conform Anexei 1, compartiment III a Legii nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător, este oportun completarea capitolelor respective ale legilor menționate cu competențe elucidate de cadrul legal (Legile nr. 116/2012, nr. 778/2001, nr. 721/1996, HG.nr.1088/2017, etc.) pentru Agenția pentru Supraveghere Tehnică.

De asemenea, atribuirea de Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale a permisiunii pentru construcția și exploatarea construcțiilor subterane, în lipsa avizării privind aspectele prevăzute de legile nr.116/2012 privind securitatea industrială a obiectelor industriale periculoase, nr. 778/2001 cu privire la geodezie, cartografie și geoinformatică

și nr. 721/1996 privind calitatea în construcții, nu vor acoperi normele de securitate industrială, determinarea clară a amplasării acestor construcții conform punctelor geodezice cât și asigurarea calității în construcții în scopul realizării și menținerii pe întreaga durată de existență a exigențelor esențiale.

În cadrul audierilor și informațiilor prezentate, pe marginea subiectelor ce țin de controlul mișcării substanțelor minerale utile CA a constatat următoarele:

În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 539 din 23.04.2008, Agenda Națională Transport Auto (ANTA) este responsabilă de monitorizarea și controlul respectării efectuării pe drumurile publice a transporturilor cu greutate/sau gabarite ce depășesc limitele admise.

Astfel, ca urmare a acțiunilor de control întreprinse pe traseele publice în perioada anilor 2017 - 2021, pentru încălcarea normelor de transportare/încărcare a bunurilor divizibile de către furnizorii de bunuri divizibile/operatorii de transport rutier, de către inspectorii Agenției, au fost depistate încălcări și aplicate următoarele sancțiuni:

Anul 2017

1. 900 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 200 alin. (1) Cod Contravențional, la 452 transportatori, pentru încălcarea regulilor traficului de încărcături de mare gabarit sau supragrele cu vehicule, fiind aplicate amenzi în mărime de 5834 u.c., achitați în bugetul de Stat - 163,241 lei;
2. procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (4) Cod Contravențional pentru desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidenta tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, fiind aplicate amenzi în mărime de 504 u.c., achitați în bugetul de Stat - 12 600 lei;
3. 90 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (7) Cod Contravențional pentru efectuarea transportului de bunuri divizibile fără tichetul de cântar eliberat de furnizorul de bunuri divizibile, fiind aplicate amenzi în mărime de 5760 u.c., achitați în bugetul de Stat - 142 300 lei;
4. 851 procese-verbale privind controlul sarcinii pe osie, fiind calculate taxe în sumă de 1 192 783 lei, fiind documentați 419 operatori de transport rutier.

Anul 2018

1. 452 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 200 alin. (1) Cod Contravențional, la 294 transportatori, pentru încălcarea regulilor traficului de încărcături de mare gabarit sau supragrele cu vehicule, fiind aplicate amenzi în mărime de 4002 u.c., achitați în bugetul de Stat - 110,450 lei;
2. 25 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (2) Cod Contravențional pentru desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidenta tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, fiind aplicate amenzi în mărime de 6408 u.c., achitați în bugetul de Stat - 172 800 lei;

3. 32 procese-verbale cu privire la contravenție la 28 furnizori în baza art. 224 alin. (4) Cod Contravențional pentru încărcarea de către furnizorii de bunuri divizibile a vehiculelor rutiere folosite pentru transportul bunurilor divizibile astfel încât masa totală a vehiculului depășește masa totală maximă admisă, corespunzătoare sectorului de drum public unde este amenajat accesul de la punctul de încărcare, fiind aplicate amenzi în mărime de 7690 u.c., achitați în bugetul de Stat - 192 700 lei;
4. 131 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (7) Cod Contravențional pentru efectuarea transportului de bunuri divizibile fără tichetul de cântar eliberat de furnizorul de bunuri divizibile, fiind aplicate amenzi în mărime de 7756 u.c., achitați în bugetul de Stat - 188 679 lei;
5. 500 procese-verbale privind controlul sarcinii pe osie, fiind calculate taxe în suma de 2 241 659 lei, fiind documentați 281 operatori de transport rutier.

Anul 2019

1. 381 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 200 alin. (1) Cod Contravențional, la 247 transportatori, pentru încălcarea regulilor traficului de încărcături de mare gabarit sau supragrele cu vehicule, fiind aplicate amenzi în mărime de 5417 u.c., achitați în bugetul de Stat - 140,965 lei;
2. 22 procese-verbale cu privire la contravenție la 18 furnizori, în baza art. 224 alin. (2) Cod Contravențional pentru desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidența tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, fiind aplicate amenzi în mărime de 5434 u.c., achitați în bugetul de Stat - 135 850 lei;
3. 119 procese-verbale cu privire la contravenție la 76 furnizori în baza art. 224 alin. (4) Cod Contravențional pentru încărcarea de către furnizorii de bunuri divizibile a vehiculelor rutiere folosite pentru transportul bunurilor divizibile astfel încât masa totală a vehiculului depășește masa totală maximă admisă, corespunzătoare sectorului de drum public unde este amenajat accesul de la punctul de încărcare, fiind aplicate amenzi în mărime de 28 547 u.c., achitați în bugetul de Stat - 762 625 lei;
4. 43 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (7) Cod Contravențional pentru efectuarea transportului de bunuri divizibile fără tichetul de cântar eliberat de furnizorul de bunuri divizibile, fiind aplicate amenzi în mărime de 2512 u.c., achitați în bugetul de Stat - 65 800 lei;
5. 383 procese-verbale privind controlul sarcinii pe osie, fiind calculate taxe în suma de 2 146 295 lei, fiind documentați 222 operatori de transport rutier.

Anul 2020

1. 427 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 200 alin. (1) Cod Contravențional, la 245 transportatori, pentru încălcarea regulilor traficului de încărcături de mare gabarit sau supragrele cu vehicule, fiind aplicate amenzi în mărime de 4078 u.c., achitați în bugetul de Stat - 106 505 lei;
2. 13 procese-verbale cu privire la contravenție la 11 furnizori în baza art. 224 alin. (2) Cod Contravențional pentru desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidența tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, fiind aplicate amenzi în mărime de 2276 u.c., achitați în bugetul de Stat - 41 150 lei;

3. 151 procese-verbale cu privire la contravenție la 86 furnizori în baza art. 224 alin. (4) Cod Contravențional pentru încărcarea de către furnizorii de bunuri divizibile a vehiculelor rutiere folosite pentru transportul bunurilor divizibile astfel încât masa totală a vehiculului depășește masa totală maximă admisă, corespunzătoare sectorului de drum public unde este amenajat accesul de la punctul de încărcare, fiind aplicate amenzi în mărime de 22 328 u.c., achitați în bugetul de Stat - 465 650 lei;
4. 47 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (7) Cod Contravențional pentru efectuarea transportului de bunuri divizibile fără tichetul de cântar eliberat de furnizorul de bunuri divizibile, fiind aplicate amenzi în mărime de 1800 u.c., achitați în bugetul de Stat - 41 250 lei;
5. 706 procese-verbale privind controlul sarcinii pe osie, fiind calculate taxe în suma de 1 439 404 lei, fiind documentați 365 operatori de transport rutier.

Anul 2021 - pînă la data de 29.11.21

1. 813 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 200 alin. (1) Cod Contravențional, la 402 transportatori, pentru încălcarea regulilor transportului de încărcături de mare gabarit sau supragrele cu vehicule, fiind aplicate amenzi în mărime de 6799 u.c., achitate în bugetul de Stat - 140 280 lei;
2. 18 procese-verbale cu privire la contravenție la 15 furnizori, în baza art. 224 alin. (2) Cod Contravențional pentru desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidența tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, fiind aplicate amenzi în mărime de 2 924 u.c., achitați în bugetul de Stat - 41 150 lei;
3. 153 procese-verbale cu privire la contravenție la 64 furnizori în baza art. 224 alin. (4) Cod Contravențional pentru încărcarea de către furnizorii de bunuri divizibile a vehiculelor rutiere folosite pentru transportul bunurilor divizibile astfel încât masa totală a vehiculului depășește masa totală maximă admisă, corespunzătoare sectorului de drum public unde este amenajat accesul de la punctul de încărcare, fiind aplicate amenzi în mărime de 24 660 u.c., achitați în bugetul de Stat - 514 173 lei;
4. 37 procese-verbale cu privire la contravenție în baza art. 224 alin. (7) Cod Contravențional pentru efectuarea transportului de bunuri divizibile fără tichetul de cântar eliberat de furnizorul de bunuri divizibile, fiind aplicate amenzi în mărime de 1413 u.c., achitați în bugetul de Stat - 31 585 lei;
5. 1020 procese-verbale privind controlul sarcinii pe osie, fiind calculate taxe în suma de 68 452 euro, fiind documentați 469 operatori de transport rutier.

Urmare a audierilor și informațiilor prezentate CA, în domeniul calculului și monitorizării volumelor extrase și mișcarea acestora, a făcut următoarele concluzii:

1. Neglijând prevederile cadrului normativ o bună parte de beneficiari ai dreptului de exploatare a substanțelor minerale utile nu execută lucrările topografice miniere în sistemul de coordonate (MoldRef99) și altitudini (Baltic 77) național. Avînd în vedere că aceste prospecțiuni stau la baza calculării volumelor de substanțe minerale utile, iar datele sunt păstrate în exclusivitate la beneficiar,

- reprezintă un risc major de declarare a volumelor incorecte și lipsa posibilității efectuării unor verificări veridice din partea IPM în cadrul controalelor;
2. Din totalul de 200 perimetre miniere doar pentru 137 coordonatele punctelor de cotitură sunt reprezentate în sistemul de coordonate MoldRef99, pentru restul 63 în sistem de coordonate conventional;
  3. Proiectele de execuție cu compartimentul de recultivare și conservare se păstrează în exclusivitate la beneficiar, iar deseori nu sunt prezentate IPM în cadrul controlului sau se atestă lipsa acestora. Aceasta face greu, sau chiar imposibil de realizat verificarea respectării prevederilor în cadrul controalelor efectuate de către IPM;
  4. Nu funcționează mecanismul de raportare periodică și transmitere a materialelor topografiilor minieră, către instituțiile statului (experiența altor țări), necătînd la obligația legală cel puțin odată în an să fie transmise către AST;
  5. Lucrările de topografie minieră sunt executate de persoane fizice și juridice în lipsa certificatului de Calificare a specialistului în domeniul geodeziei, cartografiei, prospecțiunilor topografice și geoinformaticii categoria V (topografie minieră). Această situație plasează lucrările în câmpul ilegalității;
  6. În cadrul controalelor efectuate IPM nu verifică deținerea de către executanții lucrărilor de topografie minieră a certificatelor de calificare în domeniu și nu coordonează acțiunile în privința controlului preconizat și să facă schimb de informații în cazul aceluiași obiect și/sau în cazul aceleiași persoane supuse controlului cu AST în domeniul dat (obligație stipulată în art. 4 alin. (7), Legea 131/2012 privind controlul de stat al activității de întreprinzător);
  7. Mecanismul de monitorizare și verificare a lucrărilor topografice miniere nu este fezabil și practic nefuncțional, una din cauze fiind lipsa de specialiști calificați și dotare tehnică corespunzătoare a IPM;
  8. Multitudinea de abateri depistate de ANTA în domeniul mișcării resurselor minerale utile în partea ce ține de desfășurarea activității furnizorilor de bunuri divizibile fără a avea în dotare, în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile și/sau a vehiculelor rutiere sau fără a emite și tine evidenta tichetelor de cântar, ștampilate și semnate pentru fiecare vehicul utilizat pentru distribuirea rutieră a bunurilor divizibile care pleacă din punctele proprii de cântărire, denotă un grad sporit de evaziune fiscală prin diminuarea volumelor de substanțe minerale utile, mișcarea substanțelor minerale utile în mod repetat cu aceleași acte;
  9. Creșterea constantă a contravențiilor legate de depășirea sarcinii pe osie și masa totală a vehiculului care depășește masa totală maximă admisă, corespunzătoare sectorului de drum public unde este amenajat accesul de la punctul de încărcare, denotă un grad sporit de ineficiență a sistemului de sancționare pentru asemenea tipuri de încălcări. Aceste abateri duc la deteriorarea avansată a căilor de comunicație rutieră, care de regulă nu sunt proiectate și construite pentru asemenea sarcină;
  10. Parte indispensabilă a realizării proiectului de exploatare a resurselor minerale utile este proiectarea și construcția drumurilor de ocolire a perimetrului intravilanului localităților. Cu toate acestea majoritatea beneficiarilor de subsol evită această componentă economisind surse financiare considerabile în detrimentul confortului și calității vieții populației și infrastructurii stradale;
  11. Conducătorii vehiculelor de mare tonaj încalcă sistematic prevederile cadrului normativ cu privire la respectarea regimului de viteză și orelor de circulație. În asemenea mod sunt create situații cu risc sporit de accidente și diminuarea gradului de confort și a calității vieții pentru locuitorii localităților limitrofe carierelor sau celor de tranzit;

12. *Lipsește un mecanism de monitoring și schimb de date în timp real a mișcării substanțelor minerale utile.*
13. *Utilizarea rațională a resurselor minerale este imposibilă fără o supraveghere și monitorizare adecvată a proceselor și volumelor de extragere la toate etapele de valorificare a acestora. Indiferent de faptul, dacă domeniile economiei naționale sunt asigurate cu materie primă minerală pe un termen suficient de îndelungat sau nu, se impune valorificarea rațională și protecția resurselor subsolului. Aceasta rezultă din faptul, că intervențiile asupra subsolului afectează mediul, care are un impact cumulativ negativ, inclusiv asupra monumentelor naturale geologice, paleontologice, hidrologice etc., aflate în perimetrul minier și în apropierea acestuia. Astfel, pe prim plan apare necesitatea de a monitoriza corect procesele de explorare și exploatare a zăcămintelor, precum și valorificarea optimă a componentilor utili din zăcămint. În ceea ce privește cartările geologice la scară mare și prospecțiunile efectuate în scopul sporirii rezervelor de substanțe minerale de larg consum la moment nu sunt actuale.*
14. *Controlul privind utilizarea rațională a subsolului este insuficient. Unica întreprindere de stat care efectuează explorarea și evaluarea rezervelor și remarcă unele trăsături de instituție monopolistă, este Expediția Hidrogeologică din Moldova care se află sub tutela Agenției proprietății Publice, actualmente subordonată Guvernului. Aceiași expediție este antrenată în realizarea programelor de monitorizare a proceselor geologice de risc (dintre care și cele legate de exploatarea subsolului). Astfel, AGRM, care este responsabilă de efectuarea unui astfel de monitoring, fiind subordonată MM, nu-și poate realiza într-un mod direct funcțiile privind exploatarea optimă a zăcămintelor deoarece controlul geologic de stat, inclusiv controlul asupra respectării normelor ecologice sunt realizate de IPM.*

Recomandări în domeniul calculului și monitorizării volumelor extrase și mișcarea acestora

1. *Asigurarea respectării de către agenții economici beneficiari ai subsolului a prevederilor cadrului normativ în domeniul executării lucrărilor topografice miniere, prin:*
  - 1.1. *Notificarea și informarea agenților economici cu privire la obligativitatea conformării prevederilor cadrului normativ în domeniul executării lucrărilor topografice miniere în sistemul de coordonate și altitudini național (Moldref99; Baltic77);*
    - **Responsabil:** Agenția Supraveghere Tehnică;
    - **Control:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
    - **Termen de realizare și raportare:** 15 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
    - **Raportor:** Agenția Supraveghere Tehnică, Agenția Relații Funciare și Cadastru;
  - 1.2. *Transformarea cartogramelor, compartimentelor proiectelor, perimetrelor miniere, topografiilor miniere și altor date necesare trecerii la executarea din moment și pe viitor a lucrărilor de topografie minieră în sistemul de coordonate MoldRef99 și sistemul de altitudini Baltic77. Executarea lucrărilor de topografie minieră exclusiv în sistemul de coordonate și altitudini naționale;*
    - **Responsabil:** Agenți economici beneficiari ai subsolului;
    - **Control:** Agenția Supraveghere Tehnică în comun cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului;

- **Termen de realizare și raportare:** 45 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Agenția Supraveghere Tehnică;
- 1.3. Dezvoltarea unui mecanism de transmitere în timp real a topografiilor miniere sau integrarea acestui proces în Registrul topografo-geodezic de stat dezvoltat actualmente de Agenția Relații Funciare și Cadastru, în calitate de autoritate administrativă responsabilă de implementarea politicilor în domeniul geodeziei, cartografiei și geoinformaticii.
- **Responsabil:** Agenția Supraveghere Tehnică în comun cu Agenția Relații Funciare și Cadastru;
  - **Control:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
  - **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
- 1.4. Dezvoltarea unui mecanism tranzitoriu de transmitere a topografiilor miniere către AST prin intermediul mail sau alt mecanism, cu stocarea acestora și asigurarea accesului la aceste materiale a autorităților statului cu competențe pe domeniu. Elaborarea și aprobarea unui regulament de asigurare a funcționării procesului;
- **Responsabil:** Agenția Supraveghere Tehnică;
  - **Control:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
  - **Termen de realizare și raportare:** 15 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Agenția Supraveghere Tehnică;
- 1.5. Notificarea/informarea agenților economici beneficiari ai subsolului despre obligativitatea legală de prezentare a topografiilor miniere către AST cu indicarea unui termen rezonabil de conformare;
- **Responsabil:** Agenția Supraveghere Tehnică în comun cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului;
  - **Control:** Agenția Supraveghere Tehnică;
  - **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Agenția Supraveghere Tehnică;
- 1.6. Notificarea/informarea agenților economici beneficiari ai subsolului despre obligativitatea executării lucrărilor de topografie minieră doar de specialiști certificați, cu informarea AST, în termen de 10 zile, privind: persoana nominal, nr. certificatului de calificare termen de valabilitate, etc.;
- **Responsabil:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
  - **Control:** Agenția Supraveghere Tehnică;
  - **Termen de realizare și raportare:** 15 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
  - **Raportor:** Agenția Relații Funciare și Cadastru;
- 1.7. Verificarea respectării prevederilor cadrului normativ în domeniul executării lucrărilor de topografie minieră în cadrul controalelor efectuate de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului odată cu coordonarea acțiunilor în privința controlului preconizat și schimb de informații în cazul aceluiași obiect și/sau în cazul aceleiași persoane supuse controlului, cu Agenția de Supraveghere Tehnică;
- **Responsabil:** Inspectoratul pentru Protecția Mediului în comun cu Agenția Supraveghere Tehnică;
  - **Control:** Ministerul Mediului;
  - **Termen de realizare și raportare:** permanent;

- **Raportor:** Inspectoratul pentru Protecția Mediului; Ministerul Mediului
- 1.8. Evaluarea capacității tehnice și instituționale a IPM, raportate la sarcini, reconceptualizarea și întărirea capacităților după necesități;
- **Responsabil:** Ministerul Mediului în comun cu Inspectoratul pentru Protecția Mediului
  - **Control:** Ministerul Mediului;
  - **Termen de realizare și raportare:** 90 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Mediului
2. Îmbunătățirea sistemului de reglementare și monitoring a mișcării substanțelor minerale utile prin:
- 2.1. Elaborarea și înaintarea propunerilor de modificare a cadrului normativ pentru instituirea obligativității de a avea în dotare în punctele de încărcare a vehiculelor, instalații de cântărire a bunurilor divizibile, pentru agenții economici care desfășoară activități de furnizare a bunurilor divizibile. Dotarea instalațiilor de cântărire a bunurilor divizibile, în punctele de încărcare a vehiculelor cu elemente de transmitere a datelor în timp real, prin soluțiile de interoperabilitate guvernamentale, cu asigurarea accesului entităților publice cu competențe în domeniu sau conexe domeniului.
- **Responsabil:** Ministerul Finanțelor/Serviciul Fiscal de Stat în comun cu ANTA;
  - **Entități vizate:** Agenția de Guvernare Electronică
  - **Control:** Ministerul Finanțelor;
  - **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Finanțelor
- 2.2. Dotarea în punctele de încărcare a vehiculelor, cu instalații de cântărire a bunurilor divizibile, pentru agenții economici care desfășoară activități de furnizare a bunurilor divizibile, dotate cu opțiunea măsurării sarcinii pe osie și elemente de transmitere a datelor în timp real, prin soluțiile de interoperabilitate guvernamentale, cu asigurarea accesului entităților publice cu competențe în domeniu sau conexe domeniului.
- **Responsabil:** Agenții economici beneficiari ai subsolului, cu activități de furnizare a bunurilor divizibile;
  - **Control:** Ministerul Finanțelor;
  - **Termen de realizare și raportare:** 120 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Finanțelor
- 2.3. Stabilirea și aprobarea măsurilor de prevenire a depășirii regimului de viteză a mașinilor de mare tonaj, care transportă substanțe minerale utile (dotarea cu GPS tracking cu semnalizare automată în timp real a încălcărilor, instalarea sistemelor de calcul a vitezei medii parcurse pentru sectoare cu risc sporit, înăsprirea sancțiunilor, etc.)
- **Responsabil:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Afacerilor Interne
  - **Control:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
  - **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
3. Îmbunătățirea sistemului de monitoring a deținerii și respectării cadrului normativ și prevederilor proiectelor de execuție și compartimentelor de recultivare:

3.1. *Modificarea cadrului normativ prin stabilirea obligativității agenților economici beneficiari ai subsolului de a transmite o copie confirmată a proiectului de execuție cu compartimentul de recultivare în forma analogică și digitală către AGRM;*

- **Responsabil:** Ministerul Mediului în comun cu AGRM
- **Control:** Ministerul Mediului
- **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** Ministerul Mediului

3.2. *Notificarea/informarea agenților economici beneficiari ai subsolului despre obligativitatea de a transmite o copie confirmată a proiectului de execuție cu compartimentul de recultivare în forma analogică și digitală către AGRM;*

- **Responsabil:** AGRM
- **Control:** Ministerul Mediului
- **Termen de realizare și raportare:** 45 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** AGRM

3.3. *Sistematizarea și transmiterea unei copii confirmate a proiectului de execuție cu compartimentul de recultivare în forma analogică și digitală către AGRM;*

- **Responsabil:** Agenții economici beneficiari ai subsolului
- **Control:** AGRM
- **Termen de realizare și raportare:** 120 zile din momentul aprobării prezentului Raport;
- **Raportor:** AGRM

5. Constatările Comisiei de anchetă privind exploatarea resurselor minerale utile

Pe parcursul activității sale, Comisia de anchetă a efectuat o serie de audieri publice în cadrul cărora a fost auditată informațiile parvenite din partea Ministerului Mediului, Inspectoratului pentru Protecția Mediului, Inspectoratului General al Poliției, Procuraturii Generale, Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale și altor entități referitor la modul de exploatare a resurselor minerale utile.

Urmare audierilor efectuate și a vizitelor în teren, Comisia de anchetă prezintă în cele ce urmează constatările, concluziile și recomandările de rigoare.

5.1 Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a resurse naturale utile solide

Urmare audierilor efectuate cu participarea autorităților publice responsabile și a vizitelor în teren, Comisia de anchetă a stabilit că cele mai frecvente încălcări depistate în domeniul valorificării substanțelor minerale utile solide sunt:

- extragerea neautorizată a substanțelor minerale din extravilanul localităților, precum și neîntreprinderea de către autoritățile publice a măsurilor pentru contracararea acestor fenomene negative;

- valorificarea substanțelor minerale utile de către agenții economici cu încălcarea prevederilor contractelor de folosință a subsolului, perimetrului minier, planurilor de execuție, exploatare, recultivare, etc;
- desfășurarea activității de exploatare minieră pe terenurile cu destinație agricolă, în lipsa excluderii temporare a acestora din circuitul agricol și fără achitarea despăgubirilor corespunzătoare de producție agricolă;
- nerecultivarea sectoarelor de teren degradate de lucrări miniere, ca rezultat solului și mediului înconjurător cauzându-se prejudicii în proporții considerabile.

Aspecte relevante comunicate de către entitățile responsabile de monitorizare, control și contracarare a acțiunilor ilicite de extragere a resurselor minerale utile solide

Inspectoratul pentru Protecția Mediului

Conform informațiilor prezentate de Inspectoratul pentru Protecția Mediului, în anul 2018, au fost efectuate 2 controale în domeniul protecției subsolului.

În anul 2019, de către Direcția control geologic și resurse funciare au fost supuse controlului planificat 23 zăcăminte de substanțe minerale, efectuate 15 controale inopinate și 6 inspectări a cazurilor de exploatare ilegală a subsolului.

Ca urmare, suma totală a prejudiciului cauzat subsolului calculat constituie 55 817 164 lei, solului 4 408 249 lei, dar dat fiind faptul că o parte din ele se află la examinare în instanța de judecată, ca urmare, suma finală poate diferința. Totodată, conform datelor prejudiciile încasate sunt în valoare de 1 109 245 lei.

În 11 cazuri acțiunile ilegale ale agenților economici cad sub incidența Codului penal, din care considerente, în conformitate cu cerințele art. 262 al Codului de Procedură Penală, materialele de control au fost expediate în adresa organelor de drept, care la moment sunt examinate sub aspect penal.

De asemenea au fost întocmite 17 procese verbale contravenționale cu aplicarea amenzilor în valoare de 100 900 lei, dintre care achitată este suma de 42 950 lei.

În perioada anului 2020 au fost supuse controlului planificat 8, și controlului inopinat 15 zăcăminte de substanțe minerale. De asemenea a fost efectuată inspectarea privind protecția mediului și folosirea rațională a resurselor naturale la 12 terenuri, proprietatea Administrației Publice Locale, pentru documentarea cazurilor de extragere ilegală a substanțelor minerale utile.

Ca urmare a controalelor efectuate, a fost evaluat prejudiciul cauzat subsolului în sumă de 39 060 717 lei, iar solului 7 440 699 lei. Totodată, conform datelor contabile prejudiciile achitate în anul 2020 sunt în valoare de 99 293 lei.

Pentru 6 cazuri, acțiunile ilegale ale agenților economici cad sub incidența Codului penal, și în conformitate cu cerințele art. 262 al Codului de Procedură Penală, materialele de

control au fost expediate în adresa organelor de drept. Au fost întocmite 16 procese verbale contravenționale cu aplicarea amenzilor în valoare de 47 250 lei, dintre care achitată este suma de 23 625 lei.

În perioada anului 2021, la compartimentul control geologic și resurse funciare, au fost efectuate 22 controale planificate, 9 inopinate, un control suplimentar (SA „Cariera Micăuți”) și inspectarea privind protecția mediului și folosirea rațională a resurselor naturale la 8 terenuri, proprietatea Administrației Publice Locale, pentru documentarea cazurilor de extragere ilegală a substanțelor minerale utile.

În cadrul acțiunilor de constatare, Direcția a calculat prejudicii cauzate mediului în valoare de 733 459 932 lei dintre care 684 865 852 lei prejudiciu evaluat urmare exploatării ilegale a zăcământului de calcar brut pentru construcții „Micăuți” de către SA „Cariera Micăuți”, ulterior s-a efectuat reevaluarea de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului a prejudiciului cauzat de către SA „Cariera Micăuți”, în valoare de 103 745 130,92 lei.

De asemenea au fost evaluate pierderi ale producției agricole în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol în sumă de 13 451 078 lei, întocmite 28 Procese-verbale cu privire la contravenție, aplicate amenzi în valoare de 54 100 lei, achitate integral. Au fost înaintate 7 Denunțuri în temeiul art.262 Cod de procedură penală, către organele de drept.

Mai jos redăm informația detaliată pe agenți economici în a căror activitate au fost constatate abateri de la prevederile legale, cu indicarea valorii prejudiciului adus mediului :

1. **S.R.L. „Goiana Petr.Co”** - exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Răculești”, situat la 0,3 km de s. Răculești, r. Criuleni. În rezultatul controlului efectuat de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului sa constatat faptul nerespectării procedurii de schimbare a destinației terenului pe o suprafață de 5,22 ha. Astfel, pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol în scopul exploatării zăcământului, constituie suma de 788 415,15 lei. Pe caz, în temeiul art.263 al Codului de procedură penală al RM a fost înaintat un denunț către Procuratura Generală a RM.

La zăcământul de nisip din extravilanul s. Cîrnățeni, r. Căușeni, controlul nu a fost efectuat, agentul economic nu s-a prezentat și nu a prezentat actele permise

2. **Î.S. „Mina de piatră Mileștii Mici”** - exploatarea zăcământului de calcar pentru tăierea blocurilor și plăcilor „Mileștii Mici – I”.

În rezultatul controlului efectuat s-a constatat următoarele aspecte: nerespectarea condițiilor proiectului de execuție (la capitolul susținerea tavanului), întreprinderea nu activează din anul 2017 și se află în proces de insolabilitate, i-au fost înaintate prescripții, i-a fost aplicată amendă în baza art.405, art.55³ ale Codului contravențional al RM în mărime de 400 u.c. (20000 lei);

3. **S.A. „Cariera Cobusca”** - exploatarea zăcământului de nisip pentru construcții „Cobusca” amplasat la Sud-Vest de s. Cobusca Veche, r. Anenii Noi.

În rezultatul controlului efectuat s-a constatat următoarele aspecte: lucrările rămân restante pe o suprafață de 20,6 ha în raport cu planul calendaristic al proiectului de recultivare, lipsa înregistrării de stat în Registrul bunurilor imobile a unor terenuri atribuite în folosință, i-au fost înaintate prescripții.

4. **S.R.L. „Remih&Co”** – exploatarea zăcămintului de nisip-prundiș „Slobozia-Dușca”, situat la 1,0 km de s. Slobozia-Dușca, r. Criuleni.

În rezultatul controlului s-a constatat următoarele aspecte: nerespectarea procedurii de schimbare a destinației și scoaterea nelegitimă a terenurilor din circuitul agricol cu o suprafață de 1,8 ha fapt ce a cauzat pierderi ale producției agricole în valoare de 286 176,096 lei, efectuarea decopertării neselective a stratului de sol fertil în procesul efectuării lucrărilor de exploatare, neprotejarea terenului contra poluării cu deșeuri industriale, produse petroliere și gunoi menajer, i-au fost înaintate prescripții, ia fost întocmit proces-verbal în temeiul art. 154 alin. (2) din Codul contravențional al RM.

5. **S.R.L. „Ionel Agil”** – exploatarea zăcămintului de nisip pentru construcție „Bravicea”, situat la 1,6 km Sud de s. Bravicea, r. Călărași.

În rezultatul controlului s-a constatat următoarele aspecte: nerespectarea procedurii de schimbare a destinației și scoaterea nelegitimă a terenurilor din circuitul agricol cu o suprafață de 1,10 ha fapt ce a cauzat pierderi ale producției agricole în valoare de 39 349,20 lei, i-au fost înaintate prescripții, ia fost aplicată amendă în baza art.116 aln. (1) din Codul contravențional al RM în mărime de 120 u.c. (6000 lei).

6. **S.A. „Calcar”** – exploatarea zăcămintului de calcar pentru construcție „Beleaviniți”, amplasat la 3 km Est de s. Beleaviniți, r. Briceni.

În cadrul controlului s-a depistat că configurația geometrică existentă a sectorului de teren cu nr. cadastral 1413105201, nu corespunde cu configurația terenului atribuit în folosință, fiind omisă o parte a terenului în partea de Sud-Est a zăcămintului. Anterior de către specialistul OCT Briceni fiind propusă modificarea planului geometric pe segmentele 1-27, fapt nerealizat până la momentul controlului. Întreprinderii i-au înaintate prescripții.

7. **S.R.L. „Divaserv Media”** - exploatarea zăcămintului de calcar brut pentru construcții „Ștefănești” situat la periferia de Est a s. Ștefănești, r. Florești.

În cadrul controlului au fost constatate abateri privind dreptul de folosire a terenului proprietate publică. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții și aplicată amendă în baza art.116 din Codul contravențional al RM în mărime de 240 u.c. (12000 lei).

8. **S.R.L. „Extracamelcom”** – exploatarea zăcămintului de nisip pentru construcții „Isacova” amplasat la 2,9 km Vest de s. Isacova, r. Orhei. În rezultatul controlului a fost constatat faptul nerespectării condițiilor proiectului de recultivare în raport cu planul calendaristic de recultivare la care sau constatat restante, la fel stația de sortare era amplasată parțial pe teren cu destinație agricolă, suprafața de 0,0671 ha. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții și aplicată amendă în baza art.116 din Codul contravențional al RM în mărime de 120 u.c. (6000 lei).

9. **S.R.L. „Loticons”** – exploatarea zăcămintului de nisip-prundiș „Cîrnățeni” amplasat la 1,5 km Vest de s. Cîrnățeni, r. Căușeni.

În cadrul controlului a fost depistată depășirea perimetrului minier pe suprafața de 0,57 ha, la fel nu s-a respectat procedura de schimbare a destinației terenurilor agricole pe suprafața de 0,8288 ha. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

10. S.R.L. „Agroindservice-M” – exploatarea zăcământului complex de argilă betonică și calcar pentru construcții „Prodănești” amplasat la 1 km Vest de s. Prodănești, r. Florești.

În rezultatul controlului a fost constatat că pe o suprafață de 0,4989 ha, unde se efectuează lucrări de extragere, terenul nu este înregistrat în Registrul bunurilor imobile, nu are delimitare grafică respectiv nu a fost posibil de stabilit categoria de destinație și proprietarul. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

11. S.R.L. „Bavir” - exploatarea zăcământului de argilă nisipoasă „Răuțel” situat la Nord-Est de s. Răuțel, r. Fălești.

În rezultatul controlului s-a constatat că lucrările de extragere a substanțelor minerale utile se efectuau în lipsa actelor permise și cu nerespectarea procedurii de schimbare a destinației terenului pe o suprafață de 1,9140 ha, de unde au fost extrase ilegal roci argiloase în volum de 13037,7 m³. Astfel, pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol în scopul exploatării zăcământului, constituie suma de 273 870,52 lei. Procesul verbal de control a fost contestat, pe rol în instanța de judecată.

12. S.A. „Cariera Cobani”. În rezultatul controlului s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic. A fost recomandat perfectarea perimetrului minier în sistemul național de coordonate MOLDREFF99.

13. S.R.L. „Mina de piatră Lalova” – exploatarea zăcământului de calcar pentru tăierea blocurilor și plăcilor „Lalova” situat la periferia de Nord a s. Lalova, r. Rezina. În rezultatul controlului a fost constatat faptul că lucrările de exploatare se efectuează în lipsa planului de dezvoltare a lucrărilor miniere pentru anul 2019 coordonat cu AGRM. La fel, pe unele porțiuni de tavan ancorat persistau desprinderi de rocă. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

14. S.R.L. „Magia Pietrei” – exploatarea zăcământului de calcar pentru construcții „Cricova-I” (sectorul Făurești) situat la 0,8 km Nord-Vest de or. Cricova, mun. Chișinău. În rezultatul controlului a fost constatat faptul nerespectării condițiilor proiectului de execuție la capitolul susținerea tavanului. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

15. S.A. „Pietriș” – exploatarea zăcământului de calcar „Ghidighici”. În rezultatul controlului a fost constatat faptul că lucrările de extragere nu se efectuează din anul 2014, zăcământul a fost exploatat cu numeroase și grave încălcări. Întreprinderii i-a fost aplicată amendă în baza art.405, art.119 aln. (5) și (9) ale Codului contravențional al RM în mărime de 100 u.c. (5000 lei). De către Procuratura Generală a fost dispusă pornirea urmăririi penale, iar cauza a fost expediată Procuraturii mun. Chișinău, oficiul Buiucani, pentru organizarea efectuării urmăririi penale.

S-a efectuat controlul terenului cu nr. cadastral 0124108196, la solicitarea Centrului Național Anticorupție. Materialele de constatare au fost expediate către Centru Național Anticorupție.

16. S.R.L. „Pietriș Grup” – exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Delacău-Puhăceni” amplasat între satele Delacău și Puhăceni, r. Anenii Noi. În rezultatul controlului au fost constatate unele abateri privind dreptul de posesie asupra terenurilor. În partea de Nord a zăcământului sunt amplasate, o haldă de roci de decopertare pe suprafața de 1,0153 ha și o haldă de sol fertil pe o suprafață de 0,7748 ha, pe teren ce nu

este înregistrat în cadastrul bunurilor imobile, respectiv nu a fost posibil de stabilit categoria de destinație și proprietarul. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții și i-a fost întocmit Proces-verbal contravențional, aplicată amendă în baza art.116 aln. (2) din Codul contravențional al RM în mărime de 180 u.c. (9000 lei).

17. S.A. „Tezeu Lux” – exploatarea zăcământului de nisip și calcare „Otaci” amplasat în s. Vălcineț, r. Ocnița. În rezultatul controlului a fost constatat faptul nerespectării condițiilor Proiectului de execuție la capitolul parametrii treptelor și a bermelor. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

La solicitarea PCCOCS oficiul Nord, în rezultatul controlului s-a constatat că, la exploatarea zăcământului complex de argilite pentru producerea cheramzitului și gresii pentru producerea pietrei brute „Vălcineț”, nu sunt respectați parametrii treptelor prevăzuți în Proiectul de exploatare a zăcământului. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. Materialele de control remise PCCOCS oficiul Nord.

În contextul exploatării zăcământului de nisipuri pentru modelare și de piatră brută „Otaci” amplasat la 0,5 km Sud-Vest de or. Otaci, r. Ocnița, în rezultatul controlului efectuat s-a constatat că o suprafață de 1,24 ha afectată de lucrări miniere, ce nu are nr. cadastral și delimitare grafică, nu sunt respectați parametri de exploatare prevăzuți în Proiectul de exploatare. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții, a fost întocmit Proces-verbal contravențional și aplicată amendă în temeiul art.119 alin. (4) din Codul contravențional al RM în mărime de 80 u.c. (4000 lei).

18. S.A. „Cariera Șaptebani” – exploatarea zăcământului de piatră brută „Șaptebani” situat la 2,5 km Nord-Vest de s. Șaptebani, r. Glodeni. În cadrul controlului nu au fost prezentate Proiectele de execuție, recultivare. De asemenea, nu a fost posibil de verificat dacă exploatarea se efectuează în limitele perimetrului minier din motiv că perimetrul minier a fost întocmit în sistem convențional de coordonate diferit de sistemul național MOLREFF99 în care lucrează echipamentul din dotare. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

19. S.R.L. „Carferm” – exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Cetireni-II” situat în extravilanul s. Cetireni, r. Ungheni. În rezultatul controlului a fost constatat faptul nerespectării condițiilor Proiectului de execuție la capitolul parametrii treptelor de extragere și nu este respectat Proiectul de recultivare tehnică a carierei. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. A fost aplicată amendă în baza art.405, art.119 alin. (5) și (9) ale Codului contravențional al RM în mărime de 100 u.c. (5000 lei).

20. S.R.L. „Maconrut” – exploatarea zăcământului de calcar pentru construcții „Brînzeni I, II” amplasat la 1 km Nord-Vest de s. Brînzeni, r. Edineț. În rezultatul controlului a fost constatat faptul nerespectării perimetrului minier precum și abateri de la Proiectele tehnice. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

În contextul exploatării zăcământului de calcar brut pentru construcții „Balatina”, situat la 0,7 km Est de s. Balatina, r. Glodeni, s-a emis prescripția cu privire la: autentificarea dreptului de folosință, perfectarea perimetrului minier în sistemul de coordonate MOLREFF99 (termen 30.06.2021). Întreprinderii i-a fost aplicată amendă în mărime de 10000 lei, din care 5000 lei s-a achitat.

21. S.R.L. „Soracidor” - exploatarea zăcământului de nisip și nisip-prundiș „Holoșnița” amplasat la 1,75 km Vest de s. Holoșnița, r. Soroca. În rezultatul controlului a fost constatat că au fost depășite limitele perimetrului minier pe o suprafață de 0,3105 ha, la fel au fost constatate unele abateri privind dreptul de posesie asupra terenurilor și

respectarea procedurii de schimbare a categoriei de destinație a terenului. Întreprinderii i-a fost aplicată amendă în baza art.405, art.116 alin. (1), art.154 alin. (1) ale Codului contravențional al RM în mărime de 400 u.c. (20000 lei).

22. S.R.L. „Rocaprund” – exploatarea zăcământului de calcar pentru construcții „Zăicani”, situat în s. Zăicani, r. Rîșcani. În rezultatul controlului au fost depistate abateri de la Proiectul tehnic, prezentarea Fondului de stat de informații privind subsolul de date eronate despre rezervele de substanțe minerale extrase și rămase în subsol. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. Astfel, pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol în scopul exploatării zăcământului, constituie suma de 1 029 439,012 lei. În temeiul art.263 al Codului de procedură penală al RM a fost înaintat Denunț către Procuratura Generală. Pe rol în instanța de judecată.

23. S.A. „Crioconstrucția”, exploatarea zăcământului de nisip-prundiș pentru construcții „Ohrincea” (partea de Est), amplasat la 0,5 km Est de s. Ohrincea, r. Criuleni. În rezultatul controlului s-a constatat că întreprinderea exploatează zăcământul pe terenuri fără a respecta procedura de schimbare a destinației, fiind calculate și transmise către administrația publică locală pentru recuperare, pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol ce constituie 370 232,37 lei. Întreprinderii i-a fost aplicată amendă în baza art.116 din Codul contravențional al RM în mărime de 120 u.c. (6000 lei).

24. G.Ț. „Agros”, la solicitarea Direcției generale teritoriale „Nord” a Centrului Național Anticorupție, privitor la extragerile ilegale din extravilanul s. Natalievca, r. Fălești. În cadrul controlului s-a constatat faptul că au fost efectuate lucrări de construcție a unui iaz cu suprafața de 0,6463 ha, în baza Proiectului care nu este avizat conform prevederilor legislației de mediu. Au fost transmise către DGT Nord a CNA materialele de constatare și Raportul privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul pretinselor extrageri nelegitime a substanțelor minerale utile în mărime de 531 972,80 lei pentru identificarea persoanelor vinovate.

25. S.R.L. „Rutador”, în cadrul controlului efectuat în extravilanul s. Cornești, r. Ungheni, a fost constatată existența unor excavații de unde au fost extrase ilegal substanțe minerale utile sub formă de argilă. Urmare a calculelor efectuate s-a constatat că prejudiciul cauzat constituie 55 274 lei, prejudiciul fiind recuperat. Întreprinderii i-a fost aplicată amendă în baza art.405, art.119 alin. (1), art.154 alin. (1) ale Codului contravențional al RM în mărime de 300 u.c. (15000 lei).

26. S.R.L. „Diamax Agro”, exploatarea zăcământului de gresie brută pentru construcție „Nistru”, situat în s. Egoreni, r. Sorocea. În rezultatul controlului s-a constatat faptul că exploatarea zăcământului se efectua în conformitate cu cerințele expuse în actele permissive și normele legale.

27. S.R.L. „BP Petrol”, la solicitarea DGT „Nord” a Centrului Național Anticorupție, privitor la efectuarea măsurărilor la terenul pentru amplasarea stației multicarburant, lângă s. Răuțel, r. Fălești. Au fost transmise către DGT „Nord” a CNA materialele de constatare și Raportul privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul pretinselor extrageri nelegitime a substanțelor minerale utile în mărime de 531 972,80 lei. Materialele de control au fost transmise către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului pentru intentarea acțiunilor de compensare a prejudiciului cauzat mediului.

28. S.R.L. „Terraconstrucția”, exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Vest) amplasat la 0,5 km Est de s. Ohrincea, r. Criuleni. În rezultatul controlului s-a constatat că lucrări de exploatare în anul 2019 nu au fost efectuate, zăcământul fiind administrat în corespundere cu actele permise.

În anul 2021, urmare controlului efectuat s-a emis prescripția: schimbarea destinației terenurilor afectate de lucrări miniere, prezentarea informației cu privire la limitele sectorului de exploatare conform proiectului de lucru (termen 09.12.2021). A fost întocmit plan de remediere în condițiile art.461 din Codul Contravențional.

29. S.R.L. „Nisip-Si”, exploatarea zăcământului de calcar pentru piatră brută „Ordășei”, situat la 1 km Nord de periferia s. Ordășei, r. Telenești. În rezultatul controlului s-a constatat că zăcământul se exploatează în limitele perimetrului minier, cu nerespectarea procedurii de schimbare a destinației terenului pe o suprafață de 0,6916 ha. Au fost calculate și achitate pierderile agricole în sumă de 118 202 lei.

În contextul exploatării zăcământului de nisip pentru construcții „Verejeni”, s. Verejeni, r. Telenești, urmare controlului efectuat s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic, cu abateri privind schimbul categoriei de destinație a terenurilor agricole, respectiv în partea de Sud-Vest a zăcământului este exploatată o suprafață de 0,2105 ha, teren agricol calculate 163 150,18 lei pierderi a producției agricole. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții și a fost întocmit un Proces-verbal contravențional cu aplicarea amenzii de 6000 lei.

În contextul exploatării zăcământului de calcar brut pentru construcții „Ordășei”, aflat în extravilanul s. Ordășei, r. Telenești, urmare controlului efectuat s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic, cu abateri privind dreptul de folosință asupra terenurilor exploatate, respectiv în partea de Sud a zăcământului pe o suprafață de 0,6133 ha se exploatează teren care nu are nr. cadastral și delimitare grafică, faptul dat a fost depistat în urma controlului inopinat din data de 19.09.2019. au fost achitate pierderi agricole. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

30. S.R.L. „Pizzarotti Construction SM”, la solicitarea Inspectoratului de Poliție Fălești, referitor la extragerile de la intersecția traseului R16 cu s. Hiliuți, în rezultatul controlului s-a constatat că la intersecția traseului R16 cu s. Hiliuți la distanța de 45 m de terenul cu nr. cadastral 4328201533, teren agricol, suprafața afectată de lucrări de extragere constituie 11 247 m², o parte fiind deja nivelată, nefiind posibil de determinat volumul total de argilă extras. În rezultatul măsurărilor a fost stabilit un volum de 1356 m³. De asemenea, au fost stabilite pierderi ale producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol în sumă de 961 116,45 lei și evaluat prejudiciu cauzat mediului în urma extragerilor ilegale în sumă de 121 179,26 lei. A fost înaintat Denunț către Procuratura Generală, o notificare către Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului pentru intentarea acțiunilor de compensare a prejudiciului cauzat mediului și o solicitare către Primăria s. Hiliuți pentru inițierea procedurii de recuperare a pierderilor producției agricole.

31. S.R.L. „Nisip Fros”, exploatarea zăcământului de nisip „Scorțeni” situat la 1,5 km Nord-est de s. Scorțeni, r. Telenești. În rezultatul controlului s-a constatat că zăcământul se exploatează cu încălcarea limitelor perimetrului minier, nerespectarea

procedurii de schimbare a categoriei de destinație, nerespectarea prevederilor proiectelor de execuție. Prejudiciu cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanțelor minerale fiind evaluat în sumă de 10 620 155,156 lei. Au fost calculate pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenului din circuitul agricol care constituie suma de 1 534 229,79 lei. A fost înaintat Denunț către Procuratura Generală.

32. S.R.L. „Cristal Extract”, exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Pohrebea”, s. pohrebea, r. Dubăsari. La solicitarea Cancelariei de Stat, în rezultatul controlului s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic, fiind respectată procedura de schimbare a categoriei de destinație a terenurilor.

33. S.R.L. „Gravel Nord”, exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Criva”, situat la periferia de Sud a s. Criva, r. Briceni, la solicitarea PCCOCS oficiul Nord, în rezultatul controlului s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic, cu abateri privind dreptul de folosire a terenurilor proprietate publică. În partea de Nord a zăcământului pe o suprafață de 0,10 ha pe care a fost depozitată o parte din decopertă nu deține dreptul de posesie. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. Materialele de control au fost remise către PCCOCS oficiul Nord.

34. S.R.L. „Natanol-Priorit”, exploatarea zăcământului de calcar brut pentru construcții „Oziornoe”, s. Pohărniceni, r. Orhei. În cadrul controlului de către agentul economic nu au fost prezentate actele permiseive. Înaintate prescripții. Controlul anulat în baza Deciziei din data 05.08.2020 a Comisiei pentru soluționarea cererilor prealabile pe domeniul protecției solului și subsolului.

35. S.C. „Euroceramica” S.R.L., zăcământul complex de argilă pentru ceramică și nisip pentru construcții „Hoginești”, aflat în extravilanul s. Hoginești, r. Călărași, în rezultatul controlului s-a stabilit că lucrările de exploatare se efectuează în limitele perimetrului minier, conform cerințelor proiectului tehnic, terenurile unde se exploatează zăcământul aparține cu drept de folosință întreprinderii, modul de folosință pentru exploatare miniere.

36. „Scala Agrovim” S.R.L., zăcământul de gresii pentru producerea materialelor de finisaj și a pietrei brute „Egoreni-II” (sector-V), situată la 0,8 km Nord de periferia s. Egoreni, r. Soroca. În rezultatul controlului sa constatat că sistemul de coordonate a perimetrului minier nu corespunde cu sistemul național de coordonate MOLDREFF99, la fel nu a fost posibil de identificat dacă terenul unde se exploatează zăcământul aparține cu drept de folosință agentului economic, înaintate prescripții.

37. „Buchistin” S.R.L. - exploatarea zăcământului de calcar brut pentru construcții „Făurești”, situat la 0,2 km Vest de s. Făurești, mun. Chișinău. În cadrul controlului nu au fost prezentate toate actele permiseive, cum ar fi actele ce confirmă dreptul de folosință asupra terenului pe care se exploatează zăcământul, fapt la care nu este posibil de stabilit toate aspectele ce țin de exploatarea zăcământului. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

38. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” S.A. – exploatarea zăcământului complex de granit, gresie și nisip-prundiș „Cosăuți” situat la 0,5 km Est de s. Cosăuți, r. Soroca și zăcământul complex de gresie și nisip prundiș „Egoreni” situat la 2,0 km Est de s. Cosăuți, r. Soroca. În rezultatul controlului sa constatat că, exploatarea se face pe terenurile cu nr.

cadastrale 7817202516, 7817202515 și 7817202513, terenuri cu destinație specială, acte ce confirmă drept de folosință asupra terenurilor nu au fost prezentate, cu excepția Contractului de vânzare-cumpărare din 30.01.2006 a terenului cu nr. cadastral 7817202515. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

39. „TEGULUM” S.A. – exploatarea zăcămintului de tripol și rocile de nisip-prundiș „Sănătăuca-2” situat la periferia de Sud-Vest a s. Sănătăuca, r. Florești. În rezultatul controlului sa constatat că sistemul de coordonate a perimetrului minier nu corespunde cu sistemul național de coordonate MOLDREFF99, la fel nu a fost respectată procedura de înregistrare a terenurilor în registrul cadastral al bunurilor imobile și lipsa înregistrării privind dreptul de folosire a terenurilor. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

40. „EDILITATE” S.A. – exploatarea zăcămintului de calcar brut pentru construcții „Ghidighici-II” situat la 1,0 km Sud-Est de or. Vatra, mun. Chișinău. În rezultatul controlului sa constatat că, există abateri, respectiv urmare contrapunerii datelor din actul de confirmare a perimetrului minier suprafața atribuită conform actului este de 19,8 ha, iar suprafața conform coordonatelor punctelor unghiulare a perimetrului minier este de 18,292 ha. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

41. „Topograf” S.R.L. – exploatarea zăcămintului de nisip-prundiș și calcar brut pentru construcții „Zăluceni”, amplasat la 1,5 km Nord-Est de s. Zăluceni, r. Florești. În urma controlului s-a constatat exploatarea suprafeței de 0,2808 ha, teren agricol, în curs de schimbare a destinației. Au fost calculate pierderi agricole în sumă de 211 096,15 lei. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții.

În contextul exploatării zăcămintului de nisip-prundiș „Vărăncău II” amplasat la 0,2 km Nord de s. Vărăncău, r. Soroca, în temeiul solicitării Inspectoratului Național de Investigații a fost efectuat controlul. În rezultatul controlului s-a constatat că o suprafață de 1,1218 ha afectată de lucrări miniere nu este respectată procedura de schimbare a destinației, fiind calculate pierderi agricole ce constituie 209562,78 lei. De menționat că la momentul controlului, dosarul privind schimbarea destinației era în executare la ÎS „IPOT”. Materialele de constatare transmise către Inspectoratul Național de Investigații a MAI.

42. „Ceramica-Ungheni” S.A. – exploatarea zăcămintului de materie primă pentru ceramică „Novaia Nicolaevca” amplasat în extravilanul s. Novaia Nicolaevca, r. Ungheni. În rezultatul controlului, s-a constatat extragerea ilegală a argilei pe suprafața de 3327 m², ce nu are nr. cadastral și delimitare grafică. A fost evaluat prejudiciu cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile în sumă de 60 218,97 lei. Materialele de constatare transmise către Procuratura raionului Ungheni.

43. „Carieratel” S.R.L. – exploatarea zăcămintului de nisip pentru construcții „Valea Albă”, situat la 0,7 km Nord-vest de s. Telița, r. Anenii-Noi. În urma controlului s-a constatat, că o suprafață de 0,55 ha, teren agricol, este afectată de lucrări miniere, proprietatea SRL „Carieratel”. A fost întocmit Proces verbal contravențional în temeiul art.116 alin.(1) și aplicată amendă în sumă de 6000 lei. Au fost calculate circa 52465,61 lei pierderi a producției agricole. Materialele pentru intentarea acțiunilor de recuperare a pierderilor producției agricole transmise către administrația publică locală.

44. S.R.L. „Histrios”, control efectuat la solicitarea administratorului. În rezultatul controlului a fost stabilit că, o parte din galeriile miniere subterane atribuite zăcămintului

de calcar pentru tăierea blocurilor și plăcilor „Mileștii Mici I”, se exploatează în scopuri nelegate de extragerea substanțelor minerale utile.

45. „Sigiliu-Lux” S.R.L. - exploatarea zăcământului de nisip „Mereni”, amplasat la 4 km Nord-est de stația feroviară Mereni, situată pe versantul stâng al văii r. Bâc. În rezultatul controlului sa constată că, în partea de Est a zăcământului, în limitele perimetrului minier, este exploatată fără drept de folosință, o suprafață de 0,30 ha. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. Materialele de constatare transmise către Direcția generală urmărire penală a IGP a MAI.

În contextul exploatării zăcământului de argilă pentru producerea cărămidii „Chirca”, amplasat la Nord de s. Chirca, r. Anenii-Noi, pe malul stâng al râului Bâc. În rezultatul controlului s-au constatat abateri de la proiectul de execuție prin nerespectarea unghiului taluzurilor și este afectat de lucrări de decopertare, o suprafață de 0,05 ha, în afara perimetrului minier, înaintate prescripții. Materialele de constatare transmise către Direcția generală urmărire penală a IGP a MAI.

46. „VEER” S.R.L. - exploatarea zăcământului de nisip-prundiș „Cosăuți-II” amplasat la 2,0 km Sud-Vest de s. Cosăuți, r. Soroca și zăcământul de gresie pentru construcții „Egoreni-IV” amplasat la 1,75 km Nord-Est de s. Egoreni. În rezultatul controlului sa constatat nerespectarea parametrilor de exploatare și anume înălțimea și unghiul treptei, fapt ce a dus la alunecări de teren și afectarea terenurilor cu destinație agricolă în partea de Sud-Est a zăcământului „Cosăuți-II”. Întreprinderii i-au fost înaintate prescripții. Materialele de constatare transmise către Inspectoratul Național de Investigații a MAI.

47. „DUO” S.R.L. - exploatarea zăcământului complex de nisip-prundiș și calcar brut pentru construcții „Slobozia Cremene”, amplasat la 1,2 km Sud-Est de s. Slobozia Cremene, r. Soroca. În rezultatul controlului s-au constatat unele abateri de la Proiectul de execuție, la fel s-au constatat abateri privind schimbul de destinație a terenurilor agricole. Au fost calculate 74 946,57 lei și, respectiv, 472 256,14 lei pierderi a producției agricole. Materialele pentru intentarea acțiunilor de recuperare a pierderilor producției agricole transmise către administrația publică locală. Materialele de constatare transmise către Inspectoratul Național de Investigații a MAI.

48. „Nirom-Roz” S.R.L. - exploatarea zăcământului de nisip pentru construcții „Bahmut”, amplasat la 1,5 km Nord-est de s. Bahmut, r. Călărași. În rezultatul controlului sa constată, că nu au fost înregistrate în cadastrul bunurilor imobile modificările privind categoria de destinație a terenurilor.

49. SRL „Cariera Ivanos”, la solicitarea Primăria municipiului Orhei, zăcământul de calcar brut pentru construcții „Orhei-I”, situat la periferia Sud-Est a mun. Orhei. Schimbarea destinației terenului agricol, respectarea parametrilor de proiect (termen 19.05.2021). Denunț PG nr.580 din 27.04.2021, calculate pierderi agricole 9 560 268 lei.

50. S.A. „Lafarge Cement Moldova”, P/V PV-IPM-2021-00416, Control planificat la zăcământului complex de calcar și argilă pentru producerea cimentului și nisip-prundiș pentru construcții „Rezina-II”, situat la periferia de Vest a s. Ciorna, r. Rezina. În rezultatul controlului s-a constatat că la exploatarea zăcământului au fost afectate terenuri agricole fără schimbul de destinație. Înaintate prescripții, înregistrarea bunului imobil repartizat în folosință, Recuperarea pierderilor producției agricole în

urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol, pentru suprafața de 0,99 ha, terenul cu nr. cadastral 6701103055 cu destinație gradină, (termen 01.05.2021).
Calculate pierderi a producției agricole în sumă de 369 882,60 lei.

Organele de urmărire penală

Potrivit informației prezentate, în perioada anilor 2010-2021 au fost pornite 55 cauze penale în temeiul următoarelor articole din Codul penal: 186 (furtul), 191 (delapidarea averii străine), 196 (cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere), 228 (încălcarea cerințelor de protecția a subsolului), 241 (practicarea ilegală a activității de întreprinzător), 244 (evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor), 300 (încălcarea regulilor la efectuarea exploatărilor miniere sau a lucrărilor de construcție miniere), 327 (abuzul de putere sau abuzul de serviciu), 328 (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu), 329 (neglijența în serviciu), 352 (samavolnicia).

Din numărul total de cauze penale intentate, în privința a 8 cauze urmărirea penală a fost finisată, cu expedierea acestora în instanțele de judecată competente pentru examinare în fond.

Referitor la cauzele penale aflate în proces de investigare sau pe care s-a dispus soluții de încetare a urmăririi penale, Procuratura Generală nu a prezentat careva date Comisiei de anchetă.

- Având în vedere lipsa acțiunilor prompte și eficiente din partea organelor Procuraturii, **Comisia de anchetă vine cu solicitarea în adresa Procuraturii Generale și Consiliului Superior al Procurorilor privind examinarea pe perioada anilor 2005 - 2021:**
- stabilirea motivelor care au stat la baza tergiversării urmăririi penale pe fiecare dintre cele 55 de cauze penale la care se face referire în raportul Procuraturii Generale a Republicii Moldova;
- examinarea legalității faptelor factorilor de decizie din cadrul autorităților competente de administrarea domeniului minier, administratorilor autorizați (în cadrul procedurilor de insolvență) care au condus la prejudicierea considerabilă a bugetului public național;
- stabilirii faptului dacă au fost luate măsurile asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii pe cazurile menționate;
- stabilirii promptitudinii aplicării măsurilor asigurătorii și dacă valoarea bunurilor sechestrate sunt suficiente pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune;

Comisia în cazul Procuraturii recomandă următoarele :

1. **Stabilirea faptului existenței sau inexistenței motivelor obiective care au stat la baza tergiversării urmăririi penale pe fiecare dintre cele 55 de cauze penale la care se face referire în raportul Procuraturii Generale a Republicii Moldova;**
  - Responsabil: Consiliul superior al procurorilor
  - Entități vizate: Procuratura generală, Ministerul Justiției

- Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Consiliul superior al procurorilor
- 2. Verifica faptul dacă au fost luate măsurile asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune.**
- Responsabil: Consiliul superior al procurorilor
  - Entități vizate: Procuratura generală, Ministerul Justiției
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Consiliul superior al procurorilor
- 3. Examinarea acțiunilor procurorilor în cazul neaplicării măsurilor asigurătorii în cazul SA,,Cariera Micăuți"**
- Responsabil: Consiliul superior al procurorilor
  - Entități vizate: Procuratura generală, Ministerul Justiției
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Consiliul superior al procurorilor
- 4. Examinarea prevederilor cadrului normativ în parte ce ține de calificarea infracțiunilor de mediu, cu formularea și înaintarea propunerilor de modificare a cadrului normativ în domeniu.**
- Responsabil: Procuratura generală, Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Ministerul Mediului
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Justiției
- 5. Elaborarea și implementarea unui sistem informațional de evidență și analitică cu posibilitatea de generare a statisticilor cauzelor penale pe infracțiuni și rezultate**
- Responsabil: Procuratura generală, Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Ministerul Mediului
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 90 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Justiției

Concluzii pe marginea problemelor de mediu apărute ca rezultat al activității de minerit

1. *Problemele de mediu apărute ca rezultat al activității de minerit, documentate de către autorități și organizațiile de mediu, relevă faptul că acestea se soldează cu importante prejudicii mediului. Prejudiciile cauzate mediului, în perioada anilor 2017-2021 apărute ca urmare a exploatării resurselor minerale se ridică la sume*

alarmante de sute de milioane de lei. Printre problemele cele mai grave se regăsesc:

- 1.1. suprafețele devin total sau parțial scoase din uzul agricol sau alte activități pe perioade lungi de timp;
- 1.2. pierderea solului fertil;
- 1.3. dezechilibrarea regimului hidrodinamic al apelor subterane și poluarea acestora;
- 1.4. poluarea iremediabilă a ariilor protejate de stat, fișiilor rivera
2. Efectele negative asupra mediului ar putea fi substanțial diminuate printr-un management adecvat al sectorului. Printre lacunele cele mai importante care generează cele mai grave probleme de mediu sunt:
  - 2.1. calitatea joasă a proiectelor de exploatare a zăcămintelor la capitolul protecția mediului și recultivare;
  - 2.2. capacitatea joasă a autorităților de supraveghere și impunerea respectării măsurilor pentru minimizarea prejudiciilor asupra mediului;
  - 2.3. procedurile de atribuire a perimetrelor de excavație nu pun accent pe asigurarea respectării măsurilor de protecție a mediului și asigurarea recultivării în volumul necesar;
  - 2.4. Sistemul de aplicare a sancțiunilor pentru încălcarea cadrului normativ, care au generat prejudicii mediului este disproporționat sancțiunea fiind net inferioară în raport cu prejudiciul cauzat și veniturile incasate.
3. Necăținând la efectele și impactul negativ sporit asupra mediului, doar câteva cariere au efectuat evaluarea impactului asupra mediului. Majoritatea covârșitoare folosindu-se de lacunele legislative evită evaluarea impactului asupra mediului și implementarea unor măsuri care ar duce la diminuarea efectelor negative asupra mediului.

S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”

În cadrul audierilor părțile interesate și autorități au comunicat următoarele:

În cadrul audierilor, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, pe marginea subiectului ce ține de activitatea S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” în procesul de exploatare a zăcămintului complex de granit, gresie și nisip prundiș „Cosăuți”, a informat comisia că, la data de 26.08.2020 a fost emisă Delegația de control nr. DL-IPM-2020-00512 privind efectuarea controlului de tip planificat, în temeiul Graficului controalelor planificate pentru anul 2020.

În baza Delegație de control la data de 07.09.2020 s-a efectuat controlul la fața locului la zăcămintul complex de granit, gresie și nisip-prundiș „Cosăuți”, atribuit în folosință S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”, s. Cosăuți, r. Soroca, pe domeniul protecției subsolului și domeniul protecției aerului atmosferic, fiind verificate în cadrul controlului aspecte ce țin de respectarea legislației de mediu și a actelor normative ce țin de folosirea și exploatarea resurselor minerale.

Inițial, în cadrul controlului au fost examinate următoarele acte, Contractul pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr.133 din 11.04.2013 și Contractul pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr.134 din 11.04.2013 încheiate cu Ministerul Mediului, Actele de confirmare a perimetrului minier nr.290 din 24.03.1997

și nr.291 din 24.03.1997, ulterior fiind prezentate și examinate Proiectele de lucru, Avizul expertizei ecologice de stat nr.05-5-3477/597 din 21.05.2010, Planurile anuale de dezvoltare a lucrărilor miniere pentru anii 2018-2020.

Urmare examinării actelor prezentate s-a constatat că zăcămintul se exploatează în limitele perimetrului minier, conform proiectului, lucrările de extragere erau efectuate pe terenurile cu destinație specială, cu nr. cadastrale 7817202516, proprietatea Administrației Publice Locale, 7817202515, proprietate privată și 7817202513 teren proprietatea statului. De menționat că acte confirmative ce țin de dreptul de folosință a terenurilor nu au fost prezentate, cu excepția Contractului de vânzare-cumpărare a terenului aferent din 30.01.2006 pentru terenul cu nr. cadastral 7817202515. Rezultatele controlului fiind expuse în Procesul-verbal de control nr. PV IPM-2020-01041 din 11.09.2020.

La data de 04.02.2021, Primăria comunei Cosăuți, raionul Soroca, a expediat în adresa Inspectoratului, informația privind terenurile exploatate de către S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” și impozitele achitate la bugetul local pentru anul 2020, adăugând că Primăria a solicitat de mai multe ori încheierea unui contract de arendă, dar solicitările au fost ignorate, motivând că S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” dispune de documente de pe timpul Uniunii Sovietice. La fel Primăria s. Cosăuți a informat că la acel moment se aflau în proces de judecată cu S.A. „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”.

La data de 10.03.2021, Inspectoratul a expediat în adresa Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, notificare privind inițierea măsurilor de rigoare reieșind din încălcările stabilite în urma efectuării controlului, în conformitate cu prevederile art.10, lit.f) a Codului subsolului nr.3 din 02.02.2009.

Totodată, prin Denunțul nr.202 din 11.02.2021 materialele de constatare a încălcărilor stabilite în cadrul controlului au fost transmise în conformitate cu art.262 al Codului de Procedură penală, în adresa Procuraturii Generale.

Ulterior la data de 15.03.2021, Procuratura Generală a solicitat informația referitor la prejudiciul cauzat pentru folosirea ilegală a terenurilor cu nr. cadastrale 7817202513, cu suprafața de 52,3902 ha, proprietatea statului și 7817202516 cu suprafața de 27,5788 ha, proprietatea com. Cosăuți, r. Soroca, pentru perioada 2010 prezent. Fapt despre care au informat Procuratura Generală că, conform prevederilor art. 27 din Codul funciar nr.828 din 25.12.1991, dreptul de transmitere prin arendă sau sub altă formă a terenului este al proprietarului funciar, în cazul de față este Primăria s. Cosăuți proprietar al terenului cu nr. cadastral 7817202516 și Agenția Proprietăți Publice în cazul terenurilor proprietate publică a statului, pentru terenul cu nr. cadastral 7817202513. Totodată conform art.34 din Codul funciar, plata pentru folosirea terenului și înlesnirile la încasarea acestei plăți, sunt stabilite în dependență de calitatea și amplasarea terenului pe baza documentelor funciare de către deținătorii de teren.

La data de 22.09.2021, Procuratura Generală a informat Inspectoratul despre faptul că, Denunțul a fost expediat în adresa Inspectoratului de Poliție Soroca, pentru cercetarea obiectivă, completă și sub toate aspectele a cazului privind folosirea samavolnică de către SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” a terenurilor proprietate publică a statului și

autorității administrației publice locale, în lipsa actelor confirmative și fără achitarea plății de arendă, săvârșită în proporții deosebit de mari.

Inspectoratul de Poliție Soroca a informat comisia că pe cazul dat efectuează urmărirea penală pe cauza penală nr. 2021320405 de un grup de ofițeri de urmărire penală, începută în temeiul art.352 al. (3) Cod penal, pe faptul samavolniciei comise din partea factorilor de decizie ai SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”.

În cadrul vizitei în teritoriu SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”, la întrebările membrilor comisiei de ce nu semnează un contract de locațiune a terenurilor proprietate publică, pe care își desfășoară activitatea, cu achitarea plăților prevăzute de legislație, avocatul și administratorul au comunicat că nu văd obiectul contractului pe motiv că teren nu este el este demult excavat (interpretînd noțiunea de teren cu sensul de sol), iar ei dețin dreptul de folosință transmis pe timpul RSSM. Aceste afirmații cît și faptul refuzului repetat la adresările APL de a semna un contract de arendă (locațiune) denotă intenția tendențioasă, jonglarea cu termenii juridici și noțiunile de către factorii de decizie a agentului economic.

În acest sens comisia punctează că actele în al căror temei proprietarii de bunuri privatizate sau de întreprinderi private dețin în posesiune și folosință terenurile aferente lor, cu excepția contractelor de arendă, se anulează (art.53, alin. (2) Legea privind administrarea și deținerea proprietății publice). Respectiv SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”, folosește în mod ilegal terenurile proprietate publică, încălcând în mod flagrant prevederile cadrului normativ, generând venituri ratate la bugetul public național în proporții deosebit de mari.

Urmare Audierilor și vizitei în teritoriu Comisia a constatat următoarele în cazul SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”:

1. Zăcămintul se exploatează în limitele perimetrului minier, conform proiectului, lucrările de extragere erau efectuate pe terenurile cu destinație specială, cu nr. cadastrale 7817202516, proprietatea Administrației Publice Locale, 7817202515, proprietate privată și 7817202513 teren proprietate publică înregistrat în Registrul Bunurilor Imobile arbitrar în baza Legea Cadastrului bunurilor imobile nr. 1543-XIII din 25.02.1998 și respectiv se supune delimitării conform prevederilor Legii privind delimitarea proprietății publice, transmisă în gestiune economică APL;
2. SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” exploatează resursele naturale pe terenurile proprietate publică în lipsa relațiilor funciare stabilite cu proprietarul, cu excepția terenului cu nr. cadastral 7817202515 pe care îl deține cu titlu de proprietate în baza Contractului de vânzare-cumpărare a terenului aferent din 30.01.2006. Reieșind din informațiile prezentate de autorități, rezultând din vizita în teritoriu și informațiile prezentate de agentul economic, și avocatul acestuia, această situație este o acțiune premeditată a factorilor de decizie a agentului economic;
3. SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” a refuzat în mod repetat la adresările APL de a semna un contract de arendă (locațiune) denotă intenția tendențioasă, jonglarea cu termenii juridici și noțiunile de către factorii de decizie a agentului economic, cu scop clar de a evita plățile pentru folosirea bunului public. Mai mult

ca atât multiplele procese în instanța de judecată au o intenție vizibilă de extenuare a APL, ținând cont de capacitatea instituțională redusă, și forțarea acesteia să renunțe la oricare pretenții financiare pentru folosirea terenurilor publice.

4. Procuratura Generală a expediat denunțul IPM, în adresa Inspectoratului de Poliție Soroca care pe cazul dat efectuează urmărirea penală pe cauza penală nr. 2021320405 de un grup de ofițeri de urmărire penală, începută în temeiul art.352 al. (3) Cod penal, pe faptul samavolniciei comise din partea factorilor de decizie ai SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”.

Urmare Audierilor și vizitei în teritoriu, în cazul în cazul SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca”, Comisia recomandă următoarele :

1. **Examinarea acțiunilor factorilor de decizie din cadrul SA „Cariera de Granit și Pietriș din Soroca” prin prisma Codului Penal privind folosirea tendențioasă samavolnică (art.352 al. (3) Cod penal) și tulburarea posesiei (art. 193 alin. (1) Cod penal, coraborat cu prevederile art. 21 Cod funciar).**
  - Responsabil: Procuratura Generală
  - Entități vizate: Centrul Național Anticorupție
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Justiției
2. **Efectuarea controlului fiscal, cu verificarea creării fondului de recultivare, raportării și acumulării surselor financiare în acest fond, necesare recultivării și lichidării prejudiciilor cauzate mediului.**
  - Responsabil: SFS, Ministerul Mediului
  - Entități vizate: IPM
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
3. **Întreprinderea acțiunilor legale de calcul și recuperare a veniturilor ratate din folosirea samavolnică a terenurilor, prin acțiune civilă în cadrul procesului penal sau separat de acesta**
  - Responsabil: APL, APP
  - Entități vizate: Ministerul Mediului
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: APL, APP

SRL ”Pietriș Grup”, s. Delacău, r. Anenii Noi

În cadrul audierilor părțile interesate și autorități au comunicat următoarele:

Primăria s. Delacău, raionul Anenii Noi a adresat mai multe demersuri autorităților statului responsabile de domeniul protecției mediului și controlului respectării cadrului normativ în domeniu, semnalând situația cu risc sporit pentru mediu și locuitorii satului în cazul exploatării perimetrului minier beneficiar S.R.L. „Petrus Grup”, în lipsa unei evaluări ai impactului asupra mediului. Principalele riscuri pentru mediu și cetățeni sunt poziția geografică extrem de apropiată a perimetrului minier, care practic ajunge la pereții clădirilor locative și obiectelor de menire socială (biserica, cimitir etc.), cât și a proceselor geologice active în zona de protecție a râului Nistru (alunecări, surpări, etc.)

Autoritățile statului au refuzat să dea curs solicitării APL și cetățenilor invocând prevederile cadrului normativ, care stipulează necesitatea evaluării impactului asupra mediului doar pentru exploatările miniere șantierul cărora depășește 25ha.

Comisia urmare a audierilor din oficiu, vizitelor în teritoriu și datelor prezentate de autorități pe marginea S.R.L. „Petrus Grup” a concluzionat următoarele:

1. Perimetrul minier atribuit S.R.L. „Petrus Grup” se află în imediată apropiere cu locuințele cetățenilor din s. Delacău fiind amplasat în partea de sus a acestora, în zona de protecție a râului Nistru.
2. În nemijlocita apropiere a perimetrului minier sunt procese geologic-active

Urmare Audierilor și vizitei în teritoriu, în cazul în cazul S.R.L. „Petrus Grup”, Comisia recomandă următoarele :

1. ***Ținând cont de riscurile care le prezintă exploatarea dată și posibilul impact asupra mediului și populației din localitate, pentru a evalua condițiile de exploatare în acest perimetru este necesar de efectuat evaluarea impactului asupra mediului***
  - Responsabil: Ministerul Mediului
  - Entități vizate: Agenția de mediu
  - Control: Ministerul Mediului
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului

Cazul Micăuți

În cadrul audierilor pe marginea extragerii substanțelor minerale utile din cariera Micăuți de către autoritățile statului au fost relatate următoarele.

La data de 07.03.2012, între Ministerul Mediului și S.A. „Cariera Micăuți”, c/f 1003600106746 a fost încheiat contractul nr.83 privind atribuirea în folosință S.A. „Cariera Micăuți” a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile.

Potrivit pct.1.2 și 1.3 din contract, Ministerul a transmis zăcămintul de calcar brut pentru construcții „Micăuți” (sectoarele „Micăuți I” și „Micăuți II”) S.A. „Cariera Micăuți”, pentru

extragerea calcarului pentru construcții pe perioada exploatării zăcămintului, conform documentației tehnice (tehnologice) de proiect aprobate, până la epuizarea zăcămintului.

Conform pct.2.1 din contract, lucrările de exploatare minieră urmează să se execute conform cerințelor Codului subsolului și a proiectelor de exploatare a zăcămintului, cu respectarea regulilor de exploatare tehnică și cerințelor proiectului de exploatare a zăcămintului.

Pct. 3 și pct. 4.5 al contractului, obligă beneficiarul să folosească sectorul de subsol exclusiv conform destinației stabilite în contract, precum și să respecte și să asigure respectarea de către persoane terțe (angajați, clienți, vizitatori, etc.) a normelor de protecție a mediului, tehnice, sanitare și să repare prejudiciul cauzat mediului conform legislației în vigoare.

Conform art. 127 alin.(4) din Constituție, bogățiile de orice natură ale subsolului, precum și alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

Prevederi similare se conțin și în art.6 alin.(1) din Codul subsolului, conform căruia bogățiile de orice natură ale subsolului Republicii Moldova, inclusiv substanțele minerale utile pe care le conține, precum și spațiile subterane ale acestuia fac obiectul exclusiv al proprietății publice a statului, sunt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile.

La fel, art. 13 alin. (2) din Codul subsolului, prevede că, dreptul de folosință asupra sectorului de subsol se realizează în limitele sectorului atribuit beneficiarului subsolului sub formă de perimetru minier sau geologic, potrivit clauzelor prevăzute de contract, care, constituie un act ce confirmă dreptul beneficiarului de a folosi sectorul de subsol în limitele perimetrului minier sau geologic, în conformitate cu scopurile indicate în contract, în decursul termenului stabilit, cu respectarea de către beneficiar a condițiilor stipulate, inclusiv, să respecte cerințele proiectelor tehnice, schemelor și planurilor de dezvoltare a lucrărilor miniere, limitelor și normelor, să prezinte Fondului de stat de informații privind subsolul, precum și autorităților publice, în conformitate cu competențele acestora, date veridice despre rezervele de substanțe minerale explorate, extrase și rămase în subsol art. 39 lit. d)și g) din Codul subsolului).

Potrivit art. 72 alin. (3) din Codul subsolului, folosirea neautorizată a subsolului, folosirea subsolului în afara limitelor sectorului de subsol atribuit în folosință, precum și efectuarea lucrărilor legate de folosirea subsolului fără documentația tehnică (tehnologică), aprobată în modul stabilit, este interzisă.

La 15.08.2020 a fost emisă Delegația de control nr. DL-IPM-2020-00472 privind efectuarea controlului de tip inopinat, în temeiul solicitărilor parvenite de la Procuratura Generală a Republicii Moldova, Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului privind examinarea Demersului directorului S.R.L. „Cumdimtrans” dl Ivan Cîssa și petiția administratorului S.R.L. „Ex-Stone” dl Dumitru Ciobu, privind

presupusele acțiuni ilegale ale factorilor de decizie ai S.A. „Cariera Micăuți” în exploatarea zăcământului de calcar.

În baza Delegației de control DL-IPM-2020-00472 din 15.08.2020 la data de 18.08.2020 s-a efectuat controlul la fața locului la zăcământul de calcar pentru construcție „Micăuți”, exploatat de S.A. „Cariera Micăuți”, s. Gornoe, r-nul Strășeni, pe domeniul protecției resurselor acvatice și domeniul protecției subsolului, urmând a fi verificate în cadrul controlului aspecte ce țin de respectarea legislației de mediu și a actelor normative ce țin de folosirea și exploatarea resurselor minerale, inclusiv aspectele enunțate în solicitările parvenite de la Procuratura Generală a RM, MADRM și petițiile S.R.L. „Ex-Stone”, S.R.L. „Cumdimtrans”. La efectuarea controlului au fost solicitate informațiile relevante de la instituțiile de resort și acumulate actele relevante necesare pentru efectuarea controlului.

Delegația de control în conformitate cu cerințele Legii nr. 131/2012 a fost expediată și recepționată de întreprindere, inclusiv de administratorul de insolabilitate Victor Magnet.

La 18.08.2020 în s. Gornoe rl. Strășeni, la inițierea acțiunilor de control a membrilor grupului de control, administrația carierei nu a asigurat prezența reprezentantului întreprinderii și nu a pus la dispoziție actele permissive și de exploatare a zăcământului de calcar, fapt care a îngădit drepturile și împuternicirile inspectorilor prevăzute în art.23, art.24 a Legii nr.131 din 08.06.2012. Inginerul șef al S.A. „Cariera Micăuți”, Serbin Alexandru, a depus explicații, precum că la fața locului lipsește administratorul insolabilității dl Victor Magnet, desemnat în calitate de administrator al insolabilității la S.A. „Cariera Micăuți” de Judecătoria Strășeni, Dosar nr.2i-6/2020 din 06.04.2020, din motiv că ultimul la data de 18.08.2020 și-a dat demisia din funcție în baza cererii de demisie nr.478 din 18.08.2020.

Reieșind din cele expuse, se constată neconformarea S.A. „Cariera Micăuți” față de normele legale, și în conformitate cu circumstanțele descrise, s-a decis aplicarea prescripțiilor:

- Identificarea persoanei cu funcție de răspundere din cadrul S.A. „Cariera Micăuți”, care va reprezenta întreprinderea menționată în cadrul controlului (termen 10 zile).
  - Prezentarea actelor permissive și de exploatare a zăcământului (termen 10 zile).
- Termenul în care urmează a fi înlăturate încălcările 01.09.2020.

Ulterior, s-a decis aplicarea măsurilor restrictive privind neadmiterea folosirii neautorizate/neraționale a resurselor naturale și stoparea lucrărilor de extragere la zăcământul menționat, până la finalizarea măsurilor de control.

Astfel, în rubrica măsuri restrictive ale Procesului-verbal de control nr. PV-IPM-2020-00904 din 19.08.2020, a fost luată decizia de aplicare a măsurii restrictive sub forma neadmiterii folosirii neautorizate/neraționale a resurselor naturale și stoparea lucrărilor de extragere la zăcământul menționat, până la finalizarea măsurilor de control.

Acest lucru s-a întâmplat datorită controlului din partea membrilor Comisiei de Anchetă de exploatare a resurselor minerale utile din Legislatura a X-a, deputații Lilian Carp și DI Alexandru Slusari care au efectuat mai multe apeluri 112 pentru intervenirea poliției la caz, din cauza neprezentării de către agentul economic ale actelor permise pentru desfășurarea activității de exploatare a zăcămintelor.

Colaboratorii de poliție nu a putut interveni pe motiv că de către Judecătoria Strășeni la 26 ianuarie 2021 a fost emisă o încheiere prin care s-a interzis instituțiilor, autorităților și organelor abilitate cu funcție de verificare și control să efectueze controale asupra activității economice a SA "Cariera Micăuți", fără acordul sau încuviințarea prealabilă a instanței de insolabilitate și/sau administratorului insolabilității, după caz.

Astfel, inclusiv datorită încheieri judecătorești a fost posibilă exploatarea pe o perioadă de jumătate de an a carierei "Micăuți –I" fără careva acte permise în acest sens.

Decizia vizată a fost luată în conformitate cu constatările reale identificate la fața locului prin controlul realizat la agentul economic și expuse în procesul-verbal de control și în temeiul prevederilor art. 29¹ din Legea nr.131 din 08.06.2012, art.17 din Legea nr.235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, art.27 lit.c) al Legii nr.1515-XII din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător, pct.11 subpct.19) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.548 din 13.06.2018.

În conformitate cu prevederile art. 166, 167, 278¹⁰ al Codului de procedură civilă al RM, art.17, alin.(2), (3), (4) al Legii nr.235 din 20.07.2006, la 22.08.2020, Inspectoratul, sub nr.935 de înregistrare, a înaintat în adresa Judecătoriei Strășeni Cerere de chemare în judecată pentru validarea Procesului-verbal de control nr.PV-IPM-2020-00904 din 19.08.2020.

În legătură cu cele expuse, la data de 03.09.2020 prin scrisoarea nr.967 în conformitate cu art.262, 274 alin.(1) și (5) din CPP al RM, Inspectoratul a solicitat Procuraturii Generale (Procuratura Generală a recepționat denunțul și l-a înregistrat la 03.09.2020 cu nr.24) identificarea factorilor implicați în acțiunile presupus ilegale menționate mai sus și atragerea lor la răspundere penală în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

Totodată la data de 14.09.2020, urmare a solicitării Comisiei parlamentare mediu și dezvoltare regională, angajații Inspectoratului pentru Protecția Mediului, d-l Dumneanu Victor șef adjunct Inspectorat, Roșca Gheorghe șef Direcția control geologic și resurse funciare și Chicuş Alexei inspector principal Direcția control geologic și resurse funciare, au participat la vizita în teren, privind activitățile presupus ilegale ale S.A. „Cariera Micăuți” în procesul de exploatare a resurselor minerale utile.

De menționat, că la fața locului a fost efectuată o analiză generală a situației create urmare exploatarea zăcămintului de calcar pentru construcții „Micăuți”, fiind solicitată prezentarea actelor permissive de exploatare.

S.A. „Cariera Micăuți” a prezentat următoarele acte: Proiectul de lucru și recultivare „Micăuți-2”, Avizul expertizei ecologice la Proiectul „Micăuți-2”, Proiectul de lucru și recultivare „Micăuți-1”, documente de atribuire în folosință temporară a terenurilor, Rapoartele privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile solide (formularul 5-gr) pentru anii 2017-2019, Actul de confirmare a perimetrului minier, Contractul pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile, Acordul adițional la contract, Darea de seamă geologică 2007, Darea de seamă geologică 2019.

Nu au fost prezentate acte ce confirmă dreptul de posesie asupra terenurilor pe care se efectuează exploatarea zăcămintului, planurile anuale de dezvoltare pentru ultimii trei ani și avizul expertizei ecologice la Proiectul de lucru și recultivare „Micăuți-1”. Necătând la dificultățile create prin neprezentarea unor acte, menționate mai sus, Inspectoratul urma să reia acțiunile de control începând cu 21.09.2020.

De asemenea este de menționat faptul că la data de 03.11.2020 de la Procuratura Generală a parvenit solicitarea pentru delegarea unui specialist din cadrul Direcției control geologic și resurse funciare pentru acordarea suportului tehnic la efectuarea acțiunilor de urmărire penală pe cazul dat. Urmare a delegării specialistului din cadrul Direcției control geologic și resurse funciare în cadrul cercetării la fața locului, au fost efectuate măsurări cu echipamentul GPS, model Trimble R8S/Slate (nr. de serie 5909R00061/ 19934800163), buletin de verificare metrologică nr.G-615, valabil până la 26.05.2021. În rezultatul controlului, conform situației la momentul investigației, s-a constatat că loturile de teren cu destinație agricol, nr. cadastrale 8024101389, 8024102081, 8024102127 și 8024102128 cu suprafața totală de 22,2423 ha, din extravilanul com. Micăuți, r. Strășeni, sunt afectate de lucrări miniere. În urma prelucrării datelor măsurărilor efectuate la data de 05.11.2020 a fost stabilit că suprafața afectată de lucrări miniere pe terenurile menționate constituie 18,9101 ha. În rezultat fiind evaluate pierderile producției agricole cauzate în urma scoaterii nelegitime a terenurilor din circuitul agricol, rapoartele de evaluare fiind transmise Procuraturii Generale.

De menționat că colaboratorii Direcției control geologic și resurse funciare au fost plasați în carantină (au fost testați pozitiv Covid 19) în perioada 24.09-20.11.2020 (Roșca Gheorghe – 06.10.2020-20.11.2020 și Chicuş Alexei – 24.09.2020-07.10.2020), iar conform prevederilor Legii nr.131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, controlul poate fi desfășurat de minimum doi inspectori, delegați de la același organ de control sau de la mai multe organe de control, în cazul controalelor comune. În cazul prezenței unui singur inspector, controlul nu poate fi început, iar persoana controlată este în drept să refuze accesul la obiect pentru inițierea controlului comun, fapt la care reluarea măsurilor de control a fost posibilă după revenirea la serviciu a membrilor grupului de control.

La începutul lunii decembrie S.A. „Cariera Micăuți” a fost înștiințată despre reluarea măsurilor de control, la care S.A. „Cariera Micăuți” a solicitat amânarea în termen de până la 09.12.2020 a efectuării acțiunilor de control în legătură cu spitalizarea administratorul procesului de insolvență Timotin Veaceslav.

La data de 09.12.2020 au fost reluate acțiunile de control la fața locului și anume au fost efectuate măsurări cu echipamentul GPS, din cauza timpului nefavorabil lucrările au fost continuate pe data de 15.12.2020.

La data de 25.01.2021 Inspectoratul pentru Protecția Mediului a finalizat măsurile de control la S.A. „Cariera Micăuți”, fiind întocmit Proces-verbal de control suplimentar nr.PV-IPM-2021- 00077 din 25.01.2021, conex Procesului-verbal de control nr.PV-IPM-2020-00904 din 19.08.2021.

În cadrul controlului efectuat la S.A. „Cariera Micăuți”, Inspectoratul a stabilit că, întreprinderea exploatează zăcămintul de calcar pentru construcții „Micăuți” în baza contractului pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr. 83 din 07.03.2012, încheiat cu Ministerul Mediului și Actului perimetrului minier nr. 484 din 27.02.2009 eliberat de Ministerul Economiei și Comerțului al Republicii Moldova. Conform datelor conținute în procesul-verbal nr. 96 din 27.12.2006 al Comisiei de Stat pentru rezerve, zăcămintul de calcar Micăuți este împărțit în două părți: de Nord (Micăuți-I) și de Sud (Micăuți- II).

În vederea efectuării controlului și stabilirii respectării prevederilor normativ - legale, au fost efectuate măsurări cu echipamentul GPS, model Trimble R8S/Slate (nr. de serie 5909R00061/19934800163), buletin de verificare metrologică nr. G-615, valabil până la 26.05.2021, pe suprafața de 57,89 ha.

Astfel, în cadrul controlului la zăcămintul de calcar pentru construcții „Micăuți”, în partea de Nord-Est, s-au constatat lucrări de exploatare a sectorului „Micăuți-1”. În urma examinării Procesului-verbal nr. 96 din 27.12.2006 al Comisiei de Stat pentru rezervele de minerale utile, s-a stabilit că la data de 01.12.2006 au fost aprobate rezervele la zăcămintului de calcar „Micăuți-1”, r. Strășeni, Republica Moldova, volumul rezervelor la categoria B -2266 mii m³, la categoria C1 blocul IX și XI -6808 mii m³.

Prin urmare, în urma prelucrării datelor s-a stabilit că volumul nevalorificat de substanțe minerale utile din blocul B este de 333,4 mii m³, iar pentru blocul C1 constituie 5376 mii m³.

Conform Raportului privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile solide pentru anul 2019 (formularul 5-gr), restanța rezervelor de balanță aprobate la 1 ianuarie 2020, constituie la categoria de rezerve B — 121,11 mii m³ (333,4 mii m³ conform calculelor) și la categorie C1 -3966,51 mii m³ (5376 mii m³ conform calculelor), de unde reiese că diferența dintre volumele raportate și cele calculate în cadrul controlului diferă, după cum urmează diferența volumului raportat și cel calculat, pentru substanțele

minerale utile din categoria B constituie - 212,29 mii m³ și categoria C1 constituie - 1288,38 mii m³, ceea ce denotă că evidența mișcării rezervelor de balanță nu este veridică (fiind încălcate prevederile art. 72 alin. (4) Ut. e) din Codul Subsolului nr. 3 din 02.02.2009).

De asemenea, în Darea de seamă cu privire la explorarea suplimentară a sectorului de Nord-vest a zăcămintului de calcar „Micăuți-I” este indicat că grosime medie a decopertei stâncoase este de 2,2 m, suprafața decopertată de substanțe minerale utile din blocul C1 constituie 78743 m², reieșind din cele menționate volumul de decopertă stâncoasă ce urma a fi depozitat în scopuri de recultivare constituie 173234m³. Careva depozite de decopertă stâncoasă nefiind identificate (fiind încălcate prevederile art.61 alin.(1) Ut. g) din Codul Subsolului nr.3 din 02.02.2009).

În cadrul efectuării măsurărilor, pe motiv că nu au fost respectați parametrii de exploatare după cum este indicat în Darea de seamă cu privire la explorarea geologică a sectorului de Nord- Vest a zăcămintului de calcar „Micăuți-I”, au fost provocate alunecări de teren.

Totodată, din cauza că recultivarea se efectuează paralel cu exploatarea, nu a fost posibil de stabilit volumul rocilor decopertate și folosite la recultivare. Fiind solicitată informația de la Serviciul Fiscal de Stat privind volumul de minerale utile extrase, declarate în dările de seamă TRN-15, ultimul a prezentat informație că, S.A. „Cariera Micăuți” a extras materie primă pentru producerea cărămizii și țiglei, argilă betonitică și materie primă pentru ceramică (argila de decopertă ce urma să se folosească în procesul de recultivare) în volum de 81 350 m³ și 18500 tone (S.A. „Cariera Micăuți” având dreptul de folosință a sectorului de subsol conform pct. 1.4. al Contractului pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr.83 din 07.03.2012, doar pentru tipul substanței minerale utile „calcar pentru producerea pietrei brute și pietrișului”, fiind încălcate prevederile art. 61 alin. (1) Ut. g) din Codul Subsolului nr.3 din 02.02.2009).

Consecvent, a fost constatat faptul că, lucrările de extragere se efectuează sub limita perimetrului minier, care este pentru blocul B +42 m și blocul C +35 m, urmare a calculelor efectuate fiind stabilit că, în afara perimetrului a fost exploatat un volum de 262 446 m³ de calcar (încălcate prevederile art. 13 alin. (2) din Codul Subsolului).

Astfel, volumul extras mai jos de cota tălpii perimetrului minier constituie 262446 m³; Volumul de decopertă stâncoasă exploatat constituie 173234 m³; volumul de argilă declarat comercializat constituie 81350 m³ și 18500 tone.

La fel, a fost constatată o diferență excesivă dintre volumul de substanțe minerale utile declarate nevalorificate, diferența dintre volumul declarat nevalorificat de substanțe minerale utile din categoria B și volumul constatat în urma prelucrării datelor măsurărilor efectuate este de 212 000 m³, iar pentru categoria C1 diferența dintre volumul constatat și cel declarat nevalorificat este de 1288380 m³, de unde reiese că volumul

declarat exploatat, este exploatat din afara limitelor perimetrului minier atribuit în folosință.

Astfel, potrivit calculelor efectuate de Inspectoratul pentru Protecția Mediului, în perioada anilor 2007-2021 de către S.A. „Cariera Micăuți” au fost extrase ilegal substanțe minerale utile în afara limitelor perimetrului minier atribuit și proiectului de lucru pentru zăcămintului de calcar brut pentru construcție „Micăuți”, sectorul „Micăuți I”, în volum de 238 883 m³, încălcări similare au fost constatate și în procesul de valorificare a zăcămintului de calcar brut pentru construcție „Micăuți”, sectorul „Micăuți II”.

Astfel, în cadrul controlului la zăcămintul de calcar pentru construcții „Micăuți”, în partea de Sud-Vest (sectorul „Micăuți-II”), s-au constatat lucrări recente de exploatare, care nu au fost raportate în Rapoartele privind mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile solide (Formularul nr.5-gr) pentru anii precedenți.

Urmare examinării Concluziei cu privire la absența perspectivelor pentru o creștere a rezervelor pe sectorul „Micăuți-II” a zăcămintului de calcar pentru construcții „Micăuți”, aprobată de Asociația de Stat de Producție pentru Explorări Geologice a Republicii Moldova „AGeoM” la 08.06.2004, e constată că lucrările de exploatare a sectorului „Micăuți-II” au fost încheiate la data de 01.07.2001.

De asemenea, este de menționat faptul că, conform scrisorii Asociației de Stat de Producție pentru Explorări Geologice a Republicii Moldova „AGeoM” nr.122/058 din 09.06.2004, rezervele de balanță de calcar pentru construcții în sectorul de Sud al zăcămintului (sectorul Micăuți-II) au constituit pentru categoria B și C1 - 1417 mii m³, care la acel moment erau practic epuizate, rezerva constituind 1,4 mii m³.

Din nota informativă la Concluzia sus menționată rezultă că, sectorul „Micăuți-II” era exploatat în trei trepte de lucru cu cotele de +58 m, +45 m și +27m, ceea ce la momentul controlului nu s-a confirmat, din motiv că, pe sectorul „Micăuți-II” parțial s-au efectuat lucrări de recultivare, iar unde nu s-a început recultivarea și sunt urme recente de exploatare este o singură treaptă la cota de +30 m.

Acest fapt a provocat alunecări de teren (pe sectorul „Micăuți-II”) în afara perimetrului minier pe o suprafață de 3,0783 ha (fiind încălcate prevederile art. 59 alin. (1), art. 22 alin. (7), art. 39 lit. k) din Codul Subsolului nr.3 din 02.02.2009).

Urmare a prelucrării datelor s-a stabilit că, în perioada anilor 2007-2020 de către S.A. „Cariera Micăuți” au fost extrase ilegal substanțe minerale utile în afara limitelor perimetrului minier atribuit și proiectului de lucru pentru zăcămintului de calcar brut pentru construcție „Micăuți”, sectorul „Micăuți II” în volum de 1 112 968 m³.

În total, în perioada menționată supra, factorii de decizie ai S.A. „Cariera Micăuți” au extras ilegal substanțe minerale utile de calcar brut pentru construcție „Micăuți”, sectoarele „Micăuți I” și „Micăuți II” în volum total de 1 351 851 m³.

La data de 09.08.2021, Procuratura Generală a solicitat delegarea angajaților Direcției control geologic și resurse funciare, pentru participarea pe data de 12.08.2021 la efectuarea acțiunilor procesuale de cercetare la fața locului a zăcămintului de calcar pentru construcții „Micăuți”, amplasat în s. Gornoe, r. Strășeni, cu ajutorul echipamentului GPS. La data de 12.08.2021, în cadrul cercetării la fața locului au fost prezenți și alți specialiști din domeniu, reprezentanți ai Ministerului Mediului, Institutului de Geologie și Seismologie, Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, Î.S. „EHGeoM”, Agenției Supraveghere Tehnică, fiind efectuate măsurători, **a fost reconfirmat efectuarea extragerilor în afara perimetrului minier**. Totodată în cadrul investigațiilor în cauza penală nr.2021920009, de către Procuratura Generală, au fost ridicate mai multe materiale, printre care și planurile de efectuare a exploziilor, care confirmă suplimentar efectuarea extragerilor în afara perimetrului minier și a volumului determinat ca extras ilegal.

În cadrul efectuării acțiunilor de urmărire penală de către Procuratura Generală a fost identificată o divergență privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul și anume noțiunea *prețul de cost al substanței minerale utile*, în contextul celor expuse, a fost solicitat de la Ministerul Mediului de a se expune pe marginea prețului care urmează a fi aplicat la calcularea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerilor nelegitime a substanțelor minerale utile.

Ulterior Procuratura Generală, a solicitat evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii substanțelor minerale utile de calcar în afara limitelor perimetrului minier și a proiectului de lucru (execuție) pentru perioade în parte.

Astfel, pentru punerea în aplicare corectă și uniformă a prevederilor Instrucțiunii privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul din 08.06.2004 (publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 189-192 din 22.10.2004), Inspectoratul a solicitat Ministerului Mediului interpretarea prevederilor Instrucțiunii și stabilirea cuantumului costului substanțelor minerale utile extrase nelegitim, reieșind din informația prezentată de către Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale și Serviciul Fiscal de Stat. Ministerul Mediului a specificat Inspectoratului, că în formulele de calcul urmează a fi utilizat prețul de producere/extragere a substanțelor minerale utile (sinecostul), și a datelor oficiale prezentate de Serviciul Fiscal de Stat, conform dărilor de seamă pe taxele resurselor naturale (Forma TMU06 și Forma TRN15) în care sunt reflectate costul mineralelor utile extrase. Urmare a calculelor efectuate conform formulei specificate a fost evaluat prejudiciu cauzat mediului în rezultatul extragerilor nelegitime a substanțelor minerale utile în sumă de **103 745 130, 92 lei**.

Conform informației prezentate de Procuratura Generală, în data de 10 martie 2021, pe faptele descrise a fost pornită cauza penală nr.2021920009 gestionată de Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice în temeiul bănuielii rezonabile privind săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.191 alin.(5) din Codul penal

– delapidarea averii străine și art.335 alin.(1) din Codul penal – abuzul de serviciu.

În cadrul urmăririi penale s-a stabilit că, factorii de decizie ai SA, „Cariera Micăuți” contrar prevederilor legale, urmărind interes material și personal, făcând abuz de situația de serviciu, intenționat **au extras ilegal și înstrăinat substanțe minerale de calcar în afara limitelor perimetrului minier și proiectului de lucru în volum de 1 327 436 m³, au înstrăinat decopertă stâncoasă, încredințată pentru păstrare și destinată recultivării terenurilor degradate de lucrări miniere în volum de 173 234 m³, au extras și înstrăinat argilă în lipsa documentelor permissive de pe un teren cu suprafața de 6, 7131 ha, în volum de 99 850 m³, au efectuat lucrări miniere pe terenurile cu destinație agricolă, cu suprafața totală de 20,4954 ha, fără schimbarea destinației acestora și achitarea pierderilor de producție agricolă, cauzând conform estimărilor Inspectoratului pentru Protecția Mediului prejudiciu în valoare totală de 687 046 423 lei (în urma recalculării 103 745 130, 92 lei).**

Este de remarcat că actele care confirmă existența prejudiciului adus mediului în valoare totală de 687 046 423 lei sunt la momentul de față în proces de examinare în instanța de judecată (fiind contestate de SA „Cariera Micăuți”), din care considerente, la moment acestea sunt valabile.

Pe parcursul activității sale Comisia de anchetă a efectuat mai multe vizite la respectiva carieră. În cadrul vizitelor în teren, membrii comisiei au solicitat prezentarea actelor ce permit efectuarea lucrărilor de extragere la Cariera „Micăuți – I”, în acest sens agentul economic nu a prezentat actul respectiv, ceea ce ne permite să considerăm că un astfel de act lipsește.

Totodată, este de remarcat că, în lipsa avizului expertizei ecologice, orice proiect de lucru nu are valoare juridică și, respectiv, nu poate servi drept bază pentru pornirea a careva lucrări de extrageri.

La fel, este de remarcat că, din 25 ianuarie 2021 (ziua când a fost evaluat prejudiciul adus mediului urmare extragerii ilegale) până în iunie 2021 (până când de facto au fost stopate lucrările la carieră), de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului nu a fost stabilit prejudiciul adus în respectiva perioadă.

La fel nu a fost stabilit costul lucrărilor de recultivare a terenurilor afectate de lucrări miniere la respectiva carieră, cât și pentru terenurile afectate în afara perimetrului minier unde au fost documentate exploatări ilicite.

De menționat că, Comisia de anchetă a înaintat în adresa Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale și Ministerului Mediului un demers prin care a solicitat prezentarea informației privind luarea la balanța de stat a rezervelor de resurse minerale utile de la cariera menționată. Conform răspunsului primit de la Agenție pentru Geologie și Resurse Minerale, ultimii menționează că, până la moment, respectivul zăcămint nu a fost transmis la balanța de stat.

Pentru stabilirea costului s-a luat ca bază sumele reflectate de către întreprindere în dările

de seamă raportate către organul fiscal, fără a se verifica corectitudinea calculării de către întreprindere a costului (ori costul raportat de alți agenți economici de ramură este de 4 sau de 5 ori mai mare), la fel, în cost urmau să fie incluse sumele necesare pentru efectuarea lucrărilor de recultivare, de arendare sau procurare și schimbare a destinației terenurilor agricole de pe care se fac extrageri.

Astfel o eventuală evaluare corectă a prejudiciului poate fi efectuată numai după examinarea aspectelor menționate supra. Totodată în cazul stabilirii necorespunderii raportării "prețului de cost" cu valoarea reală a acestuia, respectiva faptă urma să fie catalogată drept evaziune fiscală și examinată conform procedurii de către organele de drept competente.

Constatările Comisiei de anchetă urmare analizei informației prezentate pe cazul Micăuți

Prejudiciul estimativ adus mediului urmare acțiunilor ilegale conform datelor prezentate de Inspectoratul pentru Protecția Mediului după datele inițiale se ridică la suma de aproximativ 853637839 lei, iar după reevaluare 152 339 210 lei (dintre care se calculase inițial 684865852 lei și după reexaminarea prețului de cost, s-a stabilit suma de 103 745 130,92 lei prejudiciu evaluat urmare exploatării ilegale a zăcământului de calcar brut pentru construcții „Micăuți” de către SA „Cariera Micăuți”).

Prejudiciul stabilit la cariera Micăuți, chiar și după reevaluare constituie peste 67% din totalul prejudiciilor aduse mediului urmare a acțiunilor ilicite de extragere a resurselor minerale utile solide din țară, din care considerente Comisia de anchetă, mai jos va dedica o analiză bazată în special pe activitatea acestui agent economic, ori neregulile constatate sunt specifice tuturor întreprinderilor miniere de rea-credință.

Conform datelor prezentate de Procuratura Generală, ultimii au informat Comisia de anchetă că extragerea ilegală din carieră, precum și alte aspecte descrise la compartimentul "Cazul Micăuți" s-a petrecut în perioada **anilor 2007-2020**.

Organul responsabil de controlul geologic a stabilit **abia în anul 2020 elemente de încălcare și de fraudă la respectiva carieră**, prezentând Comisiei de anchetă informația privind controlul geologic începând cu anul 2019.

La solicitarea Comisiei de anchetă, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale (fiind investită cu competența de efectuare a controlului geologic până în anul 2018) a prezentat în copii câteva **acte ale controalelor îndeplinirii cerințelor privind folosirea rațională și protecția subsolului din 26 iulie 2013, 17 aprilie 2014 și din 25 iunie 2015** prin care s-a constatat că agentul economic SA "Cariera Micăuți" efectuează lucrări de valorificare industrială a zăcământului "Micăuți" **fără careva abateri de la normele legale**, conform planului de dezvoltare și proiectului tehnologic. Mai mult, concomitent cu lucrările de extragere sunt efectuate lucrări de recultivare a terenurilor afectate de lucrări miniere, respectiv au fost reîntoarse în circuitul agricol 68,3 ha, iar alte 25 ha erau recultivate tehnic. Deficiențe la compartimentul existenței actelor permissive și

la realizarea raportărilor către organele de resort nu erau la acea etapă semnalate. Toate **actele de control menționate au fost realizate de un singur inspector al Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale (Tonu Mihail).**

La fel au fost prezentate două Avize ale documentației tehnice (tehnologice) de proiect privind exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile la cariera "Micăuți" **executate de același inspector al Agenției** (Avizele din 2012 și 2016) semnate de Andrei Juraveli – Director la acel moment al Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale.

În context, în situația în care se va dovedi că fraudele constatate la întreprindere au început în perioada anului 2007, considerăm că se va confirma faptul că datele prezentate în actele de control menționate sunt denaturate și nu corespund situației de fapt, iar acțiunile de tolerare a fenomenului delictual descris mai sus au prejudiciat statul în Cazul "Micăuți" numai la compartimentul "daunelor de mediu" cu zeci și sute de milioane de lei.

Comisia a constatat la fel că pe parcursul timpului au fost puse diverse bariere în vederea periclitării controlului geologic finalizat la 19.08.2021, cum ar fi: demisia administratorului de insolabilitate exact în ziua când urma să fie efectuat controlul cu ieșirea în teren, diverse alte motive de amânare, schimbarea administratorului, etc.

Este de remarcat că operațiunile de control au debutat la 18.08.2020 (data când urma să se producă controlul la fața locului) și s-au încheiat abia la 19.08.2021 (un an de zile).

Un alt element constatat de Comisia de anchetă este faptul că la **26 ianuarie 2021** prin încheierea Judecătoriei Strășeni, sediul Central, a fost admisă parțial cererea administratorului insolabilității SA "Cariera Micăuți", Timotin Veaceslav. S-a interzis instituțiilor, autorităților și organelor abilitate cu funcție de verificare și control să efectueze controale asupra activității economice a SA "Cariera Micăuți" în proces de insolabilitate de după **18 iulie 2019**, fără acordul sau încuviințarea prealabilă a instanței de insolabilitate și/sau administratorului insolabilității, după caz.

Comisia de anchetă semnalează asupra faptului că prin încheierea menționată emisă la **26 ianuarie 2021** se interzice efectuarea controlului de stat începând cu data de **18 iulie 2019**. În context, pe lângă faptul că cadrul legal nu prevede aplicarea unei astfel de măsuri asiguratorii, se constată că respectiva măsură **este aplicată și retroactiv**, astfel afectând valabilitatea **actelor de control** emise de autoritățile responsabile de până la data emiterea încheierii menționate.

În acest sens, Comisia de anchetă a înaintat sesizări în adresa Consiliului Superior al Magistraturii și Procuraturii Generale.

Este de menționat că întreprinderea SA "Cariera Micăuți" se află în procedură de insolabilitate, iar dezideratul de reparare a daunei aduse, care se ridică la sute de milioane de lei, pare a fi iluzoriu.

Considerăm că unul din factorii cheie care au determinat producerea prejudiciilor de sute de milioane de lei aduse mediului ca urmare a extragerilor ilicite a resurselor minerale utile se datorează faptului că factorii implicați în supravegherea și controlul respectării legislației de mediu nu și-au exercitat corespunzător sarcinile impuse de lege.

Este de remarcat faptul lipsei de reacție pe toată perioada de activitate a SA "Cariera Micăuți" (2007-2021), din partea organului central de specialitate responsabil de domeniul protecției mediului, care deși cadrul normativ îi permite suspendarea sau încetarea unilaterală a contractelor pentru folosirea sectorului de subsol în cazurile încălcării considerabile a clauzelor contractului pentru folosirea sectorului de subsol, inclusiv nerespectării măsurilor de folosire rațională și protecție a sectorului de subsol atribuit în folosință, precum și în cazul neachitării plăților pentru folosirea subsolului în termenul stabilit de legislația fiscală sau folosirii sectorului de subsol necorespunzător destinației, abaterii de la proiectele tehnice (tehnologice) și de la planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, nu a întreprins careva acțiuni în acest sens (asta deși prejudiciile se ridică la zeci și sute de milioane de lei).

1. În septembrie 2020 IPM, în rezultatul controlului activității de exploatare a zăcămintului de calcar de construcții SA Micăuți, solicitând prezentarea documentelor obligatorii care trebuie să dețină agentul economic în acest domeniu de activitate, nu au fost prezentate un șir de acte obligatorii: planurile anuale de dezvoltare pentru ultimii 3 ani, avizul expertizei ecologice la proiectul de lucru și recultivare Micăuți 1, care trebuie să fie prezentate de agentul economic, cu o activitate în acest domeniu (avizele expertizei ecologice, proiectul de lucru și recultivare). Astfel, exploatarea zăcămintului s-a desfășurat fără acte permise, din care cauză această activitate este una absolut ilegală.
2. Factorii de decizie ai SA „Cariera Micăuți” contrar prevederilor legale, făcând abuz de serviciu, intenționat au extras ilegal și înstrăinat substanțe minerale de calcar în afara limitelor perimetrului minier și proiectului de lucru în volum de 1 327 436 m³, au înstrăinat decoperta stâncoasă, încredințată pentru păstrare și destinată recultivării terenurilor degradate de lucrări miniere în volum de 173 234 m³, au extras și înstrăinat argilă în lipsa documentelor permise de pe un teren cu suprafața de 6, 7131 ha, în volum de 99 850 m³, au efectuat lucrări miniere pe terenurile cu destinație agricolă, cu suprafața totală de 20,4954 ha, fără schimbarea destinației acestora și achitarea pierderilor de producție agricolă, cauzând conform estimărilor Inspectoratului pentru Protecția Mediului prejudiciu în valoare totală de 687 046 423 lei, calculat în baza prevederilor Instrucțiunii Nr. 385 din 08-08-2004 privind evaluarea prejudiciului cauzat aerului atmosferic la gestionarea deșeurilor de producție și menajere folosind pentru "prețul de cost" -

costul mediu de piață a resursei.

3. În urma recalculării la solicitarea Procuraturii, aplicând alte valori de calcul, prejudiciul a fost stabilit în valoare de **103 745 130, 92 lei**. Prejudiciul a fost recalculat în baza prevederilor *Instrucțiunii Nr. 385 din 08-08-2004 privind evaluarea prejudiciului cauzat aerului atmosferic la gestionarea deșeurilor de producție și menajere folosind pentru "prețului de cost" a substanței minerale utile extrase, costul de extragere raportat de către agentul economic Serviciului Fiscal de Stat, pînă la data de 15 februarie a fiecărui an, în baza prevederilor Ordinului Nr. 117 din 03-10-2011 cu privire la aprobarea Indicațiilor metodice privind modul de determinare a costului mineralelor utile extrase în scopul impozitării.*
4. Costul raportat la Serviciul Fiscal de Stat a fost diminuat intenționat, pe parcursul anilor, pentru a diminua suma impozitelor achitate și ca rezultat a prejudiciului cauzat mediului.
5. Judecătoria Strășeni prin încheierea emisă în data de 26 ianuarie 2021, a admis parțial cererea administratorului insolvenței SA "Cariera Micăuți", Timotin Veaceslav. Prin încheiere emisă, s-a interzis instituțiilor, autorităților și organelor abilitate cu funcție de verificare și control să efectueze controale asupra activității economice a SA "Cariera Micăuți" în proces de insolvență de după 18 iulie 2019 fără acordul sau încuviințarea prealabilă a instanței de insolvență și/sau administratorului insolvenței, după caz. Astfel, se constată, că această măsură este aplicată retroactiv, astfel afectând valabilitatea actelor de control emise de autorități responsabile de pînă la data emiterii încheierii menționate.

Recomandări:

1. **Restabilirea proiectelor de execuție cu compartimentele de recultivare, conservare și lichidare a prejudiciilor cauzate mediului din activitatea minieră pentru SA Micăuți**
  - Responsabil: Ministerul Mediului
  - Entități vizate: Agenția Geologie și Resurse Minerale
  - Control: Comisia Mediu și Dezvoltare Regională a Parlamentului RM
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - Raportor: Ministerul Mediului
2. **Efectuarea unui control fiscal sub aspectul evaziunii fiscale, falsificarea prin diminuarea a costurilor de extragere raportate**
  - Responsabil: Serviciul Fiscal de Stat
  - Entități vizate: Procuratura Generală
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 de zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Serviciul Fiscal de Stat
3. **Recalcularea prejudiciului cauzat mediului, cu includerea costurilor de recultivare a terenurilor exploatate de SA "Micăuți" și sumelor care urmau să fie virate în cont conform cadrului normativ**
  - Responsabil: Inspectoratul Protecția Mediului; Ministerul Mediului
  - Entități vizate: Procuratura Generală

- *Control: Guvernul Republicii Moldova*
  - *Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului*
  - *Raportor: Ministerul Mediului*
- 4. Examinarea posibilităților legale pentru înaintarea cererii de repunere în termen și admitere a creanțelor pentru sumele care urmau a fi rezervate pentru lucrările de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor activității miniere.**
- *Responsabil: Ministerul Justiției, Ministerul Mediului*
  - *Entități vizate: Inspectoratul Protecția Mediului*
  - *Control: Guvernul Republicii Moldova*
  - *Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului*
  - *Raportor: Ministerul Mediului*
- 5. Efectuarea inventarierii zăcământului existent și preluarea acestuia la balanța statului**
- *Responsabil: Ministerul Mediului*
  - *Entități vizate: Agenția Geologie și Resurse Minerale*
  - *Control: Guvernul Republicii Moldova*
  - *Termen de realizare și raportare: 90 de zile din momentul aprobării raportului*
  - *Raportor: Ministerul Mediului*
- 6. Constituirea Comisiei de control a Ministerului Justiției și examinarea activității administratorilor autorizați care au administrat SA "Cariera Micăuți", prin prisma respectării cadrului normativ, în domeniul insolvabilității, administrării bunurilor din domeniul public și transmiterii acestor bunuri în administrarea Statului.**
- *Responsabil: Ministerul Justiției;*
  - *Control: Guvernul Republicii Moldova;*
  - *Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport*
  - *Raportor: Ministerul Mediului*

5.2 Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a zăcămintelor de gaze naturale și petrol

Conform datelor Balanței de Stat privind starea și mișcarea rezervelor de substanțe minerale utile, situația la 01.01.2021, în gestiunea Societății cu Răspundere Limitată "Valiexchimp", se află zăcământul de petrol „Văleni” și zăcământul de gaz combustibil "Victorovca", temei servind Hotărârea Guvernului nr.1102/2007 "cu privire la acceptarea cesiunii drepturilor și obligațiilor ce decurg din Acordul de concesiune în vederea cercetării și exploatarei resurselor de țiței și gaze în Republica Moldova" din 6 iulie 1995 încheiat cu Compania de explorare și exploatare a resurselor "Redeco Ltd".

Zăcămintul de petrol "Văleni"

Rezervele de substanțe minerale utile ale zăcământului de petrol „Văleni” au fost aprobate în anul 1960 de către Comisia de Stat pentru Rezerve (Proces Verbal al CSR nr.

3004 din anul 1960), în volum de 907 mii tone, atribuite la categoria C1 - dintre care rezerve exploatabile în volum de 273 mii tone și rezerve atribuite la categoria C2; în volum de 1011 mii tone. Exploatarea zăcămintului de petrol "Văleni" se desfășoară în limitele perimetrului minier Nr. 581 eliberat de către Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale la data de 24 decembrie 2014 către SRL "Valiexchimp", pe perioada exploatării zăcămintului. Conform situației la data de 01.01.2021 (formularul 6-gr) volumul rezervelor restante de petrol ale zăcămintului „Văleni” atribuite la categoria C1 constituie 621,115 mii tone, dintre care rezerve exploatabile în volum de 102,2 mii tone și rezerve de petrol, atribuite la categoria C2 în volum de 1011 mii tone.

Zăcămintul de gaz combustibil „Victorovca”

Cercetarea geologică a zăcămintului de gaz combustibil „Victorovca” a fost efectuată în perioada anilor 1963-1966. Rezervele de gaz combustibil au fost evaluate estimativ în volum de 342,48 mil m³, nefiind aprobate, temei servind cercetarea geologică insuficientă a zăcămintului (Proces Verbal al Comisiei de Stat pentru Rezerve nr. 5083 din 10.02.1967). SRL "Valiexchimp" nu deține perimetrul minier pentru exploatarea zăcămintului „Victorovca”.

Conform situației la data de 01.01.2021 (formularul 6-gr), rezervele restante de gaz combustibil ale zăcămintului „Victorovca” constituie 342,041 mil m³, atribuite la categoria C1.

În conformitate cu Hotărârea Parlamentului nr.495-XIII din 13 iunie 1995, Guvernul Republicii Moldova, prin Hotărârea sa nr.621 din 07.09.1995, a aprobat Acordul de concesiune între Guvernul Republicii Moldova și Compania de explorare a resurselor „Redeco” LTD din S.U.A., care a fost încheiat la 06.07.1995, Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale fiindu-i delegată funcția de concedent, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la concesiuni nr. 534-XIII din 13 iulie 1995.

În scopul exercitării controlului asupra executării Acordului de concesiune, prin Hotărârea Guvernului nr. 621/1995, a fost instituită Comisia guvernamentală de supraveghere a acordului, și conform Hotărârii Guvernului nr. 328/2020 componența comisiei guvernamentale a fost actualizată. De la data intrării în vigoare a modificărilor din 05 iunie 2020 și până la 29 aprilie 2021, Comisia guvernamentală s-a întrunit în 5 ședințe.

Apoi, în scopul asigurării exploatării continue a zăcămintelor naturale în Republica Moldova, Guvernul, prin Hotărârea sa nr.1102 din 10.10.2007, a acceptat transmiterea în concesiune de către Compania „Redeco” LTD către „Valiexchimp” SRL a tuturor drepturilor și obligațiilor ce decurg din Acordul de concesiune, cu excepția drepturilor și obligațiilor privind prospecțiunea și explorarea resurselor de țiței și gaze. Termenul de concesiune a fost stabilit pentru extragerea țițeiului până în anul 2015, iar pentru gazele naturale până în anul 2016.

Ulterior, la 31.12.2008, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.237-240 au fost publicate anunțurile despre fuziunea prin absorbție a filialei Companiei din S.U.A. în Republica Moldova „Redeco” cu SRL „Valiexchimp”, iar din anul 2017, prin Hotărârea Curții de Apel din 16.06.2017, față de SRL „Valiexchimp” a fost intentat procesul de insolvabilitate, după care, în anul 2018, prin Hotărârea Judecătoriei Chișinău din 17.08.2018, compania a trecut în procedura planului.

Prin Hotărârea Guvernului nr.1102 din 10.10.2007 cu privire la acceptarea concesiunii drepturilor și obligațiilor ce decurg din Acordul de concesiune în vederea cercetării și exploatării resurselor de țiței și gaze în Republica Moldova, SRL „Valiexchimp”, a preluat prin cesiune de la compania străină „REDECO” LTD dreptul de exploatare a zăcămintului petrolier existent la Văleni și zăcămintele de gaze din s.Victorovca raionul Cantemir. Termenul de concesiune a fost stabilit pentru extragerea țițeiului până în anul 2015, iar pentru gazele naturale până în anul 2016.

Analiza clauzelor contractului de concesiune denotă că unele dintre acestea sunt defectuoase și au contribuit la neîncasarea la buget, în urma acestei concesiuni, atât a plăților pentru licență, cât și a taxelor pentru resursele naturale.

Astfel, potrivit pct. 2 din HG nr.627/1995, Agenția de stat pentru geologie AGEOM urma să elibereze Companiei „Redeco” LTD licența pentru efectuarea lucrărilor de prospecțiuni geologice ale zăcămintelor de petrol și gaze în zona de concesiune, iar conform pct.2.21 din contractul de concesiune, licența pentru efectuarea lucrărilor respective urma să fie eliberată Companiei „Redeco” LTD, pe o perioadă de 10 ani, de către Agenția de stat pentru geologie AGEOM, și licența de exploatare a resurselor naturale, pe un termen de 20 de ani - de către Departamentul pentru standarde, metrologie și supraveghere tehnică, iar plata pentru aceste licențe urma să fie efectuată, conform legislației în vigoare, la momentul obținerii concesiunii.

De menționat că, potrivit informațiilor prezentate de AGRM, în conformitate cu prevederile art.13 alin. (5) din Legea cu privire la concesiuni nr.534/1995, încheierea contractului de concesiune scutește concesionarul de necesitatea obținerii licenței pentru desfășurarea activității în limitele obiectului concesiunii. Respectiv, AGRM nu a eliberat Companiei „Redeco” LTD licența pentru efectuarea lucrărilor de prospecțiuni geologice ale zăcămintelor de petrol și gaze în zona de concesiune.

Totodată, este necesar de menționat că, prin același punct din contractul de concesiune, se prevede că Guvernul Republicii Moldova va primi plata de arendă pentru folosirea subsolului în dolari SUA, sau în producție naturală (țiței, gaze și alte produse), conform deciziei Guvernului. De asemenea, se prevede că, luând în considerație faptul că Compania „Redeco” LTD va efectua o depunere bănească esențială pentru realizarea proiectului de explorare a subsolului, care este foarte riscant, Guvernul acordă companiei un avantaj, stabilind rabatul în mărime de 50% din valoarea impozitului pe profit prevăzut de legislația Republicii Moldova. Toți lucrătorii și funcționarii companiei vor plăti impozit pe venit. În afară de aceasta, compania va efectua toate plățile de asigurare a lucrătorilor săi. Compania „Redeco” LTD este scutită de alte taxe și impozite.

Astfel, potrivit informațiilor obținute de la SFS, Compania „Redeco” LTD, în perioada de activitate, nu a achitat la buget nici plata pentru arenda resurselor naturale, fapt confirmat prin Scrisoarea SFS nr. 26-07/2-15 din 26.06.2020, nici taxa pentru utilizarea resurselor naturale.

De asemenea, pct. 1.7. din contractul de concesiune include prevederi defectuoase, potrivit cărora, dacă Guvernul va da Companiei „Redeco” LTD însărcinarea și drepturile respective, atunci compania va fi disponibilă să se ocupe de prelucrarea întregii producții de țiței și gaze, precum și de livrarea ei pe piață, prin intermediul ASPC a RM, în cazul când Guvernul va fi de acord să achite, conform prețurilor de piață cu rabatul prevăzut (+50%), atât pentru țiței brut, cât și pentru produse rafinate. Guvernul, dacă nu va avea

posibilitatea de a efectua achitățile respective, sau de a procura petrolul companiei în alt mod, atunci va trebui să înștiințeze compania, nu mai târziu de 15 zile, despre refuzul său de a achiziționa producția, și Compania „Redeco” LTD va avea dreptul de a realiza producția sa pe piața Moldovei și peste hotarele ei, atât în formă brută, cât și rafinată. Dacă Guvernul, asumându-și obligațiunile preliminare, nu va avea posibilitate să achite producția deja primită, compania va avea dreptul de a-și compensa cheltuielile prin returnările din următoarele plăți de arendă efectuate pentru folosirea subsolurilor, însă volumul acestor rețineri nu va depăși 50% din volumul plății de arendă.

Conform pct.1.8 din contractul de concesiune, Guvernul va primi plata de arendă pentru utilizarea subsolurilor în dolari SUA, sau cu produse naturale (țiței brut), **potrivit datelor contoarelor montate la gura fiecărei sonde**, țițeiul fiind eliberat din rezervoarele la locul de extragere, iar gazele - la intrarea în conductă. Achitarea în dolari SUA se va efectua conform cantității produsului brut, care trebuie transmis statului ca plată de arendă pentru folosirea subsolurilor, și mijloacele financiare vor fi transferate la contul organizațiilor indicate de Guvern. E posibilă și varianta mixtă de achitări.

De menționat că, potrivit art.69 alin. (1) și alin. (2) din Codul subsolului, folosirea subsolului este cu plată, iar plata pentru folosirea subsolului se percepe în formă bănească. Urmare acestor prevederi, clauzele contractuale privind posibilitatea achitării plăților pentru folosirea subsolului sub formă de produse naturale nu au fost revizuite până în prezent. Deși SRL „Valiexchimp”, declară AGRM, că anual extrage petrol în volum de 5,032 tone, pentru aceste extracții, până în prezent, nu s-au achitat taxele pentru resursele naturale, nici arenda pentru folosința resursei naturale conform prevederilor contractului de concesiune.

De asemenea, SRL „Valiexchimp” a informat că prețul de cost al 1 m³ de gaz în anul 2017 a constituit 4,01 lei, nefiind încasate la buget 88,3 mii lei. Referitor la țiței, prețul acestuia în anii 2018 și 2019 a variat între 4 și 7 lei pentru 1 kilogram. Astfel, doar în anii 2018 și 2019, nu au fost încasate la buget taxe pentru resursele naturale în sumă de minimum 4 050,8 mii lei și, respectiv, 4 025,9 mii lei. Per total, doar pentru 2 ani, nu s-au încasat la buget peste 8,0 mil.lei.

Totodată din datele prezentate de către Inspectoratul Fiscal de Stat reiese că la data inițierii procesului de insolabilitate, SRL „Valiexchimp” admite restanță față de bugetul public național în sumă totală 34 318 132,55 lei, reprezentând plăți de bază a impozitelor și taxelor restante, majorări de întârziere și amenzi. Această sumă a constituit creanța SFS, validată în procesul de insolabilitate.

La 2 iulie 2020 a avut loc ședința Comisiei guvernamentale de supraveghere a executării Acordului de concesiune între Guvernul Republicii Moldova și Compania de explorare a resurselor – „Redeco” LTD din S.U.A., cesionar SRL „Valiexchimp”, în cadrul căreia s-a menționat că, potrivit actului de control fiscal, SRL „Valiexchimp”, în perioada anilor 2007-2017, a calculat în evidența financiară plata de arendă pentru utilizarea subsolului în RM în sumă totală de 29 514,7 mii lei.

La acest aspect s-a expus și Curtea de Conturi a Republicii Moldova. În Raportul auditului conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale a Curții de Conturi aprobat prin HCC nr. 67 din 16.12.2020. Constatarea CC a fost întemeiată pe expunerea Domnului Dorel Noroc, Secretar de Stat al Ministerului Finanțelor, în cadrul ședinței Comisiei guvernamentale de supraveghere a executării Acordului de concesiune între

Guvernul Republicii Moldova și compania de explorare a resurselor "Redeco" LTD din S.U.A cesionar SRL „Valiexchimp” (pagina. 3 a Procesului Verbal nr.2 din 02 iulie 2022 care explică diferența pentru plata de arendă pentru utilizarea subsolului). Domnul Dorel Noroc a comunicat că: *”reieșind din informațiile cuprinse în actele de control fiscal, SRL „Valiexchimp” în perioada anilor 2007-2017 a calculat în evidența financiară plata de arendă pentru utilizarea subsolului în RM, în sumă totală de 29 514 748 lei. Pentru gazul extras s-a luat în calcul prețul unui m³ de gaz vândut, iar pentru petrol - prețul unei tone de păcură extrasă. În anul 2008 din această sumă a fost achitat 900 000 lei și în anul 2010 - 300 000 lei, în total 1 200 000 lei. La 1 aprilie 2017, suma totală a restanțelor a constituit 24 657 996 lei. A informat că discrepanța dintre suma de 29 514 748 lei și 24 657 996 lei, chear dacă au fost achitate 1 200 000 lei este cauzată de faptul că lipsesc careva date pentru anul 2013 cu privire la achitare. În același timp în perioada 2017 - 2020, SRL „Valiexchimp” este scutită de plata taxei pentru resurse naturale și impozit funciar aferent terenurilor. Mai multă informație ar putea fi obținută în cadrul unui control fiscal care nu s-a efectuat pînă la moment”.*

Conform afirmațiilor entităților publice, din cadrul audierilor, situația constatată se datorează lipsei reglementărilor privind modalitatea de raportare și achitare a plății de arendă pentru utilizarea subsolurilor Republicii Moldova, precum și faptului că Legea cu privire la concesiuni nr. 534-XIII din 13.07.1995 nu stabilește ca obiect al concesiunii achitarea plății de arendă pentru utilizarea subsolurilor, iar Guvernul nu a întreprins măsuri pentru clarificarea acestor subiecte. Lipsa interesului, sau interesul redus din partea Ministerului Mediului, în calitate de concedent, pentru a gestiona acest contract cu eficiență maximă pentru stat, precum și neabordarea pe parcursul mai multor ani de către Ministerul Finanțelor a unui mecanism lucrativ pentru aplicarea scutirilor acordate Companiei „Redeco” LTD, dar și a modului de calculare și achitare a plăților de arendă pentru utilizarea subsolului, deși această sarcină a fost delegată Ministerului Finanțelor încă în anul 1995, prin pct.4 din HG nr. 621/1995, au determinat neîncasarea la buget a unor sume semnificative.

Pe caz este pornită urmărirea penală gestionată de Procuratura anticorupție, iar conform informației prezentate de Procuratura Anticorupție, ultimii informează că, contrar prevederilor contractului de cesiune, precum și a prevederilor art.13 alin.(2) și art.59 alin.(1) din Codul subsolului, potrivit căruia dreptul de folosință asupra sectorului de subsol se realizează în limitele sectorului atribuit beneficiarului subsolului sub formă de perimetru minier sau geologic, potrivit clauzelor prevăzute de contract, în conformitate cu proiectele tehnice coordonate și aprobate, schemele tehnologice, planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, proiectele de recultivare a terenurilor, și în conformitate cu cerințele legislației ecologice, acționînd în lipsa proiectului perimetrului minier, proiectului de execuție, avizului expertizei ecologice de stat la proiect, planului anual de dezvoltare, schemelor de amplasare a sondelor (pașapoartelor sondelor), actelor ce confirmă dreptul de posesie/folosință asupra terenului, factorii de decizie ai SRL „Valiexchimp” (în prezent în insolabilitate), avînd încredințate în administrare sectoarele de subsol pentru extragerea zăcămintelor de petrol de la Văleni și de gaze de la Victorovca - proprietate publică, folosind situația de serviciu, contrar intereselor statului, **ilegal au extras în perioada anilor 2010 - 2020** (momentul pornirii urmăririi penale), gaze naturale în volum de 919 934 m³ cu costul de **4 037 840 lei**, precum și țitei în lipsa acordului statului pentru perioada anilor **2015 - 2020** (momentul pornirii urmăririi

penale) în volum de 36 288 629 kg cu costul de **88 355 420 lei, zăcămintele în valoare totală de 92 393 260 lei.**

Ulterior, aceleași persoane, urmărind scopul delapidării mijloacelor financiare obținute în urma comercializării țițeiului de către „Valiexchimp” SRL (în proces de insolabilitate), care urmau a fi transferate la bugetul public național pentru stingerea datoriilor recunoscute de către instanța de insolabilitate, acționând prin intermediul companiilor afiliate acestora SC „Bio Fertiland” SRL și SC „Sindbad” SRL, aplicând un mecanism de trucare, au favorizat în perioada anilor 2017- 2020 (momentul pornirii urmăririi penale) procesul de adjudecare a licitațiilor doar de SC „Bio Fertiland” SRL și SC „Sindbad” SRL, comercializând lunar țiței în volum de 550-600 tone la un preț diminuat cu peste 50% din costul acestora (prețul la cotațiile bursiere era de 220-245 dolari SUA per tonă, pe când era vândut cu 120-130 dolari SUA per tonă), iar **mijloacele financiare rezultate din diferența de preț la comercializarea țițeiului, care urma conform planului de restructurare a fi achitate în bugetul public național, le-au însușit, cauzând statului prejudiciu în proporții deosebit de mari.**

De accentuat că, **potrivit punctului 2.16 din Contractul de concesiune** între Guvernul Republicii Moldova și compania de explorare a resurselor „Redeco” LTD din S.U.A, compania **„Redeco” este de acord să transmită Guvernului toate imobilele și construcțiile ce țin de activitățile de exploatare, cu excepția sediului/oficiului, fără plata unei compensații bănești, după expirarea licenței** (așa cum este prevăzut la pct.1.1,1.2 și 1.3) sau finalizarea înainte de termen a proiectului. După cesiune, acest angajament a fost preluat de către SRL „Valiexpimp”, aici s-a constatat că administrația **SRL „Valiexchimp” cu concursul tacit al autorităților și altor persoane, a gătat în mod fraudulos bunurile care urmau la expirarea termenului contractului de concesiune să treacă în proprietatea statului, inclusiv sondele pentru extragerea țițeiului de la Văleni.** Faptul gajului bunurilor, clădirilor și construcțiilor ingineresti aferente procesului de exploatare a substanțelor minerale de țiței și gaze naturale, care urmau să fie transmise în proprietatea statului, iar actualmente sunt urmărite silit, este confirmat prin extrasele din Registrul gajului prezentat mai jos:

Registrul gajului

Anul/Data - 16/01/2013 Ora/Min - 10:14

Nr. de înregistrare : ****

EXTRAS

PREAVIZ

de exercitare a unui drept de gaj înregistrat cu Nr. ****

Creditorul gajist (persona juridica): Banca de Economii S.A.- în proces de lichidare

Bunul gajat:

Produse industriale, Privată

mijloace fixe în valoare totală de gaj de **** lei. Mijloacele fixe sunt depuse în gaj în cantitățile și la valoarea de gaj, specificate în tabelul de mai jos:

Nr. Denumirea cant, buc preț de gaj (lei) valoarea de gaj(lei)

Edificii

- 1 Gazoduct Baimaclia 1**
- 2 Gazoduct Baimaclia 2**
- 3 Gazoduct Baimaclia 3**
- 4 Drumuri interne 1**
- 5 Pod metalic 1**
- 6 Conducta internă de țiței 1**
- 7 Punct de separare a țițeiului 1**
- 8 Sondal51 1**
- 9 Sonda38 1**
- 10 Sonda?01 (VAL-C) 1**
- 11 Sonda?01 (VAL-N) 1**
- 12 Sonda?306 1**
- 13 Sonda?33 1**
- 14 Sonda?76 1**
- 15 Sonda ?83 1**
- 16 Sonda?84 1**
- 17 Sonda ?H 1**
- 18 Sonda VAL-CD 1**
- 19 Sonda VAL-Cdbis 1**
- 20 Sonda 36 1**
- 21 Sonda23 1**
- 22 Sonda A 1**
- 23 Sonda B 1**
- 24 Sonda D 1**
- 25 Sonda ?T 1**
- 26 Sonda ?F 1**
- 27 Sonda de absorbție 1**
- 28 Sonda ?K 1**
- 29 Sonda VIC-T/БАЙМАКЛИЯ 1**

Total x *****

Utilaj x x

30 Utilaj p/u cimentare KPA3-260 CIX-263 1

31 Centrifugă 1

32 Cisterna 1

33 Cisternă 25m3 1

34 Cisterna 25m4 1

35 Cisternă 25m5 1

36 Electromotor 11 KVT 1

37 Electromotor A30M 7/1000 1

38 AZS-TIP CONTEINER 1

39 Cazan Biasi 24 kw Turbo Atm 1

40 Cazan gaz Clas 24FF 1

41 Cisterna de metal 1

42 Cisternă de metal 1

43 Motor electric AIR 7.5 kw 1000 t 6

44 Motor electric AIR 7.5kw 1000 t 1

45 Motor electric VAO 7.5 kW 1000 4

46 POMPAK8/18 1 10,847.00 10,847.00

47 Pompa HMIII 32-10-18/10 1

48 POMPA III 80-25-3

49 POMPA+motork 20/30 4.0 kw 3000 1

50 POMPA+motor MSstr 2.2 kw 1500 1

51 EA-50 /KPA3-260 Комплект для бурения 1

52 Взрыв – машинка ПИБ-100М 1

53 Complect p/u foraj 2003 БА-15 1

54 Macara-grinda 1

55 Pompa 1

56 Pompa HMIII-80 (25/02/2004) 1

57 Nivelir 1 7,002.00 7,002.00

58 Remorca JCB 817 LPAA074 1

59 Remorca nif-6-6.2-713 CAA-683 1

60 Aparat p/u sudare 1

Total x *****

Total gaj *****

6. Somația:

În baza articolului 67 al Legii cu privire la gaj, solicitam de la debitorul gajist (persona juridica):

Societatea cu Răspundere Limitata "VALIEXCHIMP";

Codul fiscal: *****

Datele certificatului : Nr ****, Data înregistrării : 04/10/1994 Adresa : Republica
bunul(rile) gajat(e) prin contractul Data 27/10/2009, Nr. *****,

Tipul contractului - contract de gaj

Tot aici menționăm că **Actele de inventariere a masei debitoare** al SRL "Valiexchimp", întocmite de către Comisia de inventariere prezidată de administratorul de insolabilitate al companiei la data de 09 august 2017, din dosarul de insolabilitate, **nu conțin semnături.**

SRL „Valiexchimp” urma să achite în bugetul de stat plata de arendă pentru utilizarea subsolului în cuantum de 20% din cantitatea de petrol și gaze extrase pentru primii 10 ani de exploatare, iar după fiecare 5 ani cu încă 5% suplimentar la cuantumul inițial, însă factorii de decizie ai întreprinderii prin includerea intenționată în evidența contabilă a datelor eronate, s-au eschivat de la achitarea plății de arendă pentru utilizarea subsolului din **2010- 2020 (momentul pornirii urmăririi penale) în valoare de 62 500 000 lei.**

Urmare vizitei în teren a Comisiei de anchetă s-a stabilit că extragerile de țiței sunt efectuate în lipsa contorizării, ceea ce denotă faptul că statul nu poate monitoriza volumele de extrageri de petrol, iar datele prezentate de compania beneficiară de subsol pot să nu corespundă situației de fapt, în context prejudiciile aduse pot fi mult mai mari.

Concluziile Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a zăcămintelor de gaze naturale și petrol

1. Pe parcursul activității Comisiei de anchetă nu au fost prezentate actele solicitate pentru a fi analizate sub aspect de conținut și conformității cadrului normativ. În acest sens putem evidenția faptul că Guvernul cel mai probabil nu deține o copie citibilă a Contractului de concesiune, a proiectelor de exploatare cu compartimentele de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor activității extractive.

2. Pe parcursul exploatării zăcămintului "Victorovca" și zăcămintului "Văleni" de către concesionari cu acordul tacit al autorităților au fost admise multiple încălcări a clauzelor esențiale a contractului de concesiune semnat între Guvernul Republicii Moldova și "Redeco" LTD, cesionat ulterior către SRL "Valiexchimp". În special este de remarcat neonorarea obligațiilor contractuale de virare a plății de arendă pentru resursele naturale de hidrocarburi. Rezultatele controlului fiscal efectuat în cadrul S.R.L. "Valiexchimp", referitor la plata de arendă pentru utilizarea subsolului reieșind din informațiile care au putut fi obținute de Serviciul Fiscal de Stat reflectă că la data de 20.05.2017 în cadrul controlului fiscal în legătură cu intrarea companiei în procedura de insolabilitate, conform evidenței contabile a S.R.L. „Valiexchimp”, suma plăților de arendă calculate constituia 29 415 741 lei. Necăținând că suma plăților de arendă calculate și reflectate în contabilitatea întreprinderii au fost identificate de către SFS la momentul intrării în procedură de insolabilitate, administratorul autorizat nu a întreprins acțiuni de înștiințare a potențialului creditor, Ministerul Finanțelor, pentru suma restantă și respectiv această sumă nu a fost validată ca creanță în procesul de insolabilitate.
3. Termenul de acțiune a Acordului, conform expunerii juridice prezentate de Ministerul Justiției, a fost clar exprimat la pct.1.1, care stabilește exact perioada pentru care s-a acordat dreptul exclusiv de exploatare a resurselor naturale. Prima extragere a țițeiului din zăcămintul "Văleni" urma să aibă loc în anul 1995 iar la zăcămintul "Victorovca" în anul 1996, totodată nerespectarea termenului de efectuare a extragerilor nu poate duce la extinderea termenului Acordului. Astfel, Acordul a expirat în anul 2015 pentru zăcămintul "Văleni" și pentru zăcămintul "Victorovca" în anul 2016. Având în vedere lipsa unui acord de prelungire a termenului acordului de concesiune exploatarea zăcămintelor de țiței și gaz de către SRL Valiexchimp este ilegală.
4. **Exploatarea ilicită a resurselor de către S.R.L. „Valiexchimp” continuă** și la moment principala cauză fiind jonglarea cu normele juridice și proceduri judiciare de către administratorii de insolabilitate și avocații implicați în proces, tergiversand tendențios transmiterea resurselor de hidrocarburi la balanța statului.
5. În cadrul controlului efectuat în anul 2021 s-au verificat informațiile referitor la cantitatea petrolului și gazului care este și obiectul exclusiv din care se calculează taxa pentru arendă, astfel pentru anii 2010 - 2020, potrivit surselor disponibile valoarea totală a costului petrolului extras constituie 160 271 634,17 lei pentru 89 694 357 kg și valoarea totală a costului gazului extras constituie 4 037 840,85 lei pentru 919 934,00 m3. Respectiv dacă aplicăm cota conform Acordului la costul petrolului și costul gazului atunci anul 2010-2020 plata pentru arendă urma să constituie 52 830 320 pentru petrol și 1 280 292 pentru gaze. În total pentru perioada 2007-2020 suma totală care trebuia să fie achitată la bugetul de stat de către S.R.L. „Valiexchimp” constituie aproximativ 62,5 mln lei.
6. Conform **punctului 2.16 din Contractul de concesiune** între Guvernul Republicii Moldova și compania de explorare a resurselor "Redeco" LTD din S.U.A, compania **"Redeco" este de acord să transmită Guvernului toate imobilele și construcțiile ce țin de activitățile de exploatare, cu excepția sediului/oficiului, fără plata unei compensații bănești, după expirarea licenței** (așa cum este prevăzut la pct.1.1,1.2 și 1.3) sau finalizarea înainte de termen a proiectului. După cesiune, acest angajament a fost preluat de

către SRL "Valiexpimp", aici s-a constatat că administrația **SRL "Valiexchimp"** **cu concursul tacit al autorităților și altor persoane, a găsit în mod fraudulos bunurile care urmau la expirarea termenului contractului de concesiune să treacă în proprietatea statului, inclusiv sondele pentru extragerea țițeiului de la Văleni.**

7. Extragerile de țiței sunt efectuate în lipsa contorizării, ceea ce denotă faptul că statul nu poate monitoriza volumele de extrageri de petrol, iar datele prezentate de compania beneficiară de subsol pot să nu corespundă situației de fapt, în context prejudiciile aduse pot fi mult mai mari decât cele estimate de autorități.
8. Necăținând la faptul că pct. 2.20 a Contractului de concesiune prevede **obligatia concesionarului de a respecta normele de protecție a mediului** din legislația RM cât și **convențiile și tratatele internaționale**, iar documentația de execuție va fi supusă expertizelor ecologice (evaluarea impactului asupra mediului). Mai mult ca atât în condițiile în care sondele de extragere a țițeiului sunt amplasate în rezervația naturală Prutul de Jos, urmau să fie întreprinse măsuri speciale de protecție în cadrul executării lucrărilor. Cu toate acestea **lucrările de explorare și exploatare desfășurate au fost efectuate cu grave încălcări a legislației de mediu**, care în timp au generat efecte nefaste și pe alocuri **ireversibile** în biodiversitatea lacului Belev. Prejudiciul cauzat biodiversității și echilibrului ecologic în această rezervație naturală de importanță internațională urmează încă de apreciat.
9. Urmare a vizitei efectuate de membrii comisiei de anchetă în teritoriu s-a constatat o stare dezastruoasă a lucrurilor la capitolul protecția mediului și evitarea riscului de poluare a apelor lacului Belev cu scurgeri de hidrocarburi. Faptul ridicării periodice a nivelului apelor și scurgerilor periodice de țiței în ape a fost confirmat la fața locului de lucrătorii SRL "Valiexchimp". În acest context riscurile de aplicare a unor sancțiuni de mediu la nivelul internațional pentru poluarea rezervațiilor naturale eventual al bazinului Dunării.

Recomandările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a zăcămintelor de gaze naturale și petrol

1. **Întreprinderea măsurilor de sistare imediată a activității ilicite de extragere a substanțelor minerale utile de țiței și gaz de către SRL "Valiexchimp".**
  - Responsabil: Ministerul Mediului, Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Comisia guvernamentală de monitorizare a contractului
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
2. **Preluarea resurselor naturale de țiței și gaz la balanța statului.**
  - Responsabil: Ministerul Mediului
  - Entități vizate: AGRM
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului

3. **Instituirea administrării provizorii a statului pentru procesul de extragere a resurselor de gaz și țiței.**
  - Responsabil: Ministerul Mediului, Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Comisia guvernamentală de monitorizare a contractului
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
4. **Identificarea posibilităților legale cu înaintarea cererii de repunere în termen și admitere a creanțelor pentru sumele care urmau a fi rezervate pentru lucrările de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor activității extractive din Văleni și Victorovca.**
  - Responsabil: Ministerul Mediului, Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Comisia guvernamentală de monitorizare a contractului
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
5. **Calculul valorii exacte a sumelor neachitate pentru arenda resurselor naturale de gaz și țiței (redevența pentru concesiune), identificarea posibilităților legale cu înaintarea cererii de repunere în termen și admitere a creanțelor pentru sumele neachitate de arenda resurselor conform contractului de concesiune.**
  - Responsabil: Ministerul Mediului, Ministerul Finanțelor
  - Entități vizate: SFS
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
6. **Înaintarea cererii în instanța de judecată pentru declararea nulității contractelor de gaj a bunurilor din domeniul public a statului aferente extragerii gazului și țițeiului din perimetrele miniere "Văleni" și "Victorovca".**
  - Responsabil: Ministerul Mediului, Ministerul Finanțelor
  - Entități vizate: SFS
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
7. **Elaborarea și implementarea în regim de urgență a măsurilor de prevenire și diminuare a riscului de deversare a țițeiului în apele lacului Beleu;**
  - Responsabil: Ministerul Mediului
  - Entități vizate: Î.S. Expediția hidro-geologică din Moldova
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului
8. **Efectuarea unui studiu de fezabilitate în privința oportunității de extragere în continuare sau conservare/tamponare a sondelor din**

perimetrul rezervației naturale "Prutul de Jos" care face parte din rezervația biosferică internațională "Delta Dunării" de importanță internațională.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: Î.S. Expediția hidro-geologică din Moldova, Agenția de Mediu
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

9. Investigarea sub aspect penal a acțiunilor/inacțiunilor persoanelor cu factor de decizie care au dus la gajarea de către SRL "Valixchimp" a bunurilor aferente procesului de extragere a zăcămintelor de țiței și gaz.

- Responsabil: Procuratura Generală
- Entități vizate: Centrul Național Anticorupție, Ministerul Justiției
- Control: Procuratura Generală
- Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Procuratura Generală

10. Examinarea acțiunilor administratorilor autorizați în cazul procedurii de insolabilitate a SRL "Valixchimp" și după caz aplicarea sancțiunilor în privința acestora.

- Responsabil: Ministerul Justiției
- Entități vizate: Centrul Național Anticorupție, Uniunea Administratorilor Autorizați din Moldova
- Control: Ministerul Justiției
- Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Justiției

5.3. Constatările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a sondelor arteziene

În conformitate cu prevederile art.11 lit.m) al Codului Subsolului nr. 3/2009 și a Hotărârii Guvernului nr. 485/2009 cu privire la aprobarea Regulamentului Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, Hotărârii Guvernului nr. 931/2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele de calitate a apelor subterane, precum și a prevederilor Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea ghișeului unic în domeniul autorizării de mediu pentru folosința specială a apei, aprobat prin HG nr.894/2013, de competența Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale în domeniul folosirii raționale și protecției subsolului, este coordonarea proiectării sondelor arteziene, coordonarea documentației tehnice de forare și lichidare a sondelor arteziene, coordonarea condițiilor de folosință specială a apei pentru obținerea autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, ținerea Fondului de stat de informații privind subsolul precum și elaborarea programelor de stat privind monitoringul stării subsolului.

Pe parcursul anului 2021, Agenția a eliberat:

- 55 coordonări privind condițiile de folosință specială a apei (platforma SIA GEAP).
- 42 coordonări privind proiectarea sondelor arteziene.
- 44 proiecte tehnice privind forarea sondelor arteziene.

-3 proiecte tehnice privind lichidarea sondelor arteziene.

De asemenea, în Fondul de Stat de informații privind subsolul din cadrul Agenției, au fost prezentate 15 fișe de evidență a sondelor arteziene, conform cerințelor pct. 35 al Regulamentului cu privire la cerințele de calitate a apelor subterane, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 931/2013, documentația tehnică a căroră a fost coordonată de Agenție în perioada anilor 2013-2021.

Totodată, conform datelor stocate în Fondul de stat de informații privind subsolul din cadrul Agenției, pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu anul 1950, au fost forate circa 9700 sonde, care includ sonde de prospecțiuni și explorări hidrogeologice, monitorizare și exploatare a apelor subterane, fișele de evidență a sondelor fiind stocate în Fondul de stat de informații privind subsolul din cadrul Agenției, pe suport de hârtie. Datele conținute în fișele de evidență reflectă aspectele ce țin de amplasarea sondei, anul forării, solicitantul lucrărilor, executorul lucrărilor de forare, scopul construcției, precum și aspecte tehnice de construcție, profil litologic, adâncime, debit și calitatea apelor subterane la momentul forării.

Informații actualizate privind numărul actual al sondelor, numărul sondelor în proces de exploatare, numărul sondelor neexploatate, numărul sondelor lichidate sau care necesită a fi lichidate, deținerea de către beneficiari a autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, se obțin actualmente în rezultatul lucrărilor de inventariere efectuate de către întreprinderea de Stat "Expediția Hidrogeologică din Moldova" în baza sarcinilor geologice elaborate de către Agenție, în limitele bugetului alocat pentru efectuarea lucrărilor în cauză. Inventarierea sondelor existente pe raioane separat a început în anul 1999, și se execută anual în limita resurselor financiare alocate de către stat.

Conform situației la 01.01.2022, au fost efectuate lucrări de inventariere a sondelor arteziene în limitele teritorial - administrative a 18 raioane, fiind supuse inventarierii 4379 sonde. Pentru anul 2022, sunt preconizate finisarea lucrărilor de inventariere în raionul Sîngerei și efectuarea lucrărilor de inventariere a sondelor în raionul Șoldănești.

Datele detaliate separat pe sonde, privind locul amplasării sondei, anul forării, gestionarul sondei, starea tehnică a sondei, deținerea autorizației de mediu pentru folosința specială a apei, precum și informații cu caracter geologic cum ar fi adâncimea sondei, debitul sondei, vârsta orizontului acvifer captat, sunt consemnate în Rapoartele cu privire la rezultatele lucrărilor de inventariere stocate în Fondul de stat de informații privind subsolul din cadrul Agenției, materialele în cauză fiind disponibile și pot fi obținute cu respectarea procedurii și modului de utilizare prevăzut de Regulamentul Fondului de Stat de informații privind subsolul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.392 din 30.05.2011.

Totodată, pe teritoriul Republicii Moldova există rețeaua națională de monitoring a apelor subterane, care este alcătuită din 185 sonde de monitorizare, care monitorizează orizonturile acvifere de - sarmațianul inferior, mediu și superior, precum orizonturile acvifere mai puțin exploatate de vârstă aluvială, cretac-siluriană și vend-rifeu.

Conform prevederilor *Hotărârii de Guvern nr. 548 din 13.06.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului*, misiunea Inspectoratului este exercitarea controlului și supravegherii de stat, prevenirea și contracararea încălcărilor în domeniul mediului.

Conform informației relatate de către Inspectorat, una din cele mai răspândite încălcări a legislației de mediu, care la moment a luat o amploare catastrofală este forarea

fără avizul expertizei ecologice de stat și gestionarea fără autorizația de mediu de folosință specială a apei a corpului de apă subterană, în special a sondelor, care reprezintă prin sine o formă de „folosire nerațională a resurselor naturale” ce poate cauza pierderea fertilității solului, imposibilitatea folosirii apelor, uscarea pădurilor, eroziuni, alunecări de teren, înmlăștiniri, salinizări ș. a.

Subiecte ale încălcărilor enumerate sînt, de regulă, proprietarul, beneficiarul sau administratorul corpului de apă subterane.

Conform datelor deținute de IPM, pe teritoriul Republicii Moldova sunt 4970 sonde arteziene, dintre care 2356 neexploatate și 2614 exploatate: 1666 cu destinație de resurse de apă potabilă, 662 resurse de apă pentru necesități menajere, 47 necesități agricole, 224 cu menire industrială.

Din cele 2614 de sonde exploatate, 590 dețin Autorizație de Mediu pentru folosința specială a apei (AMFSA), totodată, pe parcursul anului de către Agenția de Mediu au fost eliberate 75 AMFSA.

Pe parcursul anului 2021, de către IPM, au fost verificate 436 fântâni arteziene, în cadrul controalelor planificate și inopinate, conform prevederilor *Legii 131/2012 cu privire la controlul de stat asupra activității de întreprinzător*.

Urmare a verificărilor efectuate, au fost înaintate spre achitare amenzi în sumă de 245 000 lei.

În sensul *art. 91 al Legii cu privire la protecția mediului înconjurător nr. 1515-XII* persoanele fizice sau juridice sînt obligate să recupereze daunele și prejudiciile produse prin încălcarea regulilor de protecție a mediului înconjurător, indiferent de faptul dacă au fost trase la răspundere penală sau contravențională.

Metodica de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în rezultatul încălcării legislației apelor, aprobată prin *Ordinul Ministerului Mediului nr. 163 din 07.07.2004*.

Calculul prejudiciului cauzat în rezultatul captării, utilizării nelegitime (samavolnice) neautorizate a apei se efectuează în felul următor:

în caz de captare, utilizare nelegitimă, fără autorizație de gospodărire a apei, prejudiciul se determină după formula (18) $P = W \cdot Tax$ (18)

unde: W - volumul de apă captat, utilizat (consumat) nelegitim, fără autorizație de gospodărire a apei, m³

Tax - taxa în unități de valută națională la 1 m³ de apă captată, utilizată, valabilă în perioada acțiunii nelegitime de captare, utilizare a apei.

Se stabilește prin Legea bugetului de stat pentru fiecare an.

Astfel, pe parcursul anului 2021, de către IPM, a fost calculat și înaintat spre achitare prejudiciu în sumă de 27 800 lei.

Conform Raportului auditului conformității calculării și încasării taxelor pentru resursele naturale aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.67 din 16 decembrie 2020, Curtea a constatat:

- Captarea apei în lipsa autorizațiilor eliberate de Inspectoratul pentru Protecția Mediului și Agenția de Mediu a determinat neîncasarea la buget a minimum 2195,0 mii lei și maximum 6585,0 mii lei, iar captarea apei în lipsa evidenței pertinente – diminuarea încasărilor cu 193,3 mii lei;

- Evidența necorespunzătoare a consumului de apă, ținută de către unii consumatori de ape subterane, și, respectiv, neprezentarea către Serviciul Fiscal de Stat a dărilor de

seamă privind resursele naturale (Forma TRN 15), referitor la volumul de apă real captat, au dus la diminuarea sumei calculate a taxei pentru apă cu 71,74 mii lei;

-Includerea de către agenții economici în dările de seamă prezentate Serviciului Fiscal de Stat a pierderilor volumelor de apă în calitate de înlesniri fiscale a condiționat micșorarea cu 52,2 mii lei a calculelor taxei pentru apă;

- Completarea necorespunzătoare și neprezentarea de către contribuabili a dărilor de seamă către Serviciul Fiscal de Stat, precum și deficiențele sistemului informațional al Serviciului Fiscal de Stat, care prelucrează aceste dări de seamă, au determinat necalcularea taxelor pentru apă în sumă de 260,6 mii lei.

Concluzionând, conform informației prezentate, se constată faptul că, statul prin intermediul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale nu dispune de informații privind numărul exact, amplasarea, deținătorii și modul de folosință a sondelor arteziene pe teritoriul țării având doar informație selectivă la acest capitol.

Nu există o comunicare eficientă între Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, Inspectoratul pentru Protecția Mediului și Serviciul Fiscal de Stat la compartimentul monitorizării utilizării apelor subterane, nu se cunoaște cu exactitate volumele de apă captate din sondele arteziene, iar plățile aferente taxei pentru apă stabilite la anexa 1 din Titlu VIII al Codului fiscal al Republicii Moldova depind în mare parte de declarațiile fiscale depuse de agenții economici de bună credință. În acest sens este greu, sau practic imposibil de a stabili volumele captate și prejudiciile aduse prin neachitarea respectivelor plăți.

Situațiile enunțate denotă lipsa sau insuficiența monitorizării adecvate din partea Agenției Geologie și Resurse Minerale, administratorilor de întreprinderi, precum și a controlului atât din partea Administrației publice locale (plata respectivă se varsă în bugetul administrației publice locale de nivelul II), cât și din partea Inspectoratului pentru Protecția Mediului și Serviciului Fiscal de Stat.

Pentru eliminarea acestui fenomen, este necesară consolidarea eforturilor tuturor actorilor implicați în monitorizarea și controlul asupra exploatării resurselor de apă.

Concluziile Comisiei de anchetă privind modul de modul de exploatare a sondelor arteziene

1. Sistemul de monitorizare, reglementare și control în domeniul forării și exploatării sondelor arteziene este unul nefuncțional și stimulatoriu a încălcărilor pe scară largă a cadrului normativ din domeniu;
2. Nu există un sistem de reglementare și control a agenților economici care efectuează lucrări de forare, întreținere și exploatare a sondelor arteziene;
3. În urma restructurării întreprinderilor agricole și altor agenți economici din timpul RSSM, mai multe sonde care prezintă interes public, deseori strategic au ajuns în proprietate privată;
4. Nu există un inventar clar și un sistem de evidență a sondelor arteziene și caracteristicilor funcționale și regimului tehnic și juridic al acestora;

Recomandările Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a sondelor arteziene

1. *Examinarea și operarea modificărilor cadrului normativ în arte ce țin de monitorizare, reglementare și control în domeniul forării și*

exploatării sondelor arteziene prin prisma importanței strategice a rezervelor de apă din resursele subterane.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: AGRM
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

2. Stabilirea unui sistem funcțional de reglementare și control a agenților economici și specialiștilor din domeniul care efectuează lucrări de forare, întreținere și exploatare a sondelor arteziene.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: AGRM
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

3. Elaborarea și implementarea unui proiect de inventariere complexă a sondelor arteziene cu dezvoltarea unui registru digital centralizat.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: AGRM
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 360 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

4. Identificarea sondelor arteziene care prezintă interes public și sau strategic care au ajuns în proprietate privată cu stabilirea unui mecanism legal de trecere a acestora în proprietatea publică.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: AGRM
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 90 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

6. Particularitățile procedurii de insolabilitate a agenților economici beneficiari ai subsolului

Insolabilitatea, privită în sens larg, este o instituție de drept ce cuprinde norme de drept material și procedural, care reglementează relațiile ce apar între debitorul insolubil, creditorii, administratorul insolabilității și instanța de judecată în legătură intrarea persoanei în incapacitate de plată.

La nivel internațional nu există un cod universal al falimentului, o lege unică aplicabilă la nivel mondial. Legislația privind falimentul a cunoscut în multe țări o evoluție în balanța puterii dintre interese diferite, în paralel cu transformarea structurală a economiei și cu dezvoltarea istorică a societății în general. Prevederile legislațiilor naționale privind falimentul trebuie adaptate specificităților fiecărei țări, deși preluarea unor standarde

internațional acceptate ar putea avea avantajele ei. Problema este că astfel de standarde sunt greu de definit; pe plan internațional există astăzi un număr mare de schimbări în legislația privind falimentul și un set de direcții în care aceste schimbări au loc. Nu există nici o legislație națională privind falimentul care să fie în mod evident cea mai bună pentru toate părțile interesate din societate, cu alte cuvinte nu există o legislație privind falimentul care să fie Pareto-optimală. Și totuși, se poate admite că există întotdeauna o legislație mai bună decât celelalte posibile, în condițiile date, din punct de vedere al unei economii naționale. Legislațiile diferite privind falimentul impun diferite costuri informaționale și alocări diferite ale riscului, iar o parte dintre ele se pot dovedi ineficiente. Dacă regimul privind falimentul nu este universal, și nici legislația nu este, în schimb scopurile falimentului sunt relativ universale. Banca Mondială, în cadrul inițiativelor sale de a dezvolta cooperarea internațională în domeniul insolvenței, și de a stabili o serie de principii și recomandări generale, sugerează trei scopuri fundamentale pe care le are falimentul.

Primul scop este maximizarea valorii totale distribuite creditorilor, acționarilor, angajaților, și celorlalte părți interesate. Firma în cauză poate fi reorganizată, vândută sau lichidată – oricare dintre opțiuni poate fi aleasă dacă generează maximum de eficiență.

Al doilea scop este reabilitarea afacerilor viabile și lichidarea celor neviabile. Legislația privind falimentul nu trebuie să fie nici prea dură cu firmele care pot avea un viitor, nici prea îngăduitoare cu firmele care au doar trecut.

Al treilea scop este **prioritizarea cât mai simplă, mai predictibilă**, a creanțelor: creditorii cu credite garantate ar trebui plătiți primii. În acest mod se consolidează instituția creditului și se reduc semnificativ costurile de creditare.

Plecând de la premiza că un regim funcțional al falimentului este esențial pentru eficiența unei economii de piață, clasificăm trei principii ale falimentului.

În primul rând, rolul central al falimentului în economiile capitaliste moderne este acela de a încuraja reorganizarea firmelor. În multe țări, **nu mai poate fi pus semnul egal între faliment și lichidare sau simplul transfer de proprietate** de la debitor la creditor.

În al doilea rând, falimentul nu îi afectează doar pe debitori și creditori, ci și pe alte părți interesate – în primul rând, pe angajații firmei debitoare. Consumatorii pot fi și ei părți interesate, mai ales în cazul monopolurilor sau utilităților publice. Apare așadar o externalitate importantă: rezolvarea conflictului dintre debitori și creditori afectează și terțe părți. În al treilea rând, o procedură de faliment ar trebui să asigure alocarea mai eficientă a resurselor după faliment. Aici intervin o serie de factori, uneori cu influențe contradictorii: o procedură încheată ține pe loc activele firmei în cauză, privind-o astfel de posibile șanse de redresare; cea mai rapidă rezolvare implică menținerea managementului existent – cei chemați să rezolve problema sunt cei care au creat-o; managementul existent este cel mai predispus la înțelegere față de terțe părți (non-creditori).

O altă alegere controversată de politică economică, în afara modalității de recapitalizare a activelor, se referă la inițierea procedurii de faliment: cine trebuie să aibă inițiativa, și mai ales când.

Teoretic, inițierea timpurie a procedurii ar fi benefică. Problema apare însă din reticența debitorilor de a declanșa procedura, și asta pentru că acționarii sunt, de cel mai multe ori, ultimii care ajung să primească ceva din activele rămase. În plus, **există o asimetrie a informațiilor între debitori și creditori:** debitorii sunt mai bine informați despre situația lor financiară decât creditorii. Legislațiile privind falimentul care nu rezolvă aceste două probleme, în fapt stimulente contra declarării falimentului, ajung să influențeze creșterea dobânzilor în economia respectivă. **Dacă procedura de faliment nu este declanșată la timp,** situația financiară a debitorului se poate agrava și **creanțele, chiar cele ale creditorilor garantați, devin mai greu de recuperat.** Din cauza dificultăților de recuperare post-faliment a creanțelor, creditorii cresc ex-ante dobânzile, ca o primă de risc suplimentară. Această problemă este mai puțin importantă în economiile în care finanțarea firmelor se realizează, pe scară largă, prin utilizarea capitalului de risc (venture capital), care presupune o asumare directă a riscului, din poziția de acționar.

Legislația privind falimentul nu funcționează însă de sine stătător. **Un sistem juridic corupt sau inefficient poate transforma cele mai bune legi în literă moartă.** Mai mult, este important de menționat câteva aspecte conexe foarte relevante pentru eficiența falimentului. În primul rând, trebuie să existe instituții puternice, funcționale. Faptul că legislația privind falimentul din multe țări cu economie de piață consolidată nu s-a orientat către reforma instituțională și capacitatea administrativă – fapt explicabil prin însăși funcționarea corespunzătoare a instituțiilor în acele economii – poate să fi indus în eroare pe multe dintre țările în curs de dezvoltare și economiile emergente care s-au inspirat, mai mult sau mai puțin, din acele legislații. **Aplicarea legislației privind falimentul necesită instituții puternice, independente.** Falimentul, mai ales în situația marilor întreprinderi, poate să creeze ample ramificații politice și să implice intervenții politice în cazuri specifice.

Administratorii, ca și judecătorii sindici, trebuie să rămână independenți față de presiunile politice, pentru ca procedura de faliment de care se ocupă să aibă premisele eficienței. Mai mult, administratorii trebuie să fie competenți, în sensul de a avea pregătire economică astfel încât, de exemplu, să poată distinge între un plan de reorganizare eficient și unul inefficient. Dacă lipsește această competență, procedura se îngreunează, durează mai mult și riscă să fie părtinitoare, pentru că se apelează la alte persoane competente sau la creditori pentru a face aprecierile economico-financiare necesare. În al doilea rând, **legislația privind colectarea datoriilor, prudențialitatea bancară și impozitarea trebuie să fie congruente cu legislația privind falimentul.**

În special, **un sistem eficient de colectare a datoriilor maximizează eficiența falimentului.** Dacă un astfel de sistem reușește să lege neplata datoriilor de poprirea activelor, atunci debitorii vor fi stimulați mai degrabă să caute metode de

plată a datoriilor decât să târăgăneze, iar în **cazul în care astfel de metode nu pot fi găsite, vor fi stimulați să inițieze chiar ei procedura de faliment.**

În caz contrar, nici o legislație privind falimentul nu va reuși, activând independent, să rezolve problemele într-o economie cu o cultură comercială a neplății.

Legislația privind falimentul este doar o componentă a trecerii la o economie funcțională, și nu **poate acționa eficient decât în conjuncție cu instituții puternice și cu un sistem legislativ armonizat.** În economiile care cunosc o anume fragilitate instituțională, apare și un efect de demonstrare: un faliment le poate atrage pe altele; o amânare a falimentului, prin varii mijloace, poate încetini funcționarea mecanismelor economiei de piață; iar o reorganizare eficientă poate fi un model pentru alte reorganizări eficiente.

Constituția Republicii Moldova garantează obligația statului privind reglementarea activității economice, financiare și valutare, precum și crearea unui cadru favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție.

Legea insolvabilității stabilește cadrul juridic privind procesul de restructurare a societăților insolvabile în vederea remedierii lor financiare și economice și procesul de insolvabilitate în vederea satisfacerii colective a creanțelor creditorilor din contul patrimoniului debitorului prin aplicarea față de acesta a procedurii planului sau prin lichidarea patrimoniului lui și distribuirea produsului obținut pentru a diminua la maxim efectele negative ale situației când un subiect de drept se află în incapacitate de plată.

Această activitate implică efectuarea și întreprinderea unui spectru larg de acțiuni complexe cu un grad sporit de risc și responsabilitate cu privire la actele întocmite și la patrimoniul gestionat, care la rândul lor îi conferă din start administratorului și lichidatorului o multitudine de atribuții. Administratorul/lichidatorul își exercită atribuțiile cu diligența unui bun profesionist, acționând pe propria răspundere în vederea armonizării intereselor creditorului și debitorului.

Legea Insolvabilității definește **administratorul ca fiind acea persoană desemnată în condițiile legii pentru supravegherea și/sau administrarea debitorului în perioada de observație, în procesul de insolvabilitate și/sau pe durata restructurării în conformitate cu competențele stabilite de legea precitată.**

Administratorul/lichidatorul trebuie să aibă o conduită echidistantă față de interesele divergente ale creditorilor și ale debitorului. De altfel, în cadrul procedurii insolvabilității, administratorul/lichidatorul are o poziție independentă și o situație deosebită față de toate părțile și față de toți ceilalți participanți la procedură, nefiind parte în proces, ci participant la procedură, cu rol și atribuții determinate de lege. **Acesta nu acționează în interes personal, ci în interesul bunei desfășurări a întregii proceduri.** El trebuie să asigure echilibrul între interesul debitorului insolvabil, pentru păstrarea, majorarea și valorificarea cât mai eficientă a masei debitoare prin toate mijloacele legale disponibile, și interesul creditorilor, pentru ca aceștia să-și poată valorifica creanțele într-o măsură cât mai mare și în mod efectiv.

Administratorul/lichidatorul are obligația de a efectua inventarierea și evaluarea sistematizată, de ansamblu, a bunurilor, în care se vor specifica și se vor juxtapune bunurile din masa debitoare și obligațiile debitorului, cu aprecierea juridică a acestora. Instanța de insolabilitate în exercitarea atribuției de verificare a tabelului definitiv de creanțe și materialelor anexate, nu verifică legitimitatea creanței propriu-zise și bunurilor incluse în inventar, deoarece aceasta este prerogativa lichidatorului. Altfel spus, lichidatorul verifică creanțele și califică dreptul asupra bunurilor, iar judecătorul verifică tabelul definitiv al creanțelor, inventarul masei debitoare și raportul evaluării de ansamblu.

Verificarea efectuată de către judecător se referă la analiza tabelului definitiv de creanțe prin prisma următoarelor situații: dacă în tabel au fost incluși toți creditorii care au depus cereri în instanță; dacă tabelul definitiv al creanțelor a fost depus la instanță în termen; dacă au fost depuse contestații asupra unor creanțe; dacă a fost sau nu tabelul aprobat (validat) de către adunarea de validare a creditorilor. Găsind aceste condiții respectate, judecătorul va purcede la semnarea fiecărei creanțe ca fiind „validată” sau, după caz, „contestată”, așa cum este prevăzut în articolul 143 alin. (7) din Legea insolabilității. Prin semnătura aplicată în tabel judecătorul confirmă că creditorul a depus cererea de înaintare a creanței, lichidatorul a verificat legitimitatea și valabilitatea creanței, a inclus creanța în tabel, asupra creanței au fost sau nu au fost formulate contestații, iar după caz contestațiile au fost soluționate, iar tabelul definitiv al creanțelor, implicit fiecare creanță în parte, au fost votate la adunarea de validare a creditorilor.

În conformitate cu definiția dată de legiuitor, putem desprinde următoarele elemente despre figura centrală a administratorului pe care acesta o ocupă în procesul de insolabilitate:

1. *Supraveghează și administrează bunurile debitorului în procesul de insolabilitate, în perioada de observație;*
2. *Introduce acțiuni în instanța de insolabilitate pentru declararea nulității actelor juridice încheiate de debitor;*
3. *Depune cerere privind încetarea procedurii de restructurare și intrarea în faliment;*
4. *Preluarea în posesiune și administrare, inclusiv prin executare silită, a bunurilor ce aparțin masei debitoare;*
5. *Expediază o notificare tuturor creditorilor cunoscuți pentru ca aceștia să înainteze creanțele față de debitorul insolubil, precum și îndeplinește alte atribuții care i se conferă în puterea legii.*

În dependență de fazele procesului de insolabilitate, administratorul se întrunește sub următoarele forme:

1. *Administratorul provizoriu – de la depunerea cererii introductive până la prima adunare de raportare – administrator provizoriu. Acesta este propus instanței de către debitor sau creditor. Dacă ei nu vin cu propunerea, instanța îl numește în mod aleatoriu pe acesta. Creditorii pot menține pe poziție persoana*

administrator pe poziție de administrator, sau îl poate înlocui, acesta purtând denumirea de administrator al insolvenței;

2. *Administratorul insolvenței;*

3. *Administrator în proces de restructurare – atunci când întreprinderea este pusă în proces de solvență. La constatarea dispariției riscului de insolvență, se va elabora un plan de restructurare.*

Vechea legislație din '92, permitea ca pe poziție de administrator să fie și o persoană juridică, numite pe atunci întreprinderi de consulting. Ele trebuiau să aibă o formă juridică a unei societăți comerciale, având licență în acest sens. Mai nou, administrator al insolvenței poate fi doar o persoană fizică.

Conform Articolul 66. al Legii insolvenței Administratorul și lichidatorul au următoarele atribuții principale:

a) ***examinarea activității debitorului asupra căruia se inițiază procedura de insolvență în raport cu situația de fapt***, întocmirea unui raport amănunțit asupra cauzelor și împrejurărilor care au condus la insolvență, menționându-se persoanele cărora le-ar fi imputabile și premisele angajării răspunderii acestora în condițiile legii, prezentarea acestui raport instanței de insolvență în termenul stabilit de ea;

b) deschiderea, examinarea, sigilarea, sechestrarea încăperilor de producție, a depozitelor, spațiilor comerciale și administrative, altor asemenea; evacuarea bunurilor și a persoanelor din încăperile ocupate ilegal; ***inventarierea patrimoniului debitorului, partajarea lui, adoptarea de măsuri pentru conservarea masei debitoare;***

c) ***notificarea creditorilor, verificarea creanțelor și, după caz, formularea de obiecții referitor la ele, întocmirea tabelelor de creanțe;***

d) convocarea, prezidarea și asigurarea secretariatului adunării creditorilor sau a acționarilor, a asociațiilor ori a membrilor debitorului persoană juridică;

e) primirea remunerației în modul stabilit de lege;

f) solicitarea și primirea gratuită de la participanții la procesul de insolvență, de la alte persoane, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, a informațiilor și explicațiilor necesare pentru executarea atribuțiilor, precum și de la debitor a informațiilor despre veniturile și bunurile ce îi aparțin cu titlu de proprietate, inclusiv despre cele care se află în proprietate comună pe cote-părți;

g) solicitarea instanței de a dispune participarea colaboratorilor organelor afacerilor interne la executarea atribuțiilor;

h) exercitarea dreptului de acces în spațiile de serviciu ale debitorului, studierea documentelor care se află acolo, efectuarea, după caz, a expertizei activităților cuprinse în procedurile derulate la cererea instanței sau a altor organe, inclusiv în procedură de urmărire penală;

i) sesizarea organelor de resort despre contravențiile și/sau infracțiunile depistate în executarea atribuțiilor;

j) organizarea și vânzarea la licitație sau prin negocieri directe a bunurilor din patrimoniul debitorului în conformitate cu prezenta lege;

k) încheierea de tranzacții, stingerea datoriilor, dispunerea încetării fidejusiunii, renunțarea la garanții reale cu condiția confirmării acestor acțiuni de către adunarea creditorilor sau comitetul creditorilor;

l) colectarea datoriilor față de debitor și recuperarea silită a bunurilor debitorului aflate în posesiunea unor terți;

l¹) obținerea de finanțări postintentare pentru continuarea activității debitorului sau menținerea valorii bunurilor din masa debitoare și încheierea, în acest scop, a contractelor de finanțări postintentare, precum și a contractelor de constituire a garanțiilor;

l²) inițierea proceselor judiciare privind urmărirea datoriilor, încasarea prejudiciului și anularea actelor juridice în temeiul prezentei legi și al altor acte legislative;

m) administrarea conturilor bancare speciale, destinate acumulării mijloacelor bănești obținute în procesul de insolvabilitate, denumite în continuare conturi de acumulare. Astfel de conturi se deschid în băncile care nu sînt creditori ai debitorului;

n) executarea măsurilor de asigurare aplicate de instanța de insolvabilitate în cazurile prevăzute expres de ea;

o) îndeplinirea hotărîrilor instanței de insolvabilitate, a hotărîrilor adunării creditorilor și ale comitetului creditorilor, adoptate în limitele competenței lor, emiterea de ordine, decizii, dispoziții și de alte acte în vederea exercitării atribuțiilor;

p) elaborarea planului procedurii de restructurare la solicitarea adunării sau a comitetului creditorilor;

q) prezentarea către instanța de insolvabilitate, adunarea creditorilor sau comitetul creditorilor a rapoartelor despre starea masei debitoare și despre îndeplinirea atribuțiilor;

r) ținerea registrelor de evidență a datoriilor creditoare și a datoriilor debitoare ale debitorului;

s) conducerea și/sau supravegherea debitorului, administrarea masei debitoare;

t) asigurarea integrității masei debitoare, asigurarea prin contract a bunurilor, după caz;

u) elaborarea criteriilor de concediere și angajarea specialiștilor sau a experților;

v) disponibilizarea angajaților debitorului;

w) contestarea în instanța de insolvabilitate, în modul stabilit de lege, a creanțelor creditorilor și a oricăror tranzacții sau transferuri;

x) sesizarea instanței de insolvabilitate despre orice alte probleme care apar pe parcursul exercitării atribuțiilor sale;

y) distribuirea către creditori a sumelor de bani rezultate din valorificarea masei debitoare, conform prezentei legi, întocmirea bilanțului de lichidare a debitorului;

z) efectuarea unor alte acțiuni stabilite expres de prezenta lege.

(2) Instanța de insolvabilitate poate stabili, la cerere sau din oficiu, administratorului/lichidatorului, prin încheiere, orice alte atribuții în afara celor prevăzute la alin. (1), cu excepția celor trecute în competența exclusivă a judecății în condițiile legii.

(3) Atribuțiile legale ale administratorului/lichidatorului, precum și cele stabilite exclusiv în sarcina acestora de către instanța de insolvabilitate în perioada de observare, în procedura de insolvabilitate, în procedura falimentului sau în procedura de restructurare, nu pot fi remise unor alte persoane sau organe ori reprezentate și exercitate de ele.

(4) Administratorul/lichidatorul poate fi, totuși, asistat de avocat sau de jurisconsult în exercițiul atribuțiilor și poate da mandat, în condițiile legii, la încheierea sau la exercitarea unor acte juridice ori procesuale care nu presupun exercițiul atribuțiilor lor exclusive.

(5) Administratorul/lichidatorul desemnat este succesor în drepturile procesuale ale administratorilor/lichidatorilor desemnați anterior în cauză.

Legea insolvenței la art. 68 alin. (2) prevede că în procedura de insolvență, procedura falimentului sau procedura de restructurare, acțiunile administratorului/lichidatorului sînt orientate spre păstrarea, majorarea și valorificarea cît mai eficientă a masei debitoare prin toate mijloacele legale disponibile, pentru executarea cît mai deplină a creanțelor creditorilor, iar principiile fundamentale ce urmează a călăuzi activitatea administratorilor, prin manifestarea legalității, rezonabilității financiare, promptitudinii, independenței, imparțialității, onestității, diligenței, obiectivității, competenței profesionale, transparenței (cu unele excepții) și bineînțeles eticii profesionale, calități indispensabile administratorilor în procesul insolvenței.

Beneficiari ai subsolului în proceduri de insolvență vizitate în teritoriu

CAIP "Bacii"

În cadrul audierilor Primarul APL com Bacioi a comunicat următoarele:

În cadrul Primăriei com. Bacioi, mun. Chișinău din partea locuitorilor comunei au parvenit foarte multe sesizări și nemulțumiri față de abuzurile și ilegalitățile pe care le-a comis și continuie să le comită lichidatorul de insolvență, Ana Mazur îndreptate spre depozitarea de bunuri ce le-au obținut în baza certificatelor de proprietate privată ce confirmă obținerea și deținerea dreptului lor de proprietate privată asupra cotei-părți valorice atribuite din cadrul patrimoniului fostei Întreprinderi Agricole CAPC „Bacii”.

Anterior, prin Ordinul Ministerului Agriculturii URSS nr. 300 din 06.10.1970 a fost fondată întreprinderea de stat cu denumirea ОПХ им. Вл. Ленина (Опытно-производственное хозяйство Вл. Ленин научно исследовательского института биологических методов защиты растений ОПХ им. Вл. Ленина).

La 30.12.1992 a fost înregistrată întreprinderea de Stat Gospodăria Experimentală de Producere „Bacii” (ОПХ "БАЧОЙ" - опытнопроизводственное хозяйство БАЧОЙ научно исследовательского института биологических методов защиты растений) sub numărul 16500268. (ОПХ "БАЧОЙ" ВНИИ БМЗР)

Conform pct. 4.2 din Statutul Gospodăriei Experimentale de Producere „Bacii”, fondul statutar al întreprinderii constituia 22,4 milioane de ruble și era format din mijloace fixe, mijloace circulante, precum și alte mijloace / bunuri / active, valoarea cărora era reflectată în bilanțul financiar.

Conform Registrului de eliberare a certificatelor de proprietate privată din întreprinderea agricolă Gospodăriei Experimentale de Producere „Bacii”, ultima a fost formată de 2 467 persoane/cotași, dintre care 1 327 persoane erau lucrători de bază, 623 - pensionari, 163 - foști lucrători și 36 - din sfera socială. Valoarea cotei-părți valorice constituia 43 193 928 lei.

Conform contractului privind participarea în Programul Național Pământ din 20.06.1998 încheiat între GEP „Bacii” și Ministerul Privatizării și Administrării de Stat a Republicii

Moldova, Gospodăria Experimentală de Producere "Băcioi" a fost inclusă în Programul Național Pământ.

Conform procesului-verbal al adunării lucrătorilor Gospodăriei Experimentale de Producere „Băcioi” din 18.03.1999 s-a hotărât reorganizarea GEP „Băcioi” în gospodărie agricolă privată. (CAPC „Băcioi”)

La 06.05.1999 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 45-47 din 06.05.1999, pag. 77 a fost publicat anunțul privind reorganizarea Gospodăriei Experimentale de Producere „Băcioi” în Cooperativa Agricolă de Producție și Consum „Băcioi”, cu înaintarea pretențiilor în termen de două luni pe adresa mun. Chișinău, com. Băcioi.

La data de 26.08.1999 a fost fondată Cooperativa Agricolă de Producție și Consum „Băcioi”, nr. de înregistrare 104106482.

Astfel, Gospodăria Experimentală de Producere „Băcioi” la data de 26.08.1999 a fost radiată din Registrul de Stat al întreprinderilor și organizațiilor în rezultatul reorganizării Cooperativei Agricole de Producție și Consum „Băcioi” (nr. de înregistrare 104106482) cu drept de succesor.

La data de 14 noiembrie 2000, prin procesul-verbal nr. 1 al adunării generale a delegațiilor (împuțerniciților) CAPC “Băcioi” s-a decis de a radia de la Camera Înregistrării de Stat a CAPC “Băcioi”, și ulterior s-au format 6 întreprinderi separate din tot patrimoniul din agricultură CAPC Băcioi, după cum urmează:

1. CAIP “Băcii”, președintele D. Donciu - 25% din patrimoniul CAPC “Băcioi”; format la 14.11.2000.
  2. SRL “Interlocutor”, director, N. Doagă - 34,8 % din patrimoniul CAPC “Băcioi”; formată la 30.11.2000
  3. SRL “Agrocenosa”, director, Tudor Crețu - 15,2 % din patrimoniul CAPC “Băcioi”; formată la 04.12.2000
  4. SRL “Agrobrio”, director Nadejda Borș - 10,4 % - formată la 04.12.2000
  5. Gospodăria Țărănească “Dogari Constantin” - 4,1 % din patrimoniul CAPC “Băcioi”;
  6. Gospodăria Țărănească “Borș Ion Ilie” - 2,8% din patrimoniul CAPC “Băcioi”.
  7. Crozu Semion P. - 0,9 %.
- Total 93,2 % a constituit patrimoniul din agricultură a celor 7 lideri iar 6,8% au revenit persoanelor neapreciate.

Patrimoniul întreprinderilor sus enumerate a fost distribuit în baza cererilor depuse de foștii cotași ai CAPC “Băcioi”, conform sumelor indicate în extrasele a cotelor valorice ai întreprinderii agricole.

La data de 24 noiembrie 2002, membrii CAIP “Băcii” au decis și schimbat denumirea din CAIP “Băcii” în CAP “Băcii”, iar la data de 24.01.2003 la Camera Înregistrării de Stat a fost înregistrat noul Statut al Cooperativei Agroindustriale de Producție “Băcii” (în continuare CAP “Băcioi”).

Potrivit pct. 3.1 din Statutul CAP “Băcii”, capitalul social al cooperativei este de 8 169 996 lei divizat în 1 871 de cote a membrilor cooperative și formează capitalul propriu al acesteia.

În pct. 3.2 din Statutul CAP "Bacii" cele de 1871 de cote părți reprezintă cota parte din dreptul de proprietate asupra a **3 (trei) obiecte supuse privatizării (Moara; Mina de piatră; Fabrica de Vin)** și confirmate prin certificatul de proprietate privată. Cotele părți au fost transmise în proprietate cooperative "Bacii" la data fondării acesteia.

Tot potrivit Statutului CAP "Bacii" în pct. 3.3 este indicat că mărimea cotelor de participare a fiecărui membru este cea indicată în procesele-verbale nr. 1-2 și 5a-8 a comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000 la capitolul acțiuni și/sau cota de participare. Lista membrilor cooperativei și mărimea cotelor de participare este indicată în anexa numărul 1 al statutului. Vreau să atrag atenția că fiecare cotaș, potrivit proceselor verbale nr. 1-2 și 5a-8 al Comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000 a participat la fondarea CAP "Bacii" nu cu cota sa parte din tot patrimoniul obținut și structurat în: Plantații multianuale și sisteme de irigare; Clădiri și edificii; Mașini și utilaje; Mijloace de transport; Animale de muncă și de producere; Alte mijloace fixe; Fondul semincer și producția nefinisată; Materiale; Animale de creștere și îngrășat; Producția finite; Mijloace bănești; Alte mijloace circulante, **doar cu "Acțiuni și cotă parte de participare"**, indicată în sumă bănească separat pentru fiecare cotaș în parte (a se vedea pct. 18 din Anexa la procesele-verbale nr. 1-2 și 5a-8 a comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000).

Mai mult ca atât, potrivit pct. 6 -10 inclusiv din anexa la procesele-verbale nr. 1-2 și 5a-8 a comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000 bunurile: Clădiri și edificii; Mașini și utilaje; Mijloace de transport; Animale de muncă și de producere; Alte mijloace fixe în calitate de cotă-parte valorică puteau fi date doar în arendă.

Așadar, CAP "Bacii" în mod clar și expres a fost constituită dintr-o listă exhaustivă din cele 3 (trei) bunuri industriale (mina de piatră; fabrica de vin și moara; amplasate pe terenurile ce aparțin APL cu numerele cadastrale: 5511214.338; 5511214.337) a căror valoare estimativă a fost evaluată în cadrul Programului Național Pământ, și anume de Agenția Teritorială de Privatizare Hîncești (persoana responsabilă, Valentina Dubceac) indicate în procesele-verbale nr. 1-2 și 5a-8 a comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000 a căror evaluare au fost indicate în "Acțiuni și cotă parte de participare" din Anexa la procesele-verbale nr. 1-2 și 5a-8 a comisiei de privatizare a bunurilor întreprinderii agricole CAPC "Băcioi" din 19 aprilie 2000 și 23 octombrie 2000. Respectiv, CAP "Bacii" nu este și nici nu poate fi succesorul fostei CAPC "Băcioi".

Potrivit anexei nr. 1 al Procesului verbal nr. 6 din 20.10.2000 al Comisiei de Privatizare din Gospodăria Experimentală de Producere „Băcioi” au fost inventariate absolut tot patrimonial destinat distribuirii în natură din CAPC "Băcioi". Potrivit datelor din lista indicată, au intrat următoarele categorii de bunuri: Clădiri, construcții, instalații (gospodăria satească) cu o valoare estimată la 5 246 678 lei; Mașini și utilaje (gospodăria satească) cu o valoare estimată la 320 170 lei; Mijloace de transport (gospodăria satească) cu o valoare estimată la 348 300 lei; Instrumente, inventar de producție zi de uz gospodăresc (gospodăria satească) cu o valoare estimată la 116 941 lei; Tehnică de calcul și aparate de toate tipurile (gospodărie satească) cu o valoare estimată la 43 260 lei; Obiecte de menire social-culturală (gospodăria satească) cu o valoare estimată la 52 760

lei; Cota parte în obiectele de prelucrare (*moara, cariera, fabrica de vin*) cu o valoare estimată la 8 169 996 lei; Mijloace circulante cu o valoare extimată la 1 612 908 lei. **Subliniez că în pct. 3.1 din Statutul CAP "Bacii" anume suma de 8 169 996 lei este indicată că a constituit capitalul social, care de fapt constituie valoarea estimată a celor 3 (trei) bunuri: moara, mina de piatră și fabrica de vin, dar în nici un caz celelalte bunuri. Necătînd că Ana Mazur în calitate de administrator autorizat al CAP "Bacii" în proces de lichidare era în cunoștință de cauză că în masa debitorială la CAP "Bacii" în proces de lichidare intră doar cele 3 bunuri industriale moara, mina de piatră și fabrica de vin a întreprins în mod ilegal acțiuni de inventariere și înstrăinarea a altor bunuri transmise în calitate de cotă valorică ale cotașilor prin ce le-a înstrăinat și încasat bani sau după caz le-a transmis în contul stingerii datoriei, ca spre exemplu a vîndut majoritatea mașinilor și utilajelor, fapt confirmat prin Raportul de activitate consolidat prezentat instanței de insolvabilitate la data de 16 martie 2018, judecătorului, Gheorghe Mîțu. Mai mult ca atît, chiar însuși lichidatorul, Anna Mazur în Raportul consolidat prezentat judecătorului, Gh. Mîțu la pct. 7.2 este indicat, citez: "În rezultatul inventarierii masei debitoare, administratorul insolvabilității/lichidator a stabilit că, CAP "Bacii" în procedură de faliment (numărul de identificare de stat – cod fiscal 1002600056084) a fost constituită din trei bunuri și anume: fabrica de vin, moara și minele de piatră**

—

Tot în încheierea instanței de insolvabilitate a Curții de Apel Chișinău nr. 2i-92/16 din 13 aprilie 2016 prin care a fost intentat procesul de insolvabilitate față de CAP "Bacii" s-a indicat că la acea dată după CAP "Bacii" erau înregistrate cele 8 (opt) construcții, înregistrate cu numărul cadastral 5511214338.01-08. Acestea de fapt constituie clădirile fabricii de vin. Alte careva construcții după CAP "Bacii" nu au fost și nici nu sunt înregistrate cu drept de proprietate.

Potrivit datelor prezentate și reflectate în raportul de activitate consolidat din 16.03.2018, începînd cu pagina 25 pînă la 40 sunt descrise lista bunurilor scoase la licitație și a sumelor încasate. Astfel, sumar lichidatorul, Anna Mazur în cadrul procesului de insolvabilitate intentat în privința CAP „Bacii” pînă la data de 16 martie 2018 a vîndut bunuri de aproximativ 2 800 000 lei. Bunuri care aparțin cotașilor în baza certificatelor de proprietate privată pe cotă parte valorică din bunurile agricole privatizate ale fostei întreprinderi CAPC „Băcioi”, dar nu CAP „Bacii”.

Deasemenea urmează de menționat că lichidatorul, Anna Mazur gestionează în mod abuziv, fără careva temei legal loturile de pămînt și construcțiile existente, înregistrate cu numerele cadastrale: 5511210.245 cu suprafața de 0,7887 ha (garajul gospodăriei, autoparcul amplasat pe strada Ștefan Cel Mare, 18); 5511112.113 cu suprafața de 2,0445 ha (tocul de lîngă Aeroport, brigade de tractoare regiunea Aeroport); 5511214337 cu suprafața de 0,428 ha (moara, strada Chișinău 39); 5511211273 cu suprafața de 0,4200 ha (brigada de construcție, strada Ștefan Cel Mare și Sfânt, 55;51); 5511214.014 cu suprafața de 1,1406 ha (frigiderul, strada Schinoasa); 5511101.318 cu suprafața de 5,3080 ha (tocul de lîngă s. Brăila, depozite de păstrare a cerealelor); 5511210302 cu suprafața de 0,0272 ha (cărmuirea CAPC „Băcioi” strada Independenței 117); 5511316456 cu suprafața de 0,4171 ha (uscătoria de fructe a brigăzii, casa brigăzii nr. 5), după cum urmează:

1. Contract de sublocățiune nr. 01/09/14 din 01.09.2014, semnat între CAP „Bacii” și cet. Gheorghe Leahu (a.n 18.04.1983), prin care ultimului i s-a transmis în locațiune 4

- boxuri nr. 50-51 și 52-53 cu suprafața totală de 128 mp., aflate la Arie: parcul de automobile cu adresa: mun. Chișinău, com. Băcioi, str. Ștefan cel Mare 18. Plata chiriei fiind de 3 000 lei lunar;
2. Contract de locațiune nr. 01/04 din 01 aprilie 2019, semnat între CAP „Bacii”, în procedură de faliment și cet. Cebotaru Mihail Alexandru (a.n 12.04.1977), prin care ultimului i s-a transmis în locațiune 64 mp. din imobil (depozit), amplasat în mun. Chișinău, com. Băcioi, str. Ștefan cel Mare 18. Plata chiriei fiind de 2 500 lei lunar;
  3. Contract de locațiune nr. 01/01 din 01 ianuarie 2020, semnat între CAP „Bacii”, în procedură de faliment și SRL „Mondial Tur” cod fiscal: 1018600050384, prin care ultimei i s-a transmis în locațiune 100 mp. din Atelierul de reparație a tehnicii, amplasat în mun. Chișinău, com. Băcioi, str. Chișinăului 39, Plata chiriei fiind de 2 500 lei lunar;
  4. Contract de locațiune nr. 02/01/16 din 02 ianuarie 2016, semnat între CAP „Bacii” și SRL „Uvigo-Comerț”, prin care ultimei i s-a transmis în locațiune lotul de pământ cu suprafața de 1772 mp., aflate pe teritoriul subdiviziunii Arie toc CAP Bacii. Plata chiriei fiind de 2 000 lei lunar;
  5. Contract de locațiune nr. 14/10/2021 B din 14 octombrie 2021, semnat între CAP „Bacii”, în procedură de faliment și SRL „Eleion Expres” cod fiscal: 1004600053320, prin care ultimei i s-a transmis în locațiune depozitul metalic, amplasat pe terenul obiectului Depozit cereale cu numărul cadastral 5511101318.06 cu suprafața de 400 mp., amplasat în mun. Chișinău, com. Băcioi, extravilan. Plata chiriei fiind de 4 000 lei lunar. Începând cu 08.02.2018, lichidatorul Anna Mazur a înregistrat în Registrul Bunurilor Imobile Acțiune în justiție, pentru a nu permite cotașilor care dispun de certificatele de proprietate eliberate la cota valorică să-și înregistreze dreptul lor de proprietate privată asupra construcțiilor existente pe lotul de teren cu destinație agricolă, avînd o suprafața de 5,308 ha.
  6. Contract de locațiune nr. 20/09 din 20 septembrie 2020, semnat între CAP „Bacii”, în procedură de faliment și SRL „Auto Capița”, cod fiscal: 1009600015185, prin care ultimei i s-a transmis în locațiune terenul asfaltat intitulat „Brigada de tractoare”, înregistrat cu numărul cadastral 5511120113, amplasat în mun. Chișinău, com. Băcioi, str. Ștefan cel Mare 1. Plata chiriei fiind de 3 000 lei lunar;

Potrivit informației, Anna Mazur în calitate de lichidator la CAP „Bacii” încasează lunar plata pentru locațiune și de la Gospodăria Țărănească „Borș Nicolae” în sumă de 4300 lei; de la SRL „Agromais” suma de 2000 lei; SRL „Trio Construct” suma de 4 500 lei.

Astfel, lichidatorul Anna Mazur al CAP „Bacii”, în procedură de faliment în scopul de a-și legaliza abuzurile și ilegalitățile comise la data de 21 februarie 2018 s-a adresat în instanța de judecată cu o cerere privind constatarea faptelor care au valoare juridică și dispunerea înregistrării bunurilor în Registrul de Stat al bunurilor imobile, și anume asupra 7 construcții, amplasate pe terenul cu numărul cadastral 5511214337 cu suprafața de 0,428 ha (moara), după cum urmează: construcția cu nr. cadastral 5511214.337.01 cu suprafața de 1092.8 m.p.; construcția cu nr. cadastral 5511214.337.02 cu suprafața de 43,7 m.p.; construcția cu nr. cadastral 5511214.337.03 cu suprafața de 19,7 m.p.; construcția cu nr. cadastral 5511214.337.04 cu suprafața de 15.9 m.p.; construcția cu nr. cadastral 5511214.337.05 cu suprafața de 40.0 m.p.; construcția cu nr. cadastral 5511214.337.06 cu suprafața de 19.5 m.p. și construcția cu nr. cadastral 5511214.337.07 cu suprafața de 11.6 m.p., amplasate în mun. Chișinău, com. Băcioi, str. Chișinăului, 39.

Prin încheierea judecătoriei Chișinău, sediul Central nr. 12-2i-14131-03032018 din 26 februarie 2020 (judecător, Vitalie Stratan) a fost respinsă ca fiind neîntemeiată cererea

înaintată de petiționarul CAP „Bacii”, în procedură de faliment privind constatarea faptelor care au valoare juridică și dispunerea înregistrării bunurilor în Registrul de Stat al bunurilor imobile. Prin decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2-18136711-02-2rci-19032020 din 30 iulie 2020, încheierea judecătorească Chișinău, sediul Central nr. 12-2i-14131-03032018 din 26 februarie 2020 a devenit irevocabilă.

Potrivit constatărilor expuse în încheierea judecătorească Chișinău, sediul Central nr. 12-2i-14131-03032018 din 26 februarie 2020, deși CAP „Bacii” în procedură de faliment a solicitat să i se constate dreptul de posesie, folosință și dispoziție asupra unor construcții aflate pe un teren străin, CAP „BACII” (în procedură de faliment), nu a anexat la cererea sa nici un fel de înscrisuri din care ar rezulta faptul că administrația publică locală căreia îi aparține dreptul de proprietate asupra terenului, ar fi confirmat prin careva acte faptul solicitat de petiționar, deși este în afara oricărui dubiu rezonabil că admiterea unei asemenea cereri va constitui o ingerință în drepturile proprietarului de teren, adică Primăriei com. Băcioi, mun. Chișinău.

Tot în conținutul încheierii judecătorești citate este constatat că CAP „Bacii”, în procedură de faliment nu a anexat nici un act prin care ar confirma dobândirea dreptului de proprietate prin una dintre modalitățile de dobândire a acestui drept real prevăzute de art. art. 37/1 alin. (1) din Legea cadastrului bunurilor imobile.

Potrivit prevederile pct. 3.7 lit. a) din Statutul C.A.P. „Bacii” rezultă că „drept aporturi în cotele de participare nu pot servi bunurile mobile și imobile neînregistrate [...]”. Prin urmare, în condițiile în care bunurile imobile la care pretinde C.A.P. „Bacii” nu sunt înregistrate în registrul bunurilor imobile, acestea nu puteau servi prin prisma pct. 3.7 lit. a) din Statutul CAP „Bacii” ca aport în cotele de participare, iar dacă nu pot servi ca aport în cotele de participare, aceste bunuri nu au fost transmise CAP „Bacii” și corespunzător, CAP „Bacii” nu a exercitat asupra acestor bunuri atribuțiile care formează conținutul juridic al dreptului de proprietate prevăzute de art. 315, alin. (1) Cod civil (dreptul de posesie, folosință și dispoziție). Astfel, prin raportare la prevederile art. 2 din Legea insolvenței, care definește noțiunea de masă de datorii, instanța de judecată a ajuns la concluzia că bunurile imobile menționate nu fac parte din masa de datorii a CAP „Bacii”, deoarece acestea nu au fost transmise CAP „Bacii” prin prisma pct. pct. 3.7., lit. a) din Statutul CAP „Bacii” ca aport în cotele de participare.

Suplimentar în decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2-18136711-02-2rci-19032020 din 30 iulie 2020 în pct. 99 s-a reținut că prin răspunsul nr. 02/1-37/2186 din 22 noiembrie 2017 a Primăriei comunei Băcioi, se indică aceleași circumstanțe, tot odată fiind menționat că, cota valorică în agricultură nu a fost transmisă sub nici o formă juridică, fiind gestionate abuziv de toți liderii CAP „Bacii” în perioada 2000-2016. CAP „Bacii”, administrând pe parcursul anilor aceste bunuri ilegal și fără acordul cetățenilor. Tot odată fiind menționat că, CAP „Bacii” în procedura de faliment, nu deține cotă valorică în agricultura clădirii și edificii și proprietatea privată a cetățenilor prin urmare aceste bunuri nu pot fi vizate de aceasta.

La data de 16 septembrie 2017, Consiliul comunal Băcioi, mun. Chișinău prin decizia nr. 4/7 *„Cu privire la aprobarea listei mijloacelor fixe din patrimoniul CAPC Băcioi care urmează a fi repartizate deținătorilor de cotă parte valorică”,* a fost aprobată lista mijloacelor fixe din patrimonial CAPC Băcioi care urmează a fi repartizate deținătorilor de cotă parte valorică, în care au fost incluse 34 de obiecte, estimate la

prețul de 3 331 927 lei, printre care frigiderul de 700 tone; Angarul metalic; cărmuirea pe care pînă în prezent fără careva temei le gestionează în mod fraudulos administratorul de insolabilitate CAP "Bacii", Anna Mazur, fiind semnate contracte de locațiune cu alte persoane mai sus enumerate.

Este important de subliniat că deja există adoptate hotărîri judecătorești irevocabile inițiate de cotași de încasarea de la CAP "Bacii" în procedură de faliment a sumelor bănești pentru transmiterea ilegală în locațiune a bunurilor. Spre exemplu prin hotărîrea judecătorei Botanica, mun. Chișinău nr. 2-4083/14 din 22 septembrie 2015 (judecător, Viorica Puica) a fost admisă cererea de chemare în judecată depusă de Clichici Alexandr către CAP "Bacii" a sumei de 7646 lei de cotă de participațiune în legătură cu încetarea calității de membru; suma de 22467 lei cu titlu de compensație pentru locațiunea bunurilor pe anii 2012 – 2014 și 941 lei cheltuieli de judecată, în total 31054 lei. Hotărîre judecătorească care nu a fost contestată de reprezentanții CAP "Bacii", fiind eliberat titlu de executare, iar în baza cererii depuse de cet. Clichici Alexandru a și fost validat în calitate de creditor și introdus în tabelul de creanțe definitiv cu suma integrală încasată. În partea motivată a hotărîrii judecătorești indicate, instanța de judecată a făcut mențiune că avocatul CAP "Bacii", Vladimir Lobodă nu a prezentat probe care ar confirma faptul că CAP "Bacii" administrează bunuri, iar în situația în care a invocat că CAP "Bacii" nu deține în proprietate sau locațiune bunuri, atunci în ce temei a încheiat contracte de locațiune a bunurilor cu alte persoane. Or, în cadrul ședinței de judecată a fost audiat martorul, Anatolie Țaralungă care a declarat că în calitate de administrator al SRL "Ecosistem Energie", arendează de la CAP "Bacii" un depozit și teren, achitînd suma de 8 000 lei lunar plus plata serviciilor comunale. A declarat că nu a văzut careva acte de proprietate asupra depozitului, dar a auzit că bunurile date în chirie constituie cote valorice deținute de mai multe persoane din sat.

Prin decizia Consiliului comunal Băcioi, mun. Chișinău nr. 4/8 din 16 septembrie 2017 *"Cu privire la aprobarea listelor persoanelor, deținătoare de cotă parte valorică, repartizate în clădiri și edificii din agricultură - patrimoniul CAPC Băcioi"* s-a decis în pct. 1 al deciziei de aprobarea listei persoanelor, în număr de 715 deținători de cotă parte valorică, repartizate în clădiri și edificii din agricultură - patrimoniul CAPC Băcioi", suma totală de 1 873 285 lei, conform anexei nr. 1; în pct. 2 al deciziei s-a aprobat lista persoanelor decedate, în număr de 440 deținători de cotă parte valorică, repartizate în clădiri și edificii din agricultură – patrimonial CAPC "Băcioi", suma totală de 1 408 902 lei, conform anexei nr. 2; în pct. 3 al deciziei s-a decis de a lua în gestiune temporară a Administrației Publice Locale Băcioi, următoarele mijloace fixe din patrimonial CAPC "Băcioi": 1. Frigiderul de 700 tone, nr. de inventariere 0705 – suma de 1 140 125 lei; 2 Angar metalic (doc. Brigada nr. 3) nr. de inventariere 1516 cu suma de 150 000 lei; cărmuirea nr. de inventariere 1500 cu suma de 118 750 lei, pînă la legalizarea succesiunii de către moștenitorii persoanelor decedate, iar în pct. 4 al deciziei a fost aprobată ordinea obiectelor în care vor fi repartizați moștenitorii persoanelor decedate deținători de cotă parte valorică, după cum urmează: Frigiderul de 700 tone, nr. de inventariere 0705 – suma de 1 140 125 lei; 2 Angar metalic (doc. Brigada nr. 3) nr. de inventariere 1516 cu suma de 150 000 lei; cărmuirea nr. de inventariere 1500 cu suma de 118 750 lei.

Or, Legea restructurării întreprinderilor agricole în procesul de privatizare nr. 392 din 13.05.1999, la art. 19 alin. (3) statuează că patrimonial în cote-părți valorice calculate, nesolicitat în natură pînă la finalizarea lichidării întreprinderii, se predă, prin act, în gestiunea

economică a autorității administrației publice locale, iar terenurile rămân la dispoziția ei până la solicitarea lor conform legii.

Tot, lichidatorul CAP "Bacii", Anna Mazur fără a avea careva drept și temei încasează de la locuitorii comunei Băcioi, mun. Chișinău plata pentru livrarea apei din fântânile artiziene, inclusiv de la Sonda arteziană din cadrul atelierului de reparație a tehnicii, amplasată pe terenul ce aparține administrației publice locale Băcioi cu n.c. 5511214783, suprafața de 1.2193 ha, fără a avea o careva autorizație și fără a achita careva impozit și fără temei legal. Or, în conformitate cu prevederile Legii Nr. 303 din 13-12-2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, articolul 19: Alimentarea cu apă potabilă, aliniat (4) La finalizarea lucrărilor de construcție, instalațiile și rețelele publice de alimentare cu apă și de canalizare, situate pe teren public, construite de persoane fizice și/sau de persoane juridice, precum și cele construite pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, indiferent de sursa de finanțare, se transmit gratuit la balanța autorității administrației publice locale sau direct operatorului în conformitate cu decizia consiliului local.

Pentru a fi intimidată autoritatea publică locală din comuna Băcioi, mun. Chișinău, administratorul de insolabilitate CAP "Bacii", Anna Mazur la 09.10.2017 depune o sesizare la Procuratura Anticorupție invocând că factorii de decizie din cadrul Primăriei com. Băcioi, mun. Chișinău înstrăinează bunuri ce aparțin CAP "Bacii" prin eliberarea certificatelor de proprietate asupra bunurilor incluse în masa debitoare a cooperativei, în sumă totală de aproximativ 3 000 000 lei, prin ce s-a cauzat daune considerabile CAP "Bacii", în procedură de faliment. În baza plîngerii indicate a fost pornit un proces penal, înregistrat în Registrul de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni din cadrul Centrului Național Anticorupție sub numărul 579 din 16.10.2017, iar la data de 16.11.2017 prin ordonanța procurorului delegate în Procuratura Anticorupție, Eugenia Zubco a fost dispusă refuz în pornirea urmăririi penale și clasarea procesului penal.

Pe acest aspect, vreau să declar suplimentar că o parte din cotași s-au adresat în instanța de judecată, care prin hotărîri judecătorești irevocabile a obligat Primăria și Consiliul comunal Băcioi, mun. Chișinău de a elibera certificatele de proprietate și de transformare a cotelor valorice în fracție sau procente din bunurile agricole privatizate ale fostei întreprinderi agricole CAPC "Băcioi", spre exemplu: acțiunea a lui Eugenia și Constantin Răducan; Clichici Alexandru.

Potrivit prevederilor art. 73 alin. (1) și (2) din Legea RM nr. 149 din 29.06.2012 "*privind insolabilității*", administratorul/lichidatorul este obligat să îi despăgubească pe toți participanții la procesul de insolabilitate pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea obligațiilor ce îi revin, conform prezentei legi. Pentru comiterea de acțiuni ilegale în exercitarea atribuțiilor, administratorul/lichidatorul poartă răspundere disciplinară, materială, contravențională sau penală, conform legii.

Consider că lichidatorul CAP "Bacii" în mod fraudulos și fără careva temei legal a prejudiciat persoanele fizice care dețin certificate de cotă valorică eliberate asupra patrimoniului CAPC "Băcioi" care nici odată nu a intrat în patrimonial CAP "Bacii", dar în mod abuziv și ilegal a fost preluat și valorificat cauzînd un prejudiciu în proporții deosebit de mari persoanelor/cotașilor cît și autorității publice locale prin gestionarea ilegală a loturilor de teren neînregistrate după CAP "Bacii".

Mina din s. Cocieri, r. Dubăsari

În cadrul audierilor părțile interesate și autorități au comunicat următoarele:

Zăcămintul de calcar pentru tăierea blocurilor și plăcilor "Cocieri" este amplasat la 2.0 km Nord-Vest de s. Cocieri, r-nul Dubăsari, pe versantul stîng al văii rîului Nistru. În perioada anilor 1960-1983 din cauza condițiilor tehnico-miniere complicate ale zăcămintului au fost efectuate mai multe etape de cercetare geologică în scopul evaluării rezervelor de substanțe minerale utile.

Valorificarea industrială a zăcămintului a început în anul 1953 și a continuat pînă în anul 1983, cînd lucrările de exploatare au fost sistate din cauza condițiilor tehnico-miniere complicate iar zăcămintul a fost conservat pînă în anul 1989, cînd lucrările au fost reluate.

În anul 1994, rezervele de substanțe minerale utile au fost reevaluate și aprobate în volum de - 2101 mii m³ (categoria B + C₁) și 520.4 mii m³ (categoria C₂) - rezerve în afara de balanță și transmise de la balanța Minei Cricova la balanța Minei Cocieri.

Potrivit datelor Registrului de stat al persoanelor juridice, S.A. "Minerul" a fost creată în rezultatul reorganizării Î.S. "Mina din Cocieri", cu drept de succesor.

Ulterior, în conformitate cu prevederile art. 83 alin (2) din Codul subsolului nr. 3/2009, între Ministerul Mediului și S.A. "Minerul" în persoana D-lui Iurie Ivanov a fost încheiat Contractul nr. 78 din 26.01.2012.

La data de 03.03.2021, D-nul Iurie Ivanov a informat Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Regionale despre lichidarea și radierea S.A. "Minerul" din Registrul de stat al persoanelor juridice, fapt ce servește temei pentru încetarea dreptului de folosință asupra sectorului de subsol. În conformitate cu art. 67, excavațiile miniere sînt supuse lichidării sau conservării la expirarea valabilității contractului, la finalizarea exploatării rezervelor de substanțe minerale utile sau la încetarea înainte de termen a folosirii subsolului.

Totodată, la lichidarea sau conservarea excavațiilor miniere, documentația geologică, de topografie minieră și tehnică se completează la momentul finalizării lucrărilor și se remite spre păstrare, în Fondul de stat de informații privind subsolul deținut de AGRM, acțiuni ce nu au fost realizate de beneficiarul sectorului de subsol.

Consecvent, în contextul solicitării D-lui Iurie Ivanov privind încheierea unui nou contract cu o întreprindere nou creată al cărei fondator este solicitantul, la data de 10.03.2021 a fost organizată o vizită de documentare la fața locului, totodată s-a solicitat Inspectoratului pentru protecția Mediului, inspectarea zăcămintului conform domeniului de competențe inclusiv ce ține de autenticitatea volumului de rezerve exploatat.

La data de 14.05.2021, prin scrisoarea nr. 669, IPM informează despre rezultatele inspectării, constatarea abaterilor de la proiectul de execuție, lipsa actualizării

documentației de topografie minieră privind lucrările efectuate din anul 2019 și stabilirea unui șir de măsuri expuse în actul de inspectare nr. 032 din 06.05.2021 (se anexează).

Odată cu constatarea volumului nevalorificat al rezervelor zăcămintului "Cocieri" urmează trecerea acestora la Balanța de stat a rezervelor de substanțe minerale utile, fapt care va determina posibilitatea demarării unei eventuale proceduri de atribuire în folosință a zăcămintului dat.

De menționat că, un contract de atribuire în folosință a sectorului de subsol se încheie în baza rezultatelor concursului public, cu respectarea prevederilor art. 16 și art. 21 din Codul subsolului nr. 3/2009, respectiv persoanele interesate, inclusiv Dul Iurie Ivanov vor fi în drept să acționeze în conformitate cu legislația în vigoare, odată cu scoaterea la concurs pentru dreptul de folosință a sectorului de subsol menționat.

Urmare Audierilor și vizitei în teritoriu Comisia a constatat următoarele în cazul S.A." Minerul", r. Dubăsari :

1. La S.A." Minerul", s. Cocieri, r. Dubăsari – lichidată și radiată prin Hotărârea Judecătorei Criuleni din 23.11.2020 bunul imobil care formează intrarea în mină a fost calificată fost comercializat, fiind actualmente în proprietate privată.
2. Conform prevederilor alin.(2) art.6 din Codul subsolului nr.3/2009 "Toate actele juridice sau acțiunile care, în mod direct ori indirect, violează dreptul de proprietate publică a statului asupra subsolului sunt lovite de nulitate absolută."
3. Conform datelor prezentate de MM și IPM, S.A." Minerul" în procesul de exploatare nu a efectuat lucrările topografice miniere în volum complet, respectiv la moment evaluarea resursei restante nu se face posibilă din datele existente.

Urmare Audierilor și vizitei în teritoriu, în cazul S.A." Minerul", r. Dubăsari, Comisia recomandă următoarele :

1. ***Examinarea acțiunilor administratorului autorizat în cazul procedurii de insolvabilitate a S.A." Minerul" și după caz aplicarea sancțiunilor în privința acestuia.***
  - Responsabil: Ministerul Justiției
  - Entități vizate: Centrul Național Anticorupție, Uniunea Administratorilor Autorizați din Moldova
  - Control: Ministerul Justiției
  - Termen de realizare și raportare: 60 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Justiției
2. ***Preluarea minei la balanța statului, cu examinarea existenței fondului de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor urmare a exploatării.***
  - Responsabil: Ministerul Mediului, SFS
  - Entități vizate: AGRM
  - Control: Guvernul Republicii Moldova
  - Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
  - Raportor: Ministerul Mediului

3. Demararea acțiunilor necesare în vederea declarării nulității tranzacției căci mina de piatră urmează a fi privită ca un obiect indivizibil, ori limitarea accesului în mină face imposibilă valorificarea economică a acesteia.

- Responsabil: Ministerul Mediului
- Entități vizate: AGRM
- Control: Guvernul Republicii Moldova
- Termen de realizare și raportare: 30 zile din momentul aprobării raportului
- Raportor: Ministerul Mediului

Concluziile Comisiei pe marginea procedurii de insolabilitate a agenților economici beneficiari ai subsolului

1. Urmare a desfășurării activităților comisiei au fost identificate **mai multe curențe în desfășurarea procedurii de insolabilitate** a agenților economici beneficiari ai subsolului care duc în esență la **prejudicierea bugetului public în proporții alarmante**.
2. Sistemul actual de insolabilitate odată cu lipsa garanțiilor și a ordinii de plată pentru sumele de bani necesare recuperării prejudiciilor de mediu, constituie deseori un stimulent pentru agenții economici beneficiari ai subsolului de a provoca ei înșiși insolabilitatea și evitarea în acest fel a plăților de recuperare a prejudiciilor cauzate mediului.
3. Imperfecțiunea cadrului normativ în parte ce ține de calificarea sumelor ce ar urma să fie rezervate pentru recuperarea prejudiciilor de mediu, de domeniu public al statului, dar și lipsa clarității privind ordinea de achitare a acestor sume, este în sine un factor care nu doar nu acoperă prejudiciile cauzate mediului dar pune presiune suplimentară pe bugetul public pentru recultivarea terenurilor și lichidarea consecințelor generate de procesele miniere.
4. În procedură de insolabilitate Administratorii autorizați nu identifică și nu notifică autoritatea publică din domeniu privind creanța legată de suma care urma să fie rezervată în fondul special ca provizion pentru recultivarea, conservarea și lichidarea consecințelor procesului minier.
5. Autoritățile publice nu dețin informații cu privire la insolabilitatea agenților economici beneficiari de subsol. La solicitarea Comisiei prin scrisoarea 09-05/1118 din 28.04.2022, Ministerul Mediului a comunicat că actualmente doar 4 agenți economici sunt în procedură de insolabilitate, conform datelor prezentate de către IPM a prezentat informația cu privire la 3 agenți economici în procedură de insolabilitate. Iar conform datelor prezentate de SFS au fost identificați 17 agenți economici (reprezentat în tabelul 9) în procedură de insolabilitate. În acest sens constatăm că nici o autoritate nu deține date veridice privind agenții economici insolabili. Această situație se datorează lipsei de calificare a Ministerului Mediului în calitate de creditor și neinformarea de către administratorul autorizat a autorității publice ca potențial creditor.
6. În cadrul procedurilor de insolabilitate a agenților economici beneficiari ai subsolului, examinate în cadrul audierilor Comisiei, au fost constatate un șir de

nereguli comise de administratorii autorizați. De exemplu, înaintarea spre vânzare a bunurilor și construcțiilor aferente procesului de extragere care afectează în mod direct procesul de expunere la licitație publică ulterioară a dreptului de exploatare a resursei.

7. Unul din scopurile primare ale procedurii de administrare specială este maximizarea valorii totale distribuite creditorilor, acționarilor, angajaților, și celorlalte părți interesate, iar firma în cauză poate fi reorganizată, vândută sau lichidată – oricare dintre opțiuni poate fi aleasă dacă generează maximum de eficiență. Constatăm că în majoritatea cazurilor administrarea insolvenței se limitează la vânzarea activelor, locațiunea și arendă fără a considera și acoperi prejudiciul cauzat mediului în mod prioritar.

Recomandări pe marginea procesului de administrare specială a agenților economici beneficiari ai subsolului

1. Ținând cont de caracterul public a lucrărilor de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor rezultate din activitatea minieră, urmează a efectua o revizuire complexă și stabilirea unor criterii legale de statuire de domeniul public a resurselor fondului de recultivare și neadmiterea redirectionării acestora la alte capitole de cheltuieli. Caracterul public a acestor provizioane nu permite includerea acestor sume în masa debitoare. În acest sens modificarea cadrului normativ la acest capitol capătă un caracter "imediat" și urmează a fi efectuată în regim prioritar.
  - **Responsabil:** Ministerul Mediului în comun cu Ministerul Justiției și Ministerul Finanțelor;
  - **Control:** Ministerul Mediului;
  - **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Mediului
2. Constituirea Comisiei de control a Ministerului Justiției și examinarea activității administratorilor autorizați care administrează procedurile de insolvență a agenților economici beneficiari ai subsolului (conform listei prezentate de SFS și identificarea altor administratori ne-incluși în listă), prin prisma respectării cadrului normativ, în domeniul insolvenței, administrării bunurilor din domeniul public și transmiterii acestor bunuri în administrarea Statului;
  - **Responsabil:** Ministerul Justiției;
  - **Control:** Guvernul Republicii Moldova;
  - **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Mediului
3. Examinarea procedurilor de insolvență a agenților economici beneficiari ai subsolului în vederea înaintării cererii de repunere în termen și admitere a creanțelor pentru sumele care urmau a fi rezervate pentru lucrările de recultivare, conservare și lichidare a consecințelor activității miniere, preluării resurselor naturale la bilanțul statului și a bunurilor aferente resurselor care nu pot fi înstrăinate fără a fi afectat procesul de explorare și exploatare a resursei naturale.
  - **Responsabil:** Ministerul Mediului;
  - **Control:** Guvernul Republicii Moldova;

- **Termen de realizare și raportare:** 60 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Mediului
4. Notificarea/Informarea administratorilor autorizați despre caracterul specific al insolvabilității agenților economici beneficiari ai subsolului, calificarea domeniului public al resurselor naturale și bunurilor aferente acestor resurse și provizioanelor care urmau a fi rezervate în fond separat pentru recultivare și compensarea prejudiciilor cauzate mediului urmare a activității miniere.
- **Responsabil:** Asociația Administratorilor Autorizați;
  - **Control:** Guvernul Republicii Moldova;
  - **Autorități vizate:** Ministerul Economiei
  - **Termen de realizare și raportare:** 30 zile din momentul aprobării prezentului Raport
  - **Raportor:** Ministerul Justiției

Tabelul 9 : Lista agenților economici în insolabilitate conform datelor SFS

Nr.	Data depunerii cererii introductive	Denumirea debitorului	Calitatea de creditor a SFS	Motivele lipsei calității de creditor a SFS	Suma creanței (prejudiciului) înaintate (mii lei)	Suma creanței (prejudiciului) ce urmează a fi recuperate (mii lei)	Suma creanței (prejudiciului) achitate (mii lei)	Etapă examinării dosarului de insolabilitate
1.	17.03.2017	"Valiexchimp" SRL c/f 1013600030310	Creditor	-	34 318,13	6 011,27	5 461,69	Procedura planului. La data de 25.03.2021, SFS a înaintat/depus la Judecătoria Chișinău, sediul Central cererea introductivă nr. 26-09/2-06-905 din 22.03.2021, prin care a solicitat întreprinderea procedurii falimentului în privința debito-rului "Valiexchimp" SRL și lichidarea patrimoniului debitorului, ca rezultat al neexecutării planului. Cererea data încă nu a fost examinată.
2.	11.02.2019	SA „Cariera Micăuți” c/f 1003600106746	nu deține calitatea de creditor	Lipsa restanței istorice față de BPN în perioada provizorie, de către debitor a fost stinsă restanța la plățile de bază. Astfel, dat fiind faptul, că la constatarea insolabilității debitorului nu se ia în calcul valoarea creanțelor constituite din penalități și/sau alte sancțiuni financiare aferente neexecutării obligațiilor, SFS în	-	-	-	Prin Decizia CAC din 18.07.2019 au fost admise cererile de alăturare a creditorilor SRL „Cumdimtrans” și SRL „Ex-Stone”, fiind constatată insolabilitatea debitorului

3.	14.05.2014	CAP Bacii c/f 1002600056084	IFS mun. Chişinău la data de 16.06.2014 a depus cerere privind retragerea cererii introduse care a fost admisă prin încheierea CAC din 17.06.2014 şi încheiat procesul de insolabilitate. Ulterior în baza cererii	conformitate cu prevederile art.31 din Legea alin.1) din Insolabilităţii şi-a retras cererea introdusă. Respectiv, instanţa de insolabilitate, prin încheierea din 18.03.2019, menţinută prin Decizia CAC din 24.10.2019, a dispus admiterea retragerii cererii introductive şi încheierea procesului pe marginea cererii depuse de SFS, cu continuarea examinării cererilor de alăturare a creditorilor SRL „Cumdimtrans”, SRL „Brisar” Grup”, SRL „Grana Grup” şi SRL „Ex-Stone”.	7 340,9	7 340,9	1 414	Procedura de faliment în vederea lichidării patrimoniului CAP Bacii şi distribuirii produsului rezultat. Se examinează cererea privind atragerea la răspundere subsidiară a membrilor organelor de conducere a debitorului şi cererea privind recunoaşterea dreptului de proprietate asupra bunurilor imobile.
----	------------	--------------------------------	---	---	---------	---------	-------	---

[illegible]

							față de debitorul SRL „Stone Progress”. La 27.09.2021 prin hotărârea Judecătoriei Hîncești, sediul Ialoveni s-a admis cererea creditorului SFS privind intentarea procesului de insolabilitate. La 16.12.2021 a avut loc ședința de validare a creanțelor creditorilor împotriva patrimoniului debitorului.

									atragera la raspundere subsidiară, iar prin decizia Curții de Apel Chișinău nr. 2ri-326/21 din 23.11.2021 a fost menținută hotărârea instanței de fond.		
7.								165,06	165,06	-	Procedura falimentului simplificat. Valorificarea masei debitoare. La 06.05.2019, creditorul Serviciul Fiscal de Stat a înaintat cerere introductivă privind intentarea procesului de insolabilitate față de debitorul ÎM Servicii Comunale Ivancea. La 20.08.2019 prin hotărârea Judecătoriei Orhei, sediul Teleneshti s-a admis cererea creditorului SFS privind intentarea procesului de insolabilitate. La 12.11.2019 a avut loc ședința de validare a creanțelor creditorilor împotriva patrimoniului debitorului.
8.	20.05.2020	ÎM Servicii Comunale Ivancea, c/f 1012606001560	Creditor					154,16	154,16	-	Procedura falimentului simplificat. Este în examinare cererea privind atragerea la răspundere subsidiară a membrilor organelor de conducere a debitorului
9.	16.05.2014	Î.M. "Aydar-Suyu" c/f 1012611001359	creditor					125,02	125,02	-	Procedura de faliment în vederea lichidării patrimoniului.
		SRL „Mina Nouă” c/f 1004606003246	creditor								

									Se află la etapa valorificării masei debitoare.
10.	22.11.2018	SA „Minerul” c/f 1006600022287	creditor	-	556,81	138,65			Prin hotărârea Judecătorei Criuleni, sediul Central nr. 2i-2i-59/18 din 23.11.2020 s-a aprobat raportul final și bilanțul de lichidare.
11.	11.04.2018	SA „Morol-Trans” c/f 1002606001880	creditor	-	577,70	577,70	31,51		În examinare se află cererea SA „Morol-Trans” către Morarenco Oleg, CA „Sigur-Asigur” SRL, Sprincean Nicolae, Savina Maria privind atragerea la răspundere subsidiară a membrilor organelor de conducere.
12.	21.05.2021	SRL „Cridar Service” c/f 1012600004064	creditor	-	54,15	54,15	-		Procedura falimentului simplificat.
13.	19.01.2021	F.P. „FĂCLIA” SRL c/f 1006605001021	creditor	-	123,83	123,83	-		La 19.01.2021, creditorul Serviciul Fiscal de Stat a înaintat cerere introductivă privind intentarea procesului de insolabilitate față de debitorul F.P. „Făclia” SRL. La 20.04.2021 prin hotărârea Judecătorei Cimișlia, (sediul Central) nr. 2i-1/21, s-a admis cererea creditorului SFS, a fost constatată insolabilitatea debitorului și intentat procesul de insolabilitate. Hotărârea de intentare a fost atacată cu recurs de către debitor, prin decizia Curții de Apel Comrat nr. 2ri-7/2021 din 05.08.2021, recursul a fost

							respins și a fost menținută hotărârea primei instanțe. La 19.07.2021, creditorul SFS a depus cerere de admitere a creanțelor fiscale, prin care a solicitat admiterea și validarea creanțelor fiscale în sumă de 123,83 lei, creanțele au fost validate integral.
14.	14.01.2011	SA „Anchor” c/f: 1003600081665	Procesul de insolabilitate intentat prin hotărârea Curții de Apel Economice din 01.03.2012 la cererea creditorului SRL „Ialoveni Gaz” și cererea de alăturare depusă de Inspectoratul Fiscal Anenii Noi. creditor	-	2 724,78	1 257,26	Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 05.07.2015 s-a dispus trecerea la procedura falimentului în vederea lichidării patrimoniului debitorului. Etapa examinării cererii depusă de reprezentantul debitorului SA „Anchor” privind anularea rezultatelor licitației din 09.07.2017 și examinarea contestației depusă de lichidatorul SA „Anchor” - Jerebțov Anton privind anularea hotărârii adunării creditorilor din 20.11.2020 și cererea de destituire a acestuia.
15.	21.09.2021	SRL „Intersinteza” c/f: 1010600045120	Intentată procedura falimentului simplificat prin hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul		145,91	-	La data de 11.02.2022, Serviciul Fiscal de Stat a depus în instanța de insolabilitate cerere de admitere a creanțelor împotriva patrimoniului debitorului SRL „Intersinteza”.

16.	15.03.2016	ÎM „Gospodăria Comunală Merenii Noi”, c/f 1008600045066	Central din 09.12.2021 Potențial creditor	-	512,91	154,68	Urmează ședința de validare a Serviciului Fiscal de Stat la data de 16.06.2022, ora 14:00
			Creditor				Procedura falimentului simplificat. SFS a fost validat cu suma de 154,64 mii lei. Diferența în sumă de 358,23 mii lei reprezintă creanța CNAS. La moment se desfășoară procedura de valorificare a masei debitoare.
17.	02.06.2021	SRL „Julfra-Grup” c/f 1011605002541	Creditor	-	678,32	678,32	La 02.06.2021, creditorul Serviciul Fiscal de Stat a înaintat cerere introductivă privind intentarea procesului de insolabilitate față de debitorul SRL „Julfra- Grup”. La 27.07.2021 prin hotărârea Judecătoriei Cimișlia, (sediul Central) nr. 2i-11/21, s-a admis cererea creditorului SFS, a fost constatată insolvabilitatea debitorului și intentat falimentul simplificat. În cadrul procesului de insolvabilitate, SFS a fost validat ca creditor cu suma de 678,32 mii lei.

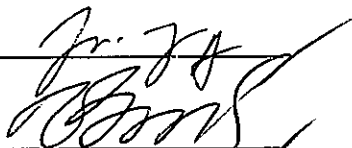
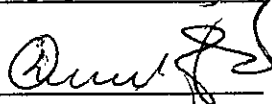
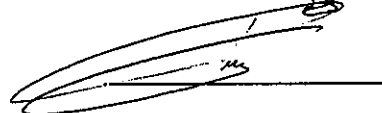
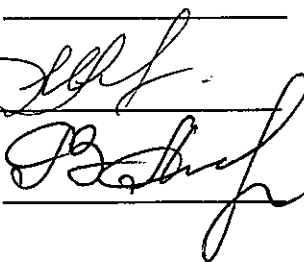

Parlamentul Republicii Moldova

LISTA

semnatarilor Raportului Comisiei de anchetă privind modul de exploatare a substanțelor minerale utile și determinarea impactului asupra mediului

1. Ina COȘERU, Președinte al Comisiei
2. Radu MUDREAC, Vicepreședinte al Comisiei
3. Mariana CUȘNIR, Secretar al Comisiei
4. Ion BABICI, Membru al Comisiei
5. Vladimir BOLEA, Membru al Comisiei
6. Lilian CARP, Membru al Comisiei
7. Petru FRUNZE, Membru al Comisiei
8. Irina LOZOVAN, Membru al Comisiei
9. Inga SIBOVA, Membru al Comisiei
10. Reghina APOSTOLOVA, Membru al Comisiei

_____
_____
_____
_____
_____
_____